

Současní literární hrdinové žáků 5. a 6. tříd

Diplomová práce

Studijní program: N7504 – Učitelství pro střední školy
Studijní obory: 7503T023 – Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
7504T243 – Učitelství českého jazyka a literatury

Autor práce: **Bc. Kateřina Chybová**
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Váňová

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina Chybová**
Osobní číslo: **P15000525**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství českého jazyka a literatury
Název tématu: **Současní literární hrdinové žáků 5. a 6. tříd**
Zadávací katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude zaměřena na čtenářské preference žáků 5. a 6. ročníků základních škol. Pozornost bude věnována především současné (české i světové) příběhové próze pro děti a mládež a jejím hrdinům. Na základě analýzy výsledků dotazníkového šetření budou vytvořeny didaktické materiály k využití ve výuce.

Metody práce:

- stanovení základních tezí a cílů práce
- studium primární a sekundární literatury
- dotazníkové šetření
- analýza a interpretace vybraných textů
- zpracování didaktických materiálů

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BÍNA, D., NIKLESOVÁ, E. Hledání nových cest v didaktice slohu a literární výchovy. České Budějovice: PF JU, 2007.

ČEŇKOVÁ, J. a kol. Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-X.

DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V. Slovník autorů literatury pro děti a mládež 1. Zahraniční spisovatelé. 1. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-314-5.

HNÍK, O. Hravá interpretace v hodinách čtení a literární výchovy. Praha: H+H, 2013. ISBN 978-80-7319-067-5.

CHALOUPKA, O., NEZKUSIL, V. Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury. 1. vyd. Praha: Albatros, 1979.

ŘEŘICHOVÁ, V., SLADOVÁ, J. Reflexe dospívání v současné britské literatuře pro děti a mládež. Současnost literatury pro děti a mládež. Liberec: Bor, 2014, 97-105.

SLADOVÁ, J. aj. Dětství a dospívání v současné literatuře pro děti a mládež. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

ŠUBRTOVÁ, M., CHOCHOLATÝ, M. Slovník autorů literatury pro děti a mládež 2. 1. vyd. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-506-4.

TRÁVNÍČEK, J. Vyprávěj mi něco: jak si děti osvojují příběhy. 1. vyd. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2007. ISBN 978-80-87053-07-2.

VĚŘÍŠOVÁ, I., KRÜGER, K. a kol. Kudy vede cesta ke čtenáři? Praha: GAC, 2007. ISBN 978-80-2540-669-4.

časopis Ladění

sborník Současnost literatury pro děti a mládež

David Walliams, Jo Nesbo, Elvira Lindo, Miloš Kratochvíl knihy těchto autorů

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Kateřina Váňová

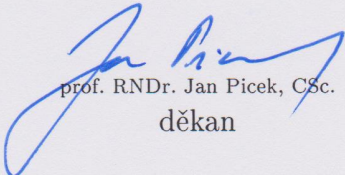
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2016

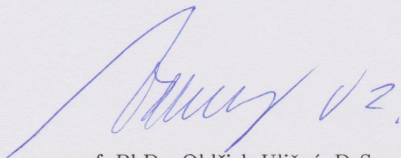
Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2017

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.

děkan

prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce Mgr. Kateřině Váňové za vstřícnost, trpělivost, cenné rady a připomínky k diplomové práci. Dále bych ráda poděkovala rodině a blízkým přátelům za neúnavnou podporu během celého studia.

Anotace

Diplomová práce Současní literární hrdinové žáků 5. a 6. tříd má za úkol obohatit hodiny literární výchovy a stávající čítankové texty o ukázky ze současné příběhové prózy s dětským hrdinou. Práce vznikala v letech 2015-2016 a výběr autorů a knih byl ovlivněn situací na knižním trhu v této době. Nejdříve byly prostřednictvím dotazníku zjišťovány čtenářské preference žáků. Dále byly vytvořeny materiály pro učitele, ve kterých představujeme čtyři současné evropské autory (M. Kratochvíl, E. Lindo, J. Nesbø, D. Walliams) a jejich tvorbu. Mezi autory jsme zařadili i českého autora jako národní ekvivalent k zahraniční tvorbě. Celkem bylo zpracováno 8 literárních ukázek, ke kterým jsme připojili otázky a úkoly, obrazový materiál a doplňující informace. Na každý pracovní list navazují metodické pokyny a návrh didaktické interpretace textů. Pracovní listy i metodická podpora byly tvořeny v souladu s kurikulárními dokumenty České republiky. Vybrané pracovní listy byly využity v hodinách literární výchovy na základní škole. Praktická část byla zakončena evaluací.

Klíčová slova: příběhová próza s dětským hrdinou, světová literatura pro děti a mládež, hrdina outsider, dětský čtenář, didaktická interpretace, výukové materiály

Annotation

The diploma thesis 'Contemporary literary heroes of pupils of the 5th and 6th grades' task is enriching the lessons of literary education and the existing reading texts from the current narrative prose with the children's hero. The thesis was created in 2015-2016 and the selection of authors and books was influenced by the situation in the book market at that time. First, pupils' reader preferences were surveyed through a questionnaire. In addition, materials for teachers were created, in which we present four contemporary European authors (M. Kratochvíl, E. Lindo, J. Nesbø, D. Walliams) and their works. We included the Czech author as a national equivalent for the foreign writers. A total of 8 extracts from literature were worked with, to which we attached questions and tasks, visual aids and additional information. Worksheets and methodological support were created in accordance with the curricular documents of the Czech Republic. Selected worksheets were used in literary education classes at elementary school. The practical part was completed by the evaluation.

Keywords: narrative prose with children's hero, world literature for children, outsider hero, juvenile reader didactic interpretation, teaching materials

Obsah

Seznam obrázků	9
Seznam zkratk	10
0 Úvod.....	11
1 Současná světová literatura pro děti a mládež	13
2 Příběhová próza s dětským hrdinou	15
3 Dětský hrdina	17
3.1 Fenomén outsiderství	17
4 Příběhová próza a její místo v literární výchově.....	20
5 Mimočítanková četba a její místo v literární výchově.....	23
6 Cílová skupina - dětský čtenář	26
7 Role učitele	28
8 RVP ZV.....	31
9 ŠVP HARMONIE.....	33
10 Dotazník	34
11 Materiály pro učitele	37
11.1 Minislovník	37
11.1.1 KRATOCHVÍL, Miloš	37
11.1.2 LINDO Garrido, Elvira	40

11.1.3 NESBØ, Jo [nesbø, ju]	42
11.1.4 WALLIAMS, David [valijems, dejvid]	44
11.2 Díla - postavy, děj	46
11.2.1 M. Kratochvíl: Prázdniny blbce číslo 13 Jak jsme zachraňovali svět.....	47
11.2.2 E. Lindo: Manolito Brejloun	50
11.2.3 J. Nesbø: Doktor Proktor a prdicí prášek	53
11.2.4 D. Walliams: Babička drsňačka	56
11.3 Pracovní listy.....	59
11.3.1 Ukázky z knihy Prázdniny blbce číslo 13	61
11.3.2 Ukázky z knihy Manolito Brejloun.....	68
11.3.3 Ukázky z knihy Doktor Proktor a prdicí prášek	74
11.3.4 Ukázky z knihy Babička drsňačka	82
11.4 Metodické pokyny.....	91
11.4.1 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Prázdniny blbce číslo 13	92
11.4.2 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Manolito Brejloun.....	100
11.4.3 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Doktor Proktor a prdicí prášek	108
11.4.4 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Babička drsňačka.....	117
12 Shrnutí.....	127
11 Závěr	129
14 Seznam použitých zdrojů	132

14.1 Literatura.....	132
14.2 Elektronické zdroje	134
15 Seznam příloh	141
Přílohy.....	143
Tabulky	143
Grafy	147
Obrázky.....	149

Seznam obrázků

Obrázek 1 Fotografie Miloše Kratochvíla	37
Obrázek 2 Fotografie Elviry Lindo	40
Obrázek 3 Fotografie Jo Nesbøho.....	42
Obrázek 4 Fotografie Davida Walliamse.....	44
Obrázek 5 Tadeáš.....	47
Obrázek 6 Strejda Olda	47
Obrázek 7 Nádvořík	47
Obrázek 8 Manolito Brejloun	50
Obrázek 9 Bulík a Líza	53
Obrázek 10 Doktor Proktor.....	53
Obrázek 11 Babička a Ben.....	56

Seznam zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
ČJL	český jazyka a literatura
ČR	Česká republika
DP	diplomová práce
dr.	doktor
kol.	kolektiv
LV	literární výchova
mj.	mimo jiné
např.	například
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
tzv.	takzvaně
ZŠ	základní škola

0 Úvod

Diplomová práce si klade za cíl obohatit hodiny literární výchovy a stávající čítanky o ukázky se současnými hrdiny. Dílčím cílem je zjistit, zda žáci základních škol znají a čtou vybrané tituly současné literatury pro děti a mládež. Informace budou zjišťovány prostřednictvím dotazníku.

Pro zúžení výběru titulů do dotazníku byl zvolen žánr příběhové prózy s dětským hrdinou, časové a místní omezení - knihy vycházející v České republice po roce 2010 od současných evropských autorů. Mezi autory současné literatury pro děti a mládež jsme zařadili tato jména: Miloš Kratochvíl (Česká republika), Elvira Lindo (Španělsko), Jo Nesbø¹ (Norsko) a David Walliams (Velká Británie). Při výběru knih hrály velkou roli zkušenosti autorky textu sbírané v letech 2015-2016 při práci v knihkupectví (sledování četnosti prodeje, rozhovory s knihkupci, dětskými zákazníky a jejich rodiči). Cílovou skupinou jsou žáci 5. a 6. tříd základních škol, tedy čtenáři od 10 do 12 let. Tito žáci se mohou dobře identifikovat s hlavními hrdiny knih těchto autorů, jsou přibližně stejného věku a mohou zažívat podobné situace.

Do dotazníku byly vybrány tyto knihy: M. Kratochvíl: *Prázdniny blbce číslo 13* (2014, Mladá fronta)², *Zajatci stříbrného slunce* (2015, Triton); E. Lindo: *Manolito Brejloun* (2014, Omega), *Chudák Manolito* (2015, Omega), *Frajer Manolito* (2015, Omega); J. Nesbø: *Doktor Proktor a prdící prášek* (2012, Jota), *Doktor Proktor a vana času* (2012, Jota), *Doktor Proktor a konec světa. Možná...* (2013, Jota), *Doktor Proktor a velká loupež zlata* (2013, Jota); D. Walliams: *Babička drsňačka* (2012, Argo), *Pan Smrad'och* (2012, Argo), *Malý miliardář* (2013, Argo), *Kluk v sukních* (2013, Argo). Výběr autorů i jejich knih ovlivnila aktuální situace na knižním trhu. Mezi společné znaky zvolených knih těchto autorů patří hlavně žánr, věk hrdinů, prvky humoru a problematika outsiderství.

¹ správná výslovnost [ju nesbø], viz 7x Jo Nesbø [online]. [vid. 12. 6. 2018]. Dostupné z: <http://naposlech.cz/tema/jo-nesbo-sklonovani-vyslovnost>

² v závorce je uváděn rok vydání v České republice a nakladatelství

Po vyhodnocení dotazníku budeme dále pracovat s nejčteněji označovanými tituly. Úkolem diplomové práce bude pokusit se zodpovědět tyto otázky: Jsou tyto knihy populární? Pokud ano, proč? Mohou tyto hrdinové zaujmout mladou generaci? Chceme žáky i učitele seznámit s novými autory a jejich hrdiny, nabídnout další možnosti obohacení hodin literární výchovy, žáky zábavnou formou poučit a přivést k četbě ty, kteří nečtou.

V další části práce budou k těmto knihám na základě práce s *Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP ZV)* vytvořeny pracovní listy s metodickými pokyny. Vybraný pracovní list použije autorka v hodině literární výchovy ve dvou paralelních 6. třídách. Praktická část bude zakončena evaluací.

1 Současná světová literatura pro děti a mládež

Pod pojmem současná literatura pro děti a mládež v této práci rozumíme literaturu, která je psána a vychází v 21. století, přesněji po roce 2010. Jsou to tedy knihy, které aktuálně vychází a žáci mohou být přímo ovlivňováni reklamou na ně v médiích i v knihkupectvích. Tyto knihy také odrážejí současné problémy světa. Autoři žijí, stále tvoří a vycházejí jim další tituly. Termín *současná literatura pro děti a mládež* se neustále aktualizuje.

Vybrané knihy spadají do kategorie *světová literatura pro děti a mládež*. Tento pojem vysvětlují různí autoři odlišně, stejně tak je chápán specificky v různých zemích. Podle Zlatko Klátika³ jsou to nejlepší díla klasické i současné literatury, která čtenáře sblíží, podle Miroslavy Genčiové⁴ jsou to knihy, které působí v celosvětovém měřítku. Milena Šubrtová⁵ vysvětluje světovou literaturu jako výběr z nejlepších knih národní literatury, které plnohodnotně fungují i v jiných zemích. Věra Chmelíková⁶ chápe pojem *světová literatura* jako obecně známá díla intencionální i neintencionální povahy. Pro nás je nejbližší výklad pojmu *světová literatura* od Vlasty Řeřichové⁷. Ta dává přízvisku světová další dimenzi, a to dimenzi popularity mezi dětskými čtenáři a komerčního úspěchu.

Podle autorky diplomové práce je *světová literatura pro děti a mládež* soubor děl národních literatur, která jsou pomocí překladů zpřístupňována čtenářům po celém světě. Důležitými faktory ovlivňujícími světovou literaturu pro děti a mládež jsou kvalita překladu a zájem čtenářů o tyto knihy.

Pro tuto práci byly vybrány knihy evropských autorů. Volba knih byla intuitivní, autorka v období několika měsíců v letech 2015-2016 sledovala četnost prodeje

³ KLÁTIK, Zlatko. *Světová literatura pro děti a mládež*. Bratislava: SPN, 1978.

⁴ GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež (ve srovnávacím žánrovém pohledu)*. Praha: SPN, 1984.

⁵ ŠUBRTOVÁ, Milena. *Kapitoly ze světové literatury pro mládež I a II*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-093-6.

⁶ CHMELÍKOVÁ, Věra. *Světová literatura pro děti a mládež*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. ISBN 80-7082-440-9.

⁷ ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Světová literatura pro děti a mládež: současnost a perspektivy*. Sborník Výuka národní literatury v evropském kontextu. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2003.

v oddělení knih pro děti a mládež v knihkupectví, měla možnost mluvit se zákazníky i knihkupci o různých knihách a zjišťovat jejich preference. Výběr byl pak zúžen na základě zadaných parametrů, hlavně žánru a roku vydání. Mezi vybrané knihy byla nakonec zařazena i díla Miloše Kratochvíla, která mají představovat český srovnatelný ekvivalent zvoleným zahraničním knihám. Autorka vycházela z řady ocenění, které Kratochvílovy knihy získaly (viz 11.1.1) i z toho, že tento autor není pro české dětské čtenáře úplně neznámý – úryvky z jeho děl se objevují v čítankách 1. stupně⁸.

⁸ např.: Čítanka 2, 3, 5 (Fraus), Čítanka 3 (Alter), Čítanka pro 3. ročník (Nová škola)

2 Příběhová próza s dětským hrdinou

V nepřeberném množství knih pro děti a mládež světové literatury jsme si kromě kritéria oblíbenosti a četnosti prodeje zvolili právě žánrové omezení. Knihy, které jsme vybrali do dotazníku, spadají do kategorie *příběhová próza s dětským hrdinou*. Tento žánr jsme zvolili především kvůli tomu, že provází čtenáře všemi etapami jeho ontogeneze. Vzhledem k široké škále žánrových forem, typů a k prolínání s dalšími žánry má potenciál zaujmout co největší množství čtenářů. Důležitým faktorem je hrdina, se kterým se může dětský čtenář snadno ztotožnit, s jeho pomocí se zorientovat ve světě, hledat sám sebe.

Zvolili jsme knihy českého autora Miloše Kratochvíla *Prázdniny blbce číslo 13* (2014)⁹ a *Zajatci stříbrného slunce* (2015). Dále pak české překlady těchto knih: David Walliams *Kluk v sukních* (*The Boy in the Dress*, 2008), *Pan Smrad'och* (*Mr Stink*, 2010), *Malý miliardář* (*Billionaire Boy*, 2010), *Babička drsňačka* (*Gangsta Granny*, 2011), Jo Nesbø *Doktor Proktor a prdicí prášek* (*Doktor Proktors prompepulver*, 2007), *Doktor Proktor a vana času* (*Doktor Proktors tidsbadekar*, 2008), *Doktor Proktor a konec světa. Možná...* (*Doktor Proktor og verdens undergang. Kanskje.*, 2010) a *Doktor Proktor a velká loupež zlata* (*Doktor Proktor og det store Gullrøveriet*, 2012), Elvira Lindo *Manolito Brejloun* (*Manolito Gafotas*, 1994), *Chudák Manolito* (*Pobre Manolito*, 1995), *Frajer Manolito* (*Cómo molo*, 1996). Poslední zmiňované knihy sice poprvé v originále vyšly už v 90. letech, ale tento hlavní hrdina vstoupil výrazněji do povědomí českých čtenářů až v roce 2014, kdy se českého překladu a vydávání ujalo nakladatelství Omega.

Cílem *příběhové prózy s dětským hrdinou* je mj. prezentovat čtenáři modelové životní situace, do kterých se může dostat, a nabízet varianty jejich řešení. Snaží se reflektovat svět dítěte s respektem k jeho aktuální fázi vývoje. Hlavním nositelem děje, nepostradatelným pro pochopení příběhu, je dětský hrdina, který je konfrontován se světem dospělých. Hrdina často řeší různé problémy, morální dilemata a aktuální problémy doby. Dětský hrdina se snaží být čtenáři rovnocenným partnerem, je přibližně

⁹ v závorce uvádíme rok vydání originálu a u zahraničních děl i název vydání v originále

stejného věku, má podobné motivace, potřeby, zájmy, zkušenosti a vztah k okolí, může být čtenáři vzorem.¹⁰ Žánr prošel dlouhým vývojem od jeho počátků v podobě příběhů, které nebyly primárně určeny dětem a mravokárných poučení pro děti. Autoři často čerpají z vlastních životních zkušeností.¹¹

Příběhová próza s dětským hrdinou zahrnuje velké množství žánrových forem a typů (novela, povídka, román...). Často také dochází k prolínání s dalšími žánry například s dobrodružnou literaturou, s fantasy literaturou, s prózou s přírodní tematikou, s cestopisy atd. Čím starší je čtenář, tím více dochází k dělení na dívčí a chlapeckou literaturu. Typické motivy tohoto žánru jsou např. dítě v prostředí rodiny (harmonická-neharmónická, úplná-neúplná), dítě ve školním prostředí (vliv kolektivu), děj s vazbami na domov, ulici, město, krajinu, dětská cesta za poznáním, vztah dítě-zvíře či obraz dítěte v určité historické události.¹²

Literaturu 20. století ovlivnila nová média - film, televize, počítač atp. Tento trend pokračuje s rozvojem dalších technologií. Rysem konce 20. a počátku 21. století je prolínání žánrů i často nejednoznačné a obtížné řazení děl pouze do jedné kategorie. Rozvolňují se také hranice mezi literaturou pro děti, pro mládež a pro dospělé. U žánru příběhové prózy dochází převážně od 80. let 20. století k prolínání s fantasy literaturou¹³, objevují se také příběhy s humornou tematikou¹⁴ a např. příběhová próza pro mladší čtenáře byla ovlivněna pohádkou.¹⁵ Postupně jsou odkrývána tabuizovaná témata (závislosti, týrání dětí, šikana, mentální hendikep atd.). Současní autoři se snaží tvořit reálné, po psychologické stránce propracované hrdiny.¹⁶

¹⁰ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z: teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. ISBN: 80-7040-055-2. s. 73-79.

¹¹ ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. s. 28.

¹² TOMAN, Jaroslav. *Současná česká literatura pro děti a mládež (tvorba devadesátých let 20. století)*. Brno: CERM, 2000. ISBN 80-7204-170-3. s. 14-25.

¹³ inspirace knihami Michaela Endeho, Astrid Lindgrenové, Johna R. R. Tolkiena nebo Clivea S. Lewise

¹⁴ např. tvorba René Goscinnyho

¹⁵ URBANOVÁ, Svatava, ROSOVÁ, Milena. *Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež antologie)*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2002. ISBN 80-7042-604-7. s. 132-136.

¹⁶ LIŠOVSKÁ, Pavlína. *Obraz dospívání v současné české literatuře pro děti a mládež. Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 2014. ISBN: 978-80-87607-26-8. s. 153-165.

3 Dětský hrdina

V příběhové próze má klíčovou úlohu dětský hrdina. Podle celostního modelu psychologie literární postavy má své kladné i záporné stránky, jeho chování není úplně předvídatelné, má vlastní hlavu při rozhodování. Může chybovat, je nezralý, jazykem i chováním se velmi přibližuje reálnému dítěti ve skutečném světě.¹⁷

Přesně takoví jsou i naši hrdinové, žijí v obyčejném světě, kterému často nerozumí, potýkají se s reálnými problémy a řeší situace někdy i velmi svérázným způsobem. Jsou v podobném věku jako respondenti. Nejsou to hrdinové ideální, mají své stinné stránky a problémy. Pro dětského čtenáře jsou to hrdinové uvěřitelní. I přesto, že jsou to převážně chlapci, na své si v těchto příbězích mohou přijít i čtenářky dívky.

V moderní příběhové próze se dětský hrdina potýká s aktuálními problémy a řeší i dříve nemyslitelná témata (hendikep, homosexualita, drogy...). Hrdina by měl být situován do co nejkompexnější¹⁸ situace, aby díky tomu došlo k odhalení všech dimenzí postavy. Děti hrdiny chtějí a potřebují je nejen jako vzory či orientační vodítka. Záporné stránky hrdiny spolu se zápornými postavami, které v knihách vystupují, mohou pozitivně formovat dětského čtenáře, ukazují, jak se čtenář nemá chovat, co nemá dělat a jak by případně mohl dopadnout. V současné příběhové próze se velmi často v určité podobě objevuje *fenomén outsiderství*.

3.1 Fenomén outsiderství

Outsider je člověk vyřazený ze společnosti, stojící na okraji, mimo skupinu (rodina, třída, parta...) kvůli tomu, že se v něčem od ostatních odlišuje, je jiný. Může se lišit vzhledem i chováním. Vybočuje ze stereotypu, z toho, co je pro ostatní normální. Okolí na něj hledí skrz prsty, vyčleňuje ho, často také může být terčem šikany. Neví, jak se ze špatné situace dostat, nevěří, že ji může změnit.

To, zda se jedinec cítí jako outsider, úzce souvisí s jeho sebehodnocením, sebevědomím, sebedůvěrou. Záleží také na prostředí, ze kterého pochází. Jedinci žijící

¹⁷ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4. s. 42, 43.

¹⁸ autenticita, pravdivost, autorova znalost souvislostí, minulosti, přítomnosti a budoucnosti hrdinů, předjímání budoucnosti dětského čtenáře, vše souvisí se vším

v podnětném podporujícím prostředí ze společnosti vyřazování nebývají. Lékem proti tomuto jevu je opravdové přátelství. Dojde k narušení stereotypu, např. tím, že se outsider seznámí s novým člověkem, změní prostředí atp.

Motiv *outsiderství* se v literatuře vyvinul z folklorní tradice legend, lidových pohádek a mýtů, kde byl vyděděncem symbolem spasitele. Byli to například sirotci, nevlastní děti nebo známé ošklivé káčátko. V dílech Charlese Dickense se chudí, týraní hrdinové bez rodiny dostávají z okraje společnosti do vyšších vrstev. „*U Dickense je outsiderství chápáno jako zčásti vrozený, zčásti získaný status, přičemž hlavní dějovou osou je tento nežádoucí status rozvíjen, transformován a většinou díky zásahům „šlechtných dobrodinců“ posléze i opouštěn.*“¹⁹ Ve druhé polovině 19. století jsou typickými outsidery hrdinové Marka Twaina.

Od 20. století dochází k prolínání s prvky fantasy literatury. Mezi tato díla bychom zařadili prózy Roalda Dahla, Michaela Endeho nebo Joanne K. Rowlingové. Od 60. let se v literatuře objevují i různé typy hendikepu. V české literatuře se motiv outsiderství začal prosazovat od 80. let 20. století. Od prvotní výlučnosti, jedinečnosti se postava outsidera postupně stává tou nejprůměrnější, nejobyčejnější ze všech.²⁰

Autoři se přizpůsobují moderní době a citlivou formou seznamují dětské čtenáře s vybranými jevy, jako je alkoholismus, drogy, složité mezilidské vztahy, smrt. Bohužel není výjimkou, že děti ve skutečném světě tyto problémy samy zažívají nebo se odehrávají v jejich nejbližším okolí. Ve zvolených knihách se z výše jmenovaných témat objevuje téma smrti a složitých mezilidských vztahů.

Hrdinové zvolených knih jsou svým způsobem také outsideri, kteří hledají své místo mezi vrstevníky, v rodině i ve společnosti. Do cesty se jim často staví překážky, které se snaží s větším či menším úspěchem překonávat. Řeší běžné problémy dnešních vrstevníků, které se mnohdy mohou zdát banální, ale které nejsou nepodobné tomu, co zažívají dnešní děti. Ať už jsou to vztahy s prarodiči, rodiči, sourozenci, spolužáky,

¹⁹ URBANOVÁ, Svatava a kol. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*. Olomouc: Votobia, 2001. ISBN 80-7220-185-9. s. 124.

²⁰ URBANOVÁ, Svatava a kol. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*. Olomouc: Votobia, 2001. ISBN 80-7220-185-9. s. 123-126.

pravé kamarádství, šikana, nemoc, zranění a smrt v rodině, ale i naoko malicherný problém se špatnými známkami na vysvědčení, vždy je to předkládáno čtenáři zajímavou a nenásilnou formou.

4 Příběhová próza a její místo v literární výchově

Významným prostředníkem, který seznamuje čtenáře s různými žánry, v našem případě hlavně s příběhovou prózou a jejími dětskými hrdiny, je právě školní literární výchova²¹. V čítankách pro 5. a 6. ročník²² má tento žánr své zastoupení. Zvolené knihy mohou být bez problémů vřazeny k těmto textům, lze je také využít pro srovnání se stávajícími čítankovými texty, jako mimočítankovou četbu anebo v rámci čtenářských dílen. Cílem této práce je poskytnout učitelům další možnosti, jak zaujmout žáky a přivést je k zájmu o četbu. Integrace ukázek současné literatury, ve které jsou současní hrdinové, kteří řeší aktuální problémy ne nepodobné těm žakovým, může žáky snáze motivovat k četbě. Atraktivitu knih také zvyšuje, pokud si je žáci doporučují vzájemně.

Moderní literární výchova by měla na základě práce s uměleckou literaturou, její vlastní četbou i poslechem, rozvíjet žáka v kulturní osobnost. Díky ní dochází k rozvoji představivosti, formování mravního vědomí, k provokování k citovému prožitku, k zaujímání hodnotícího stanoviska. Žákům je zprostředkováváno prožívání jiných, poznávají kulturní historii, jazyk. Uspokojení z možnosti uplatňování těchto znalostí, dovedností, schopností vede k upevnování motivace, potřeby, návyku číst. Prostřednictvím dovednosti číst umělecký text se zážitkem se u žáků rozvíjí schopnost kriticky vnímat a hodnotit i další druhy umění.

Mezi očekávané výstupy literárněvýchovné části předmětu český jazyk patří, že by měli žáci umět číst s porozuměním, interpretovat různé texty a vytvářet si základní čtenářské návyky a dovednosti. Dále sem patří osvojení si základních literárněvědných poznatků, schopnosti rozeznat nejdůležitější lit. žánry a formy, odlišit hodnotnou literaturu od brakové či získání motivace k další četbě a utváření čtenářského vkusu. Prostřednictvím literatury by si žáci měli osvojovat životní hodnoty, díky čemuž se jim otevře cesta k sebepoznání a k pozitivním životním motivacím.²³

²¹ RVP ZV [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné

z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf

²² čítanky pro 5. a 6. ročník od nakladatelství Fraus, Alter, SPN, Prodos, Nová škola

²³ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-641-3. s. 46.

V hodinách literatury by se žáci měli seznamovat s klasickými díly a jejich autory, ale také se současnou tvorbou, která se může lišit kvalitou. Podle čtenářského průzkumu provedeného kolektivem autorek²⁴ není potřeba nutit dětem kvalitní knihy za každou cenu. K těm se v ideálním případě postupně pročtou. Cesta k nim může vést i přes jednoduchou četbu, kde je méně textu, kratší věty a více obrázků.

Důležitým pojmem je *čtenářská kompetence*, kterou podle Kateřiny Homolové rozumíme dlouhodobé utváření celkové připravenosti k četbě a do níž se promítá čtenářův zájem i potřeby. Kvalita této kompetence závisí na osobních (hlavně psychických) dispozicích žáka a na úrovni osvojení komunikačních a interpretačních dovedností. Literární výchova má tedy rozvíjet myšlení a prožívání žáků a podmiňuje jejich úspěšnost v dalších předmětech i dalším studiu. Cestou k úspěšnému dosažení očekávaných výstupů je kvalitní rozvoj *čtenářské kompetence*.²⁵

Ivana Gejgušová ještě podrobněji dělí kompetenci na čtenářskou a literární. *Čtenářskou kompetenci* vysvětluje jako „soubor zvládnutých aktivit zaměřených na komunikaci s textem, na získávání informací v textu obsažených a na jejich využití v takovém rozsahu, aby se jedinec mohl aktivně včlenit do společenského života“²⁶. *Literární kompetence* je podle ní „nejen dovednost číst a čtenému textu porozumět, ale i dovednost umělecký text analyzovat, interpretovat, hodnotit umělecké kvality, čtenářský zážitek a zkušenost aktivně využít v další četbě“²⁷. Literární výchova má tedy nezastupitelnou roli ve výchově žáků-čtenářů.

Cílem naší práce je prostřednictvím vytvořených pracovních listů podpořit u žáků rozvoj *čtenářské i literární kompetence*. Rozvoj a upevnění těchto vědomostí,

²⁴ HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H. a kol. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-492-8. s. 105-106.

²⁵ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-641-3. s. 47.

²⁶ GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1. s. 15.

²⁷ GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1. s. 15.

dovedností, postojů a hodnot považujeme za zásadní a potřebné pro plnohodnotné uplatnění jedince ve společnosti, pro realizaci jeho osobních a profesních cílů.

5 Mimočítanková četba a její místo v literární výchově

Mimočítanková četba je jedním z volitelných prvků literární výchovy. Je to prostředek pro začlenění děl současné literatury do výuky, do běžného života žáků i pro rozvoj čtenářské a literární gramotnosti. Naším cílem je propojit školní a mimoškolní život žáků. Docílit toho, aby ve volném čase mimo jiné s chutí sáhli po knize, aby se z vnější motivace ke čtení postupně stala vnitřní. Žáci by v hodinách literární výchovy (LV) měli působit na sebe vzájemně, diskutovat o knihách a motivovat se tak ke čtení různých knih.

Pojem *mimočítanková četba* podle Ivany Gejgušové²⁸ zahrnuje čtení vybraných děl v hodinách literární výchovy i ve volném čase. Představuje souvislou i individuální četbu jednotlivých žáků. Není vymezen v základních vzdělávacích dokumentech a je tedy převážně na učitelích, jakým způsobem a jestli vůbec budou mimočítankovou četbu žákům zadávat. Gejgušová rozlišuje tyto typy četby: *doporučená (povinná) četba* jako četba mimo školu školou regulovanou a zpracovávanou často ve čtenářských denících, *souvislá četba* jako společná četba v hodinách literární výchovy (každý žák má půjčenou knihu ze školní knihovny) a *individuální četba* jako četba žáků ve volném čase (učitel nabízí, podněcuje).

Zvolené tituly lze využít v hodinách literatury jako četbu zadanou žákům na doma i jako společnou četbu přímo v hodinách. Diplomová práce může inspirovat vedoucí školních knihoven k nákupu vybraných knih, aby byla zajištěna dostupnost těchto knih pro všechny žáky. Stejně tak mohou být využity jen úryvky z knih a pracovní listy, které vznikly v rámci této práce. I ty mohou inspirovat žáky k zapůjčení či nákupu knihy a k individuální četbě.

Četba se od čtení liší dlouhodobostí a systematičností. Čtení zahrnuje úroveň lexikální, u četby dochází k tvořivému přijímání v textu kódovaných informací.

²⁸ GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1.

Ladislava Lederbuchová²⁹ uvádí 2 fáze četby: *percepce* (vnímání, dekodování, utváření představy) a *responze* (návrat k představám, práce s fantazií, přisuzování smyslu). Četba uměleckých textů má naplňovat různé funkce³⁰:

- instrumentální (text zdrojem informací pro běžný život),
- potvrzovací (upevňování postojů),
- estetickou,
- prestižní (identifikace se sociální skupinou četbou konkrétního díla),
- relaxační (obohacující).

S nástupem pubescence dětem přestávají stačit pohádky a dětská poezie. Mění se čtenářský zájem i potřeby žáků. Stále více se přiklání k jiným žánrům, hlavně k žánru příběhové prózy ze života dětí. Ta je vnitřně rozmanitá, žánrově specifická, může provázet dítě všemi fázemi vývoje až do dospělosti. Mezi specifické čtenářské potřeby pubescenta bychom mohli zařadit potřebu *poznávací* (prožívání rozporu mezi realitou a životními ideály), potřebu *relaxační* (potěšení, citové zážitky) a potřebu *identifikovat se s hrdinou*, mít vzor nebo chápavého společníka (čtení pro pocity důvěrnosti).

Knihy, které jsme zvolili pro tuto práci, mají v první řadě za úkol pobavit. Slibují humor už při prvním pohledu na jejich obálku, název a ilustrace. To vše by mělo čtenáře lákat k jejich přečtení. Uvnitř se potom skrývají příběhy, které kromě zábavy čtenáře obohatí o nové poznatky a mohou ho vést k zamyšlení nad různými otázkami. Každý čtenář může najít něco, co je mu blízké. Četba těchto knih splňuje prioritní funkce četby podle Jany Bednářové³¹. Měla by mít vliv na emocionalitu, předávat pozitivní životní hodnoty a podporovat sebepoznávání.

Cílem školní výuky je žáky co nejkompexněji vybavit klíčovými kompetencemi, prostředkem k tomu je právě rozvoj různých druhů gramotností.

²⁹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: O čtenářství jedenáctiletých*. Praha: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-01-6. s. 9.

³⁰ GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1. s. 14, 15.

³¹ BEDNÁŘOVÁ, Jana. *Literatura mě baví. Studijní text se souborem pracovních listů*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. ISBN 978-80-7494-045-3. s. 12.

Výzkum³² provedený Gejgušovou potvrdil, že pokud škola nestimuluje čtenářství žáků, úroveň jejich čtenářství a čtenářské gramotnosti klesá.

³² GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1.

6 Cílová skupina - dětský čtenář

Pro naši práci jsme s ohledem na dětské hrdiny vybraných knih a jejich věk zvolili cílovou skupinu žáků 5. a 6. tříd základních škol, tedy žáky od 10 do 12 let. Označení pro tuto věkovou kategorii není jednoznačné, jedná se buď o *prepubescenci* nebo *pubescenci*. Různí autoři³³ vymezují tyto kategorie odlišně. V této práci budeme zohledňovat, že jde o hraniční období a že všichni respondenti pravděpodobně nebudou ve stejné fázi vývoje.

Předchozí období mají pro vývoj čtenáře také významnou úlohu. Aby se z dítěte stal čtenář, je potřeba ho k četbě vést už od útlého věku. Důležité je i to, jaký vztah k četbě má nejbližší okolí dítěte rodina. Rodiče by měli dětem číst, v předškolním věku už dítě může postupně přebírat pozici čtenáře a v ideálním případě nakonec dojde k výměně rolí. Děti čtou rodičům a prarodičům. Ani s nástupem dítěte do školy by rodina neměla ve výchově čtenáře ustát. Společnými silami by mělo být dítě vedeno k racionálnímu využívání volného času, jehož stálou součástí by měla být i četba.

Již v prepubertě je třeba získat určitou kvalitu čtenářského postoje. Dochází k rozporu mezi emancipováním z vlastní vůle a emancipováním v závislosti na dospělých. Rozvíjí se vlastní čtenářství. Velký důraz je kladen na smysluplnost, čtenářovo zvnitřnění se čteným sdělením.³⁴

V období *pubescence* přestává být rozhodující vliv rodiny a školy, mnohem více pubescent dá na doporučení kamarádů. Tento motivační prvek chceme také využívat v hodinách LV. U pubescentů dochází ke změnám psychickým, fyzickým i v oblasti sociální. Objevují se jisté krajnosti v chování a zvýšená kritičnost vůči okolí, strukturují se vyšší city, dochází k rozvoji abstraktního myšlení. „*Prožitky jsou citově bohaté, erupтивní, ale navenek pubescent výraz citů potlačuje, neboť neodpovídají jeho*

³³ J. Marhounová (1974) označuje věk 11-13 let jako prepubertu, 13-15 jako pubertu, podle O. Chaloupky (1971) začíná puberta již před 11. rokem, trvá do 15 let, L. Lederbuchová (2006) označuje pubescenci jako období od 11 do 15 let, L. Vášová (1980) vymezuje pubescenci 11.-14. rokem dítěte

³⁴ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-641-3. s. 17-18.

interpretaci dospělého, racionálního světa, kam se chce rychle zařadit, přestože má k němu kritický až negativistický vztah."³⁵

Podle Kateřiny Homolové je rozdíl mezi tím, jak vnímají čtenářství a čtení dospělí a dospívající. Zatímco dospělý čtenář chápe význam těchto pojmů jako pro společnost důležitých hodnot a chce být pozitivně hodnocen obecnými měřítky společnosti, dospívající nechce sdílet stejné hodnoty s dospělými, nevidí potřebu být explicitním čtenářem. Přesto se za čtenáře považuje, se čtenářstvím počítá a velmi často k jeho explicitní „dospělé“ podobě také dozraje. Autorka však upozorňuje, že „*dospělý čtenář je dospělý ne věkem, ale schopností číst s adekvátním estetickým zážitkem*“³⁶.

V období přechodu z dětské četby na četbu pro mládež/dospělé se mění čtenářské kompetence. Může dojít ke stagnaci, retardaci nebo také útlumu čtenářského zájmu. Dítě nemusí mít dostatečné komunikační nástroje, může se opakovaně zklamat při výběru vhodné knihy nebo podlehne sílicímu vlivu audiovizuálních médií. Na druhé straně může také dojít ke čtenářské explozi, kdy četba saturuje touhu čtenáře stát se dospělým, řešit problémy jako dospělí, prožívat zatím ještě dětskému čtenáři odpíraná dobrodružství. Rádcem a pomocníkem by se pro žáky-čtenáře v období *prepubescence* a *pubescence* měl stát učitel.

³⁵ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: O čtenářství jedenáctiletých*. Praha: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-01-6. s. 20.

³⁶ HOMOLOVÁ, Kateřina. Úspěšní (ne)čtou. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 2009. s. 25-31.

7 Role učitele

Učitel hraje důležitou roli při vedení žáků ke čtenářství. Diplomová práce má pomoci učitelům začleňovat současnou literaturu pro děti a mládež do výuky, a tím i motivovat žáky k četbě a k zájmu o knihy. Navrhujeme další možnosti práce v hodinách českého jazyka, učitelům i žákům atraktivní formou zpřístupňujeme knižní novinky a současné hrdiny. Učitelům chceme ušetřit čas při vyhledávání vhodných titulů pro využití ve výuce. Práce by také měla přispět k dialogu mezi školou a knihovnou. Chceme inspirovat knihovníky k nákupu nových knih. Díky aktualizovaným knihovním fondům může být zpřístupněna řada knih žákům, jejichž rodiče nemůžou nebo nechtějí kupovat nové knihy. V této kapitole bychom se chtěli věnovat roli, kterou hraje učitel v hodinách literární výchovy.

„Učitel, má-li být naplněn postulát komunikační literární výchovy vedoucí k získání čtenářské kompetence, musí svého žáka znát jako čtenáře. Měl by vědět, jak dnešní dospívající přemýšlí o smyslu čtení a čtenářství, jaké jim přisuzuje hodnoty, do jaké míry se chová „čtenářsky“ a zda vůbec vnímá sám sebe jako čtenáře.“³⁷ Bohužel v praxi se spíše objevuje nesoulad mezi požadavky LV, čtenářskými potřebami a motivacemi žáků. Problémem bývá také nedostatečná orientace učitelů v moderní (ale i klasické) literatuře pro děti a mládež, nemotivování žáků k mimoškolní četbě a nepěstování dostatečných čtenářských návyků.³⁸

V rámci řízených rozhovorů o četbě s dítětem je nutné všimnout si především autorské záměrnosti. Vhodné jsou návodné otázky typu *Jak vidíš tuto situaci?*, *Co si představuješ?*, *Který verš tě nejvíc zaujal a proč?* apod. V didaktické interpretaci textu je žádoucí užívat různé pohledy na věc. Důležitým prvkem je učitelova znalost komunikativnosti určitého textu ve vztahu k věku a úrovni žákova čtenářství. Samozřejmostí by měl být respekt k dítěti jako k partnerovi v dialogu. *„Čtenářství dítěte je cenina, která by neměla devalvovat, naopak její skutečná hodnota v budoucnu*

³⁷ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-641-3. s. 52.

³⁸ TOMAN, Jaroslav. *Profil dětského čtenáře 21. století v badatelské reflexi (česká realita)*. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 2009. s. 36, 37.

poroste. Proto je nutné ho pěstovat a chránit. Ne před vlivy jiných umění a jiných kulturních aktivit, ale rozvojem a kultivací čtenářské kompetence, v rodině, ale především ve školní literární výchově.“³⁹

Kateřina Homolová formuluje *teorii apriorního čtenáře*, která se odklání od tradiční koncepce literární výuky zaměřující se na to, aby se z žáka stal čtenář. Podle této konstruktivistické teorie by měl učitel literární výchovy nahlížet na dítě před sebou jako na čtenáře v roli žáka. Učitel tedy není autoritativním znalcem dat o literatuře, ale jen zkušenějším čtenářem, který dokáže žákovi poradit, co číst, zároveň si sám nechá poradit od žáka, respektuje jeho čtenářský zájem atd.⁴⁰

Při výběru vhodných ukázek by se učitel neměl spoléhat jen na čítanku, ale vybírat vlastní zajímavé ukázky, sledovat, co čtou jeho žáci, co je zajímavé, mít přehled o současné literatuře pro děti a mládež a číst ji. V doporučené četbě by se měly objevovat tituly, které si žáci volí do referátů o svých oblíbených knihách.⁴¹ Komunikaci je nutné učit na textech, které dítě budou bavit, provokovat jeho představivost a fantazii a také primárně na textech, kde se objevují hlavně dětské postavy. Při literární výchově by neměla chybět ani poezie.

Ve 21. století se stávají stále větším konkurentem knih další média, mj. televize, internet a počítačové hry. „*Výchovu ku kniže teda nemožeme nechať na deťoch samotných. Pre ne je evidentne ľahšie stlačiť gombík na televízii či počítači, než sa trápiť s čítaním.*“⁴² Čtenářství krásné literatury se vyčleňuje jako protiváha komerční produkce a stává se hodnotícím kritériem poměřujícím její mravní i estetickou (ne)kvalitu.⁴³ Tato média lze také využívat ve prospěch literatury - film může být

³⁹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: O čtenářství jedenáctiletých*. Praha: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-01-6. s. 125.

⁴⁰ HOMOLOVÁ, Kateřina. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-641-3. s. 49, 50.

⁴¹ SULOVSÁ, Jarmila. *Faktory ovlivňující dětské čtenářství. Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita, 2004. s. 76-78.

⁴² CABANOVÁ, V. *Knihy pro děti jako učebnice a školské knihy*. In *Slovo a obraz v komunikaci s dětmi. Komunikace s dětmi v proměnách doby*. Ostrava: Ostravská univerzita. 2003. ISBN 80-7042-305-6. s. 46-51.

⁴³ TOMAN, Jaroslav. *Profil dětského čtenáře 21. století v badatelské reflexi (česká realita). Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 2009. s. 41.

vhodnou inspirací přečíst si knižní předlohu, na internetu se dá najít mnoho ukázek knih i faktografických údajů o jejich autorech, stále více knih bývá namluveno do podoby CD nebo jiných formátů. Učitelé by měli mít přehled o různých formátech, filmových a dalších verzích a vhodně s nimi v hodinách LV pracovat. V pracovních listech, které byly vytvořeny k této práci, upozorňujeme (pokud taková možnost existuje) na možnosti využití jiných formátů u vybraných knih.

Knihy, které jsme zvolili pro tuto práci, mohou pomáhat učitelům při začleňování průřezových témat a témat etické výchovy do výuky, což přispívá k rozvoji všestranně vyvinutých osobností, které se vhodně uplatní ve společnosti. V knihách se objevují prvky a témata, díky kterým se žáci nenásilně seznamují např. s multikulturalitou, se zvyklostmi v jiných zemích Evropy, problematikou vztahu společnosti k seniorům nebo s tím, co je to šikana.

Ve školním vzdělávacím programu jedné ze škol⁴⁴, kde jsme sbírali data pro dotazník, je v 5. ročníku v předmětu *Český jazyk a literatura* zahrnuto průřezové téma *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech Evropa a svět nás zajímá*. Dále ŠVP zahrnuje i téma z etické výchovy *Rozvoj prosociálního chování*. V 6. ročníku je ve stejném předmětu v plánu zahrnuto průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova osobnostní rozvoj, rozvoj kreativity* a z oblasti etické výchovy téma *Média a jejich vliv na člověka (kritický přístup k působení médií)*. Při tvorbě pracovních listů byla tato skutečnost zohledňována.

⁴⁴ ŠVP Harmonie [online]. [vid. 20. 1. 2018]. Dostupné z: <http://4zskolin.cz/zakladni-skola/dokumenty/SVP-4ZS-V12.pdf>

8 RVP ZV

Při tvorbě pracovních listů jsme vycházeli ze základního kurikulárního dokumentu *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV)*⁴⁵, ve kterém jsou definovány základní pojmy a cíle vzdělávání. *Literární výchova* patří společně s *Jazykovou a Komunikační a slohovou výchovou* do vzdělávacího oboru *Český jazyk a literatura*, tento obor pak společně s *Cizím a Dalším cizím jazykem* do vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace*. Ve všech oborech této oblasti by mělo docházet ke zdokonalování jazykových dovedností a k jejich využívání. Vzdělávací obor *Český jazyk a literatura* je obzvláště důležitý, žáci se prostřednictvím mateřského jazyka učí poznávat a chápat společensko-kulturní vývoj společnosti. „*Při realizaci tohoto vzdělávacího oboru se vytvářejí předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama.*“⁴⁶

Součástí RVP ZV jsou očekávané výstupy na konci 3., 5. a 9. ročníku. Především ty na konci 5. ročníku posloužily jako rámec, do kterého jsme zasazovali ukázky z našich pracovních listů a podle kterého byly tvořeny úkoly k ukázkám. Tyto výstupy jsou totiž nejbližší skupině našich respondentů, žákům 5. a 6. ročníku.

Z učiva RVP ZV vymezeného pro 5. ročník jsou pro účely naší práce vhodné tyto části: *poslech literárních textů, zážitkové čtení a naslouchání, tvořivé činnosti s literárním textem (přednes vhodných literárních textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu, dramatizace, vlastní výtvarný doprovod)*. Pro 6. ročník pak vybíráme tato témata: *tvořivé činnosti s literárním textem (přednes vhodných literárních textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu, záznam a reprodukce hlavních myšlenek, interpretace literárního textu, dramatizace, vytváření vlastních textů, vlastní výtvarný doprovod k literárním textům), způsoby interpretace literárních*

⁴⁵ RVP ZV [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf

⁴⁶ RVP ZV [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf

a jiných děl, základy literární teorie a historie, struktura literárního díla (námět a téma díla, literární hrdina, kompozice literárního příběhu), jazyk literárního díla, literatura umělecká a věcná.

Další dokumenty, které úzce souvisí s RVP ZV a byly využity při tvorbě pracovních listů, jsou *Standardy RVP ZV Český jazyk a literatura*⁴⁷ a *Metodické komentáře ke Standardům pro základní vzdělávání*⁴⁸. Zde nalezneme kromě přehledu očekávaných výstupů pro první a druhý stupeň i stanovené indikátory. Na ty poté navazují konkrétní ilustrativní úlohy ve třech stupních obtížnosti: minimální, optimální a excelentní úroveň s metodickými komentáři.

V další práci se tedy budeme zaměřovat na to, aby v pracovních listech došlo k propojení teoretických informací z kurikulárních dokumentů se školní praxí. Žáci 5. ročníku by měli na konci školního roku v literární výchově umět vyjadřovat své dojmy z četby, zaznamenávat je, volně reprodukovat text, tvořit vlastní literární text, rozlišovat mezi uměleckým a neuměleckým textem a s využitím jednoduchých literárních pojmů rozebírat text. V 6. ročníku se pak tyto dovednosti dále prohlubují, rozšiřují a směřují k výstupům, které jsou definovány k období konce povinné školní docházky. Cílem práce je napomoci k rozvíjení dílčích dovedností u žáků, které postupně povedou k rozvoji klíčových kompetencí a k uplatnění jedince ve společnosti.

⁴⁷ Standardy RVP ZV Český jazyk a literatura [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=67488&view=9832>

⁴⁸ Metodické komentáře ke Standardům pro základní vzdělávání [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/20713/metodicke_komentare_ke_standardum_zv.pdf

9 ŠVP HARMONIE

Cílem diplomové práce je vytvořit pracovní listy pro využití v hodinách LV. Didaktické materiály by měly být tvořeny v souladu s kurikulárními dokumenty. Autorka práce působí jako učitelka na jedné ze základních škol v Kolíně. Využila proto školní vzdělávací program (ŠVP) dané školy, který se nazývá *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Harmonie*⁴⁹ (ŠVP Harmonie).

Při tvorbě pracovních listů se budeme snažit přizpůsobovat ukázky pro danou věkovou skupinu s ohledem na téma, učivo a očekávané výstupy v ŠVP (viz Přílohy, Tabulka 1, 2). Důležitým tématem pro nás budou hlavně *Tvořivé činnosti s literárním textem*, *Zážitkové čtení a naslouchání a Interpretace literárních a jiných děl*, i když se budeme snažit obsáhnout všechna témata a tím dosáhnout všech vymezených očekávaných výstupů. *Tvořivé činnosti* jsou v ŠVP společné oběma ročníkům, *Zážitkové čtení a naslouchání* je v 5. ročníku, ale ani v 6. by nemělo být dětem cizí. *Interpretace literárních a jiných děl* je v ŠVP vymezena pro 6. ročník, ale už v předchozích ročnících se žáci učí jednoduchému rozboru s využitím elementárních pojmů. Je pro nás důležité, aby žáky četba bavila, dávala jim nové podněty pro rozvoj a aby se v hodinách LV učili vyjadřovat a obhajovat své názory.

⁴⁹ ŠVP Harmonie [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <http://4zskolin.cz/zakladni-skola/dokumenty/SVP-4ZS-V12.pdf>

10 Dotazník

První část předkládané diplomové práce spočívala v sestavení dotazníku (viz Přílohy, Obrázek 21) pro zvolenou cílovou skupinu žáky 5. a 6. tříd základních škol. V dotazníku bylo primárně zjišťováno, zda žáci znají a čtou vybrané knihy současných evropských autorů píšících pro děti a mládež. Knihy byly vybrány po konzultaci s vedoucí práce na základě zvolených kritérií: žánr příběhová próza s dětským hrdinou, termín vydání v České republice po roce 2010, žijící evropští autoři, kterým stále vychází nové knihy. Byly vybrány knihy norského spisovatele Jo Nesbøho, španělské spisovatelky Elviry Lindo, britského autora Davida Walliamse a knihy českého autora Miloše Kratochvíla.

V dotazníku byly zjišťovány i další informace: *pohlaví, věk, třída, zda rádi čtou a kterou knihu právě čtou*. Nejdůležitější částí dotazníku byly 2 otázky: „*Znáš některou z knih těchto autorů?*“ a „*Četl jsi některou z výše uvedených knih?*“. U obou otázek záleželo na tom, zda respondent odpoví *ano* nebo *ne*. Pokud odpověděl *ne*, vyplňování dotazníku pro něj v tuto chvíli skončilo (viz Přílohy, Obrázek 24). Pokud odpověděl *ano*, měl v dotazníku ještě dále pokračovat a odpovědět na další otázky (viz Přílohy, Obrázky 22, 23). Od kladně odpovídajících respondentů jsme chtěli zjistit, *kteřou knihu znají nebo četli*, jestli dokáží *přiřadit autory k zemi jejich původu* a také *odkud knihy získali*.

Dotazník byl anonymní a jeho vyplnění dobrovolné. Cílem dotazníku nebylo postihnout co nejširší vzorek respondentů a získat nejpřesnější informace. Měl sloužit spíše jako orientační vodítko pro hrubý vhled do problému. Dotazník vyplnilo celkem 209 žáků (viz Přílohy, Graf 1) 5. a 6. tříd ZŠ ve věku od 10 do 12 let, zastoupena byla obě pohlaví (Přílohy, Graf 2). V dotazníku převažovaly otázky s výběrem odpovědí k zakroužkování. U některých otázek byl ponechán prostor pro vlastní odpověď respondenta. Respondenti nebyli limitováni v počtu odpovědí, mohli zakroužkovat i více odpovědí najednou a u otevřených možností napsat libovolný počet odpovědí.

U první otázky měli žáci zakroužkovat z výčtu knih, které znají. V době, kdy byl dotazník sestavován, bylo možné u 3 autorů dopsat ještě další z jejich knih. Jo Nesbø

patří k uznávaným autorům detektivních knih pro dospělé, tvorba Miloše Kratochvíla zahrnuje velké množství knih pro děti jiného žánru, než je příběhová próza s dětským hrdinou a Davidu Walliamsovi vycházely další nové knihy, se kterými se žáci mohli setkat.

Z celkového počtu respondentů kladně odpovědělo alespoň na jednu ze dvou výše zmiňovaných hlavních otázek 98 žáků, z toho 45 dívek a 53 chlapců v následující věkové struktuře - 49 jedenáctiletých, 38 desetiletých a 11 dvanáctiletých (Přílohy, Graf 3). 42 žáků navštěvovalo v roce 2015 6. třídu, 56 žáků 5. třídu (Přílohy, Graf 4). Tato skupina respondentů je rozhodující pro další část diplomové práce, budeme se tedy zabývat hlavně jejich odpověďmi.

Z 98 žáků zakroužkovalo, že čte rádo 77, z toho 17 dokonce jednu z knih vybraných autorů. 19 žáků momentálně nečetlo žádnou knihu. 9 žáků zakroužkovalo, že nečte rádo, přesto však vyplnili v další otázce knihu, kterou právě čtou (pravděpodobně vliv rodiny nebo školy).

V otázce „Znáš některou z knih těchto autorů?“ žáci nejčastěji označovali tyto knihy: *Babička drsňačka* (64x), *Doktor Proktor a prdicí prášek* (61x), *Pan Smrad'och* (21x) a *Prázdniny blbce číslo 13* (20x). Žáci nejméně znali knihy Elviry Lindo a knihu Miloše Kratochvíla *Zajatci stříbrného slunce* (7 a méně).

U další otázky „Četl jsi některou z výše uvedených knih?“ patřily mezi nejčastěji označované knihy *Doktor Proktor a prdicí prášek* (46x), *Babička drsňačka* (45x) a *Pan Smrad'och* (15x). Počet přidělených hlasů byl v případě četby vybraných knih celkově nižší než u předchozí otázky. (viz Přílohy, Tabulka 3)

Respondenti zakroužkovali každou knihu v dotazníku alespoň jednou. Knihy, které žáci vyplňovali navíc (kolonka „jiná kniha“), byly tyto: *Ďábelská zubařka*, *Příšerná teta*, *Krysburger* (všechny tři od Davida Walliamse), *Syn* a *Pentagram* (Jo Nesbø) a ukázka z čítanky od Miloše Kratochvíla (respondent nevěděl její název).

S vybranými knihami se žáci poprvé seznámili nejčastěji „doma“ nebo „ve škole“. U možnosti „jinde“ někteří zmiňovali „knihkupectví“, „internet“ a „doporučení kamaráda/kamarádky“. Nejméně respondenti vybírali možnost „v knihovně“.

46 žáků správně přiřadilo zemi původu k vybraným autorům. Země původu byly uvedeny v nápovědě.

Z dotazníku vyplývá, že respondenti v době, kdy byl dotazník vyplňován, nejvíce znali a často i četli knihy D. Walliamse a J. Nesbøho, především knihy *Babička drsňačka* a *Doktor Proktor a prdicí prášek*. Druhá kniha vstoupila do všeobecného povědomí také s přispěním filmového zpracování, které mělo premiéru v České republice na podzim 2015. Tyto 2 knihy tedy budou součástí další práce. Na druhé straně nejméně žáci znali a četli knihy M. Kratochvíla a E. Lindo. Z jejich tvorby jsme vybrali nejčteněji označované, a to knihy *Prázdniny blbce číslo 13* a *Manolito Brejloun*. K těmto knihám budou vytvořeny pracovní listy.

Pro lepší orientaci učitelů byl utvořen slovník autorů a stručný přehled obsahů vybraných knih.

11 Materiály pro učitele

Jak již bylo několikrát zmíněno úkolem této DP je usnadnit učitelům přístup k současné literatuře pro děti a mládež. V této kapitole byl vytvořen podpůrný materiál k pracovním listům, ve kterém chceme učitelům přiblížit život a tvorbu vybraných autorů a stručně popsat postavy, děj a jazyk českého překladu knih, které byly vybrány po vyhodnocení dotazníku. Naším cílem je, aby učitelé s vytvořenými materiály a vybranými zdroji mohli rovnou pracovat v hodinách a nemuseli vyhledávat další informace z jiných zdrojů.

11.1 Minislovník

Nejdříve jsme vytvořili minislovník, ve kterém popisujeme život a dílo čtyř současných evropských autorů pro děti a mládež. Inspirací pro nás byly oba díly *Slovníku autorů literatury pro děti a mládež*, ve kterých již můžeme najít heslo *Miloš Kratochvíl*⁵⁰ a *Elvira Lindo*⁵¹. Tato hesla jsme pro účely naší práce s využitím dalších zdrojů rozšířili a nově vytvořili hesla *David Walliams* a *Jo Nesbø*. Hesla mají shodnou strukturu i vizuální podobu, jsou abecedně řazena.

11.1.1 KRATOCHVÍL, Miloš

*6. 1. 1948 Praha, český spisovatel, scénárista, dramaturg. V roce 1967 maturoval na Střední průmyslové škole potravinářských technologií, poté se živil psaním textů písní, pracoval jako sportovní redaktor. Studia žurnalistiky na Univerzitě Karlově nedokončil. K oblibě knih ho přivedlo časté připoutání na lůžko v dětství kvůli astmatu. Už od 17 let publikoval své verše, povídky a fejetony v časopisech, psal i do dětských časopisů *Sluníčko* a *Mateřídouška*. Od roku 1980 se

Obrázek 1 Fotografie Miloše Kratochvíla

⁵⁰ ŠUBRTOVÁ, Milena, CHOCHOLATÝ, Miroslav. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež II.*, Čeští spisovatelé. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-506-4. s. 224-225.

⁵¹ DOROVSKÝ, Ivan, ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež. I* Zahraniční spisovatelé. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-314-5. s. 518-519.

naplno věnuje dráze spisovatele a scénáristy. Žije v Černošicích.⁵² Napsal řadu televizních inscenací. Mezi ty pro děti se řadí mj. *Taneček přes dvě pekla* (1982), *Králi, já mám nápad!* (1984), *O houslích krále snů* (1987), *Jaké vlasy má Zlatovláska* (1992), *Omyl Děda Vševěda* (1995) nebo *Jak vyženit z pekla štěstí* (1997). Pohádkové postavy bývají polidštěné, strašidla jsou pojata laskavě, s humorem. Osudovost a krutost tradičních folklorních pohádek mizí, nahrazuje je rozum, bystrost, vtip, padouši neumírají, ale bývají často znemožněni, zesměšněni. V roce 2008 uvedla Česká televize třináctidílný večerníček *Čaroděj z nafukovacího stromu*. V inscenacích pro dospělé Kratochvíl v protikladu k dětské tvorbě nastoluje vážnější tematiku (sci-fi příběh *Tot Amor* (1980), téma drogové závislosti *Konkurs na chlapa*, 1984 nebo krádeže a pobytu ve vězení *Zatmění všech sluncí*, 1987). Kratochvíl je autorem široké škály knih pro děti, mezi ty pro nejmenší patří leporela (*Jaké bude počasí?*, 1984, *Bodlináček, ježčí kluk*, 2000), poezie pro děti, ve které se tématy (rodina, škola, pohádky...) i jazykovými prostředky (řečnické otázky, hovorová čeština...) ve spojení s trefnými ilustracemi přibližuje současným dětem (*Pes nám spadla*, 2012, *Kouká rouha na kocoura*, 2014), ale i série *Kouzelná školka*⁵³, podle známého televizního pořadu. Verši také doplnil knihu Daniely Krolupperové *Draka je lepší pozdravit aneb O etiketě* (2016). Ve vybraných knihách převažuje výchovná funkce. Jedná se zejména o knihy *Jejda a Helemes* (2009), kde obra přechytračí důvtipný skřítek Jejda, *Modrý pořouch* (2010), ve které lidem za krk skáčou rozkmoťdla, jako třeba Hádkonoš či Závid'ka a popichují je ke špatnému chování, *Hloupežníci* (2011) o tom, co může nastat, když člověk lže, a *Kočkopes Kvido* (2011) o omezenosti světa dospělých. V roce 2013 vyšlo pokračování příběhu o rozkmoťidlech *Pořouši a zloděják*. Ve své tvorbě pro děti se Kratochvíl také inspiroval laskavým humorem a absurdními situacemi v tvorbě Josefa Lady. Ladovi věnoval svou knihu *Rybáři a hastrmani* z roku 2006.⁵⁴ Mezi knihy s pohádkovými

⁵² Miloš Kratochvíl [online]. [vid. 21. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/bibliografie.html>

⁵³ Františkovy pohádky z Kouzelné školky (2006), Františkova velká kniha pohádek (2007), Fanfárie (2010)

⁵⁴ HUTAŘOVÁ, Ivana, HANZOVÁ, Marie. *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Tauris, 2003. ISBN 80-211-0461-9. s. 76-81.

motivy patří i *Strašibraši, aneb tajemství věže v Kamsehrabech* (2010) a *Kouzelné soboty* (2010). Řadu pohádkových knih vydalo v edici *Laskavé čtení* s ilustracemi Markéty Vydrové nakladatelství Triton. Velký úspěch zaznamenala volná humorná pentalogie *Pachatelé dobrých skutků*⁵⁵, ve které se hlavní hrdinové Michal Souček a Filip Fiala snaží přes všemožné peripetie páchat dobré skutky. Kratochvíl je také autorem knih pro děti a mládež žánru příběhové prózy s dětským hrdinou. V knize *Prázdniny blbce číslo 13* se Tadeáš vyrovnává s následky špatného vysvědčení, *Zajatci stříbrného slunce* vtahují čtenáře do světa virtuální reality počítačové hry se všemi pozitivními i negativními důsledky. Nejnovější autorovou knihou je *Inspektor Vogo* (2017), vyprávějící s humorem a nadsázkou o tom, jak je pro děti nepochopitelný svět dospělých. Některé autorovy knihy získaly ocenění⁵⁶. Knihy *Modrý Pořouch* a *Zajatci stříbrného slunce* získaly *Zlatou stuhu*⁵⁷, knihy *Strašibraši aneb Tajemství věže v Kamsehrabech* a *Pes nám spadla* byly zapsány do katalogu *The White Ravens*⁵⁸ v roce 2011 a 2012. Kratochvílovy knihy⁵⁹ bývají pravidelně oceňovány v anketě *SUK Čteme všichni*. Knihy *Prázdniny blbce číslo 13*, *Zajatci stříbrného slunce*, *Pachatelé dobrých skutků*, *Inspektor Vogo* byly namluveny do podoby audioknih. Knihy *Pachatelé dobrých skutků*, *Prázdniny blbce číslo 13* jsou představovány po celé České republice v rámci projektu *Listování*⁶⁰.

⁵⁵ *Pachatelé dobrých skutků 1 Puntíkáři* (2009), *Pachatelé dobrých skutků 2 Ducháři* (2009), *Pachatelé dobrých skutků 3 Kouzláci* (2010), *Pachatelé dobrých skutků 4 Bouráci* (2011), *Pachatelé dobrých skutků 5 Klofáci* (2011)

⁵⁶ Miloš Kratochvíl [online]. [vid. 21. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/oceneni.html>

⁵⁷ vyhláší česká sekce IBBY Společnost přátel knihy pro mládež

⁵⁸ katalog doporučovaných kvalitních knih, každoročně publikovaný Internationale Jugendbibliothek v Mnichově

⁵⁹ **SUK 2009: Cena ministryně školství Puntíkáři, Ducháři, SUK 2010: Cena noci s Andersenem Kouzláci, SUK 2010: Cena dětí 3. místo -Kouzláci, SUK 2011: Cena učitelů Kočkopes Kvído, SUK 2011: Cena dětí 3. místo Klofáci, SUK 2011: Cena knihovníků SKIP 3. místo Klofáci, SUK 2012: Cena dětí 3. místo Pes nám spadla, SUK 2014: cena knihovníků SKIP 1. místo Prázdniny blbce číslo 13, SUK 2015: cena knihovníků SKIP 1. místo Zajatci stříbrného slunce**

⁶⁰ Pořad, ve kterém různí herci formou scénického čtení představují aktuální zajímavé knihy, cílem je oslovit posluchače a obzvláště u žáků a studentů probudit zájem o čtení a sebevzdělávání. Listování [online]. [vid. 12. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar/pro-mladez/item/prazdniny-blbce-c-13.html>

11.1.2 LINDO Garrido, Elvira⁶¹

*23. 1. 1962 Cádiz, Španělsko, španělská novinářka, scénáristka, herečka a spisovatelka. Studovala žurnalistiku na univerzitě v Madridu. V roce 1981 získala práci v rozhlasové stanici *Radio Nacional España* (RNE). Pracovala jako hlasatelka, komentátorka, dělala reportáže z madridských čtvrtí, později se věnovala kulturní rubrice. Postupem času se sama stala scénáristkou. Během své vlastní, často humorné tvorby, se jí povedlo přivést na svět postavu

Obrázek 2 Fotografie Elviry Lindo

Manolita Gafotase (v češtině Manolito Brejloun), chlapce z dělnické čtvrti Madridu, jehož příběhům propůjčovala pravidelně hlas v rádiu. Od roku 1990 pracovala jako scénáristka humorných programů na *Tele 5*, postupně začala působit i jako herečka. Současně vysílala v rádiu zprávy ze společenského a kulturního života. V roce 1993 se rozhodla na čas odejít z práce a věnovat se psaní knih o Manolitovi. V roce 1994 vyšla první kniha s názvem *Manolito Gafotas* (*Manolito Brejloun*, 2014), ve které se poprvé setkáváme s Manolitem, jeho rodinou a spolužáky. Manolito nám představuje svět takový, jak ho vidí svými dětskýma očima, se všemi jeho radostmi i starostmi. Následovaly další knihy. V roce 1995 to byla kniha *Pobre Manolito*, (*Chudák Manolito*, 2015), ve které se Manolito dostává z jednoho průšvihů do druhého a kniha *Cómo molo* 1996 (*Frajer Manolito*, 2015), kde se ukáže, že zajímavé prázdniny můžete zažít i během domácího vězení za čtyřku z matematiky. V *Los trapos sucios*, 1997 (*Manolito vytahuje špinavý prádlo*, 2016) Manolito při novinovém rozhovoru nechtěně prozradí důvěrné informace o své rodině, což se neobejde bez následků. Jak již naznačuje název *Manolito on the road*, 1998, (*Manolito na cestách*, 2016), v této knize zažije Manolito s tatínkem-řidičem kamionu dobrodružství na cestách. Kniha *Yo y el Imbécil*, 1999 (*Manolito a Blbeček*, 2017) přibližuje více vztah Manolita a jeho mladšího bratra, kterému přezdívá Blbeček. Zatím jen ve španělštině vyšly knihy *Manolito tiene un*

⁶¹ Elvira Lindo [online]. [vid. 21. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.elviralindo.com/Biografia.html>

secreto, 2002, *Mejor Manolo*, 2012. Knihy jsou doplněny ilustracemi Emilia Urberuagy a do češtiny je překládá Eva Šašková. V češtině vychází v nakladatelství *Knihy Omega*. Kniha *Los trapos sucios* vyhrála v roce 1996 *Národní cenu za literaturu pro děti a mládež* udělovanou španělským ministerstvem školství. Manolitova dobrodružství byla přeložena do více než 20 jazyků (např. čínština, japonština či turečtina). O Manolitovi byl natočen film⁶² i seriál⁶³. V České republice byl Manolito představován v různých městech v rámci projektu *Listování*⁶⁴. Kromě humorných příběhů vyprávěných chlapcem Manolitem napsala autorka také sérii knih o zlobivé dívce Olivii: *Olivia y la carta a los Reyes Magos* (1996), *La abuela de Olivia se ha perdido* (1997), *Olivia no quiere bañarse* (1997), *Olivia no quiere ir al colegio* (1997), *Olivia no sabe perder* (1997), *Olivia tiene cosas que hacer* (1997), *Olivia y el fantasma* (1997). Tyto příběhy jsou pro nejmenší děti a obsahují výchovné prvky. Díky příběhům, které Olivii vypráví babička nebo maminka Olivie mění své chování, poučí se, třeba když se Olivie nechce koupat a mýt si hlavu, záchvaty vzteku překoná díky příběhu, který jí vypráví maminka. Z dětských knih vyšla Lindo ještě kniha *Bolinga* (2002) o opici, která se dostane do madridské zoo a *Amigos del alma* (2002) o přátelství dvou dětí různých národností. Lindo je také autorkou filmových scénářů, např. *La Primera Noche de mi Vida* (1998, česky *Moje první noc*, režie Miguel Albaladejo) nebo *La vida inesperada* (2014, *Nečekaný život*, režie Jorge Torregrassa). Z knih pro dospělé autorce vyšla *El Otro Barrio* (1998) o patnáctiletém chlapci, který se snaží dostat ze sítě lží a intrik a zjistit, kdo opravdu je, *Tinto de verano* (2001) humorná kniha o šťastně prožitém létě (kniha se dočkala pokračování v roce 2002 *Tinto de verano 2* a 2003 *Tinto de verano 3*), *Una palabra tuya* (2005) román o dvou metařkách plný ironie, sarkasmu, surovosti, která se náhle změní v něhu nebo *Lo que me queda por vivir* (2010) o životě mladé matky se čtyřmi dětmi v měnícím se Madridu 80. let. V roce 2015 vyšla kniha *Noches sin dormir: Último invierno en Nueva York*, autorčin deník poslední zimy

⁶² Manolito Gafotas [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfed.cz/film/140885-manolito-gafotas/komentare/>

⁶³ Manolito Gafotas [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfed.cz/film/171007-manolito-gafotas/komentare/>

⁶⁴ Listování [online]. [vid. 12. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar/item/manolito.html>

strávené v New Yorku, kde střídavě žije s manželem, španělským spisovatelem Antoniem Muñozem Molinou. Píše také pro španělský deník *El País* a pro časopis *Elle*.

11.1.3 NESBØ, Jo⁶⁵ [nesbö, ju]

Obrázek 3 Fotografie Jo Nesbøho

*29. 3. 1960 Oslo, Norsko, norský spisovatel a hudebník. Vystudoval finanční analytiku a management. Živil se jako makléř, novinář i taxikář. Dráhu profesionálního fotbalisty mu znemožnilo zranění kolene. S bratrem Knutem založili kapelu *Di Derre* a stali se v Norsku velmi populárními. V té době dostal Nesbø nabídku napsat knihu o tom, jaké to je být s kapelou na turné. Rozhodl se však jinak - napsal román. Psal hlavně během dlouhých cest letadlem například z Osla do Sydney. Po smrti otce, který si nestihl užít důchodu, tak jak chtěl, se Nesbø rozhodl skončit v práci

a věnovat se naplno tomu, co ho baví. Jeho kariéru spisovatele odstartovala série detektivek s hlavním hrdinou Harrym Holem. Celkem jich vyšlo 11. První z této řady, kriminální román *Flaggermusmannen*, 1997 (*Netopýr*, 2014), získal řadu ocenění, například *Skleněný klíč*⁶⁶ nebo *Rivertonovu cenu*⁶⁷. Další knihy z této série jsou: *Kakerlakkene*, 1998 (Švábi, 2013), *Rødstrupe* 2000 (Červenka, 2005), *Sorgenfri*, 2002 (*Nemesis*, 2011), *Marekors*, 2003 (*Pentagram*, 2011), *Frelseren*, 2005 (*Spasitel*, 2012), *Snømannen*, 2007 (*Sněhulák*, 2012), *Panserhjerte*, 2009 (*Levhart*, 2013), *Gjenferd*, 2011 (*Přízrak*, 2014), *Politi*, 2013 (*Policie*, 2015) a *Tørst*, 2017 (*Žízeň*, 2017).⁶⁸ Tyto knihy spojuje postava drsného, životem zkoušeného policisty, který má svérázné, ale velmi úspěšné vyšetřovací metody, nemá respekt k žádné autoritě a jehož velkou slabinou je závislost na alkoholu. Podle knihy *Snømannen*, 2007 (*Sněhulák*, 2012) byl

⁶⁵ Jo Nesbø [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <http://jonesbo.com/jo-nesbo/biography/>, <http://www.jonesbo.cz/o-autorovi>

⁶⁶ každoročně udělované literární ocenění za nejlepší detektivní dílo pro autory tzv. severských států (Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko)

⁶⁷ udělována nejlepším norským kriminálním počínům

⁶⁸ Jo Nesbø [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.knihazlin.cz/autori/jo-nesbo>

natočen stejnojmenný film⁶⁹, který byl uveden do kin v roce 2017. Mimo tuto sérii vydal Nesbø ještě další thrillery pro dospělé například: *Hodejegerne*, 2008 (*Lovci hlav*, 2011) o vyhledávači talentů, který se sám stane štvanou zvěří, *Sønnen*, 2012 (*Syn*, 2014), příběh vězně-zpovědníka, který na sebe bere vinu za cizí zločiny i otcovo provinění nebo *Blod på snø*, 2015 (*Krev na sněhu*, 2015) mysteriózní příběh ze 70. let v Oslu o jednom obyčejném zabijákovi. Kniha *Lovci hlav* byla také zfilmována⁷⁰. Knihy pro dospělé Jo Nesbøho (správné skloňování jména viz Přílohy, Tabulka 4) překládá do českého jazyka Kateřina Křišťůvková a vydává je nakladatelství *Zlín*. Nesbøho knihy lze koupit jako e-knihy⁷¹ a audioknihy⁷². Jo Nesbø také začal z popudu své dcery psát knihy pro děti. V roce 2007 mu vyšla první ze série humorných příběhů o výstředním vynálezci doktoru Proktorovi *Doktor Proktors prompepulver* (*Doktor Proktor a prdící prášek*, 2012). Další dosud vydané knihy jsou *Doktor Proktors tidsbadekar*, 2008 (*Doktor Proktor a vana času*, 2012), ve které cestuje doktor Proktor do minulosti kvůli záchraně své lásky k Julietě Margarínové, *Doktor Proktor og verdens undergang. Kanskje.*, 2010 (*Doktor Proktor a konec světa. Možná...*, 2013) o tom, co se stane, když se moci chopí tyran a lidé jednájí jako ovce a *Doktor Proktor og det store Gullrøveriet*, 2012 (*Doktor Proktor a velká loupež zlata*, 2013), ve které mají naši hrdinové v Anglii diskretně najít norský národní poklad a přivést ho zpět. Poslední z této série vyšla v České republice před Vánoci 2017 a jmenuje se *Zachráni doktor Proktor Vánoce?* (*Kan Doktor Proktor redde jula?*, 2016), jak název napovídá, budou naši hrdinové zachraňovat Vánoce před chamtivým obchodníkem a vánočním skřítkem v důchodu. Knihy spojuje humor, stejné hlavní postavy i s jejich outsiderstvím a absurdními situacemi, ze kterých se dostávají díky bláznivým vynálezům doktora Proktora. Dětské knihy tohoto autora vydává nakladatelství *Jota*. Dětské audioknihy namluvil David

⁶⁹ Sněhulák [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/306966-snehulak/prehled/>

⁷⁰ Lovci hlav [online]. [vid. 21. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/294372-lovci-hlav/prehled/>

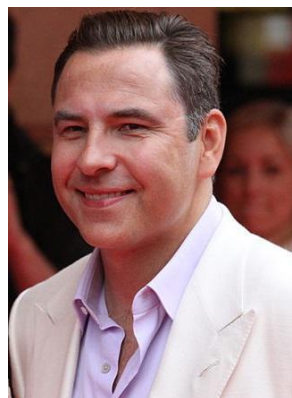
⁷¹ Nesbøho e-knihy [online]. [vid. 18. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.kosmas.cz/autor/22932/jo-nesbo/?Filters.ArticleTypeIds=13791%2C12758&sortBy=datum&page=1-2>

⁷² Nesbøho audioknihy [online]. [vid. 18. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.onehotbook.cz/audioknihy/?author=6>

Novotný. Jo Nesbø založil v roce 2008 nadaci *Harry Hole Foundation*⁷³, která má pomáhat ke snižování negramotnosti dětí třetího světa. Výtěžky z jeho knih jdou na konto nadace.

11.1.4 WALLIAMS, David⁷⁴ [valijems, dejvid]

*20. 8. 1971, Londýn, Anglie, britský herec, scénárista a spisovatel. Vystudoval obor drama na univerzitě v Bristolu. Autor je nejen divadelní herec, ale znát ho můžeme i z některých seriálů a filmů. Často spolupracuje s britským komikem, scénáristou a hercem Mattem Lucasem. Mezi jejich společnou tvorbu patří scénář ke komediálnímu sitcomu *Malá velká Británie*⁷⁵ o tom, jací jsou dnešní Britové, kde také hráli hlavní role. David Walliams ztvárnil několik vedlejších rolí například ve filmu *Blbec k večeři*

Obrázek 4 Fotografie Davida Walliamse

(2010)⁷⁶ nebo *Nadějně vyhlídky* (2012)⁷⁷ na motivy knihy Charlese Dickense. Autora jsme také mohli vidět jako porotce v soutěži *Britain's Got Talent* (2012). Kromě herectví⁷⁸ a autorství scénářů se Walliams začal také věnovat psaní knih pro děti. První kniha vyšla ve Velké Británii v roce 2008 a jmenuje se *The Boy in the Dress* (*Kluk v sukničích*, 2013). V této knize Walliams naráží na kontroverzní téma klukovskou zálibu v módě a převlékání do ženských šatů. Poté následovaly další knihy: *Mr Stink*, 2010 (*Pan Smrad'och*, 2012) o dívce, která u sebe tajně ubytuje bezdomovce a skamarádí se s ním, *Billionaire Boy*, 2010 (*Malý miliardář*, 2013) o tom, že jen peníze ke štěstí nestačí, *Gangsta Granny*, 2011 (*Babička drsňačka*, 2012) o mezigeneračních vztazích,

⁷³ Jo Nesbø [online]. [vid. 20. 11. 2016]. Dostupné z: <http://jonesbo.com/faqs/>

⁷⁴ David Walliams [online]. [vid. 20. 10. 2017]. Dostupné

z: https://en.wikipedia.org/wiki/David_Walliams

⁷⁵ Malá velká Británie [online]. [vid. 21. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/195273-mala-velka-britanie/prehled/>

⁷⁶ Blbec k večeři [online]. [vid. 21. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/189771-blbec-k-veceri/prehled/>

⁷⁷ Nadějně vyhlídky [online]. [vid. 21. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/292008-nadejne-vyhličky/prehled/>

⁷⁸ David Walliams [online]. [vid. 20. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/52881-david-walliams/>

Ratburger, 2012 (Krysburger, 2014) o tom, že i ti nejmenší a nejutlačovanější tvorové mají právo na plnohodnotný život. V knize *Demon Dentist*, 2013 (*Ďábelská zubařka*, 2014) autor využívá pro některé oblasti tradiční zvyk ukládání zubů pod polštář pro zoubkovou vílu a přetváří ho v příběh plný napětí i humoru, *Awfull Antie*, 2014 (*Příšerná teta*, 2015) vypráví o tetě, která prohrála své jmění ve hře blechy a teď si dělá záslusk na dědictví své neteře Stelly, v knize *Grandpa's Great Escape*, 2015 (*Dědečkův velký útek*, 2016) se Walliams vrací k tématu rodiny a vztahu k seniorům objevuje se zde Alzheimerova choroba. *The World's Worst Children*, 2016 (*Nejhorší děti na světě*, 2017) a *The World's Worst Children 2* (2017) v samostatných příbězích představuje ty nejhorší děti, jaké si můžete představit, *The Midnight Gang*, 2016 (*Půlnoční gang*, 2017) je o dětech, které musí ležet v nemocnici, s úderem půlnoci však pro ně začíná velké dobrodružství. Zatím poslední autorova kniha *Bad Dad* (2017) vypráví o synovi, který chce dostat svého otce z vězení, do kterého se dostal za to, že dělal řidiče lupičům. Společně se pak pokusí vrátit uloupené peníze. Všechny Walliamsovy knihy mají společný humor s prvky absurdity, postavy utlačovaných, často nesebevědomých dětských hrdinů, kteří hledají své místo ve světě, a převážně hloupé, povrchní a dalšími neduhy a špatnostmi prolezlé postavy dospělých. První 2 knihy jsou doplněny ilustracemi Quentina Blakea, ostatní ilustroval Tony Ross V České republice knihy vychází v nakladatelství Argo. Knihy v češtině namlouvá do audio podoby Jiří Lábus. Knihy *Pan Smrad'och*⁷⁹, *Babička drsňačka*⁸⁰ a *Kluk v sukních*⁸¹ byly zfilmovány. Zajímavým počinem jsou Walliamsovy vtipné obrázkové knihy *Slightly Annoying Elephant*, 2013 (*Poněkud otravný slon*, 2017), *The First Hippo on the Moon* (2014), *The Queen's Orang-utan* (2015), *The Bear Who Went Boo!* (2015), *There's a Snake in My School!*, 2016 (*V naší škole je had!*, 2017). Tyto knihy jsou určeny pro děti od 6 let a obsahují kratší příběhy, ve kterých je větší prostor věnován obrázkům Tonyho Rosse.

⁷⁹ Mr. Stink [online]. [vid. 10. 10. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/331832-mr-stink/komentare/>

⁸⁰ Gangsta Granny [online]. [vid. 10. 10. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/366757-gangsta-granny/prehled/>

⁸¹ The Boy in the Dress [online]. [vid. 10. 10. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/400852-the-boy-in-the-dress/galerie/?type=1>

Hlavními hrdiny jsou kromě dětí zvířata, s jejichž zvyklostmi jsou malí čtenáři seznamováni. V příběhu je skryto i poučení. Autor vydal také svou biografii s názvem *Camp David* (2012). David Walliams se angažuje v charitativní činnosti, například přeplaval kanál La Manche (35 km) nebo doplavál ze Španělska do Maroka (20 km). Na charitu věnuje také výdělek ze svých knih.

V této kapitole jsme se snažili kromě životů autorů obsáhnout i co nejvíce z jejich tvorby. Některá díla ještě nebyla přeložena, proto jsou jejich názvy uvedeny pouze v cizím jazyce. Autorka se snažila přiblížit vlastním překladem alespoň stručně jejich děj. U tvorby pro dospělé jsou pro představu uvedeny jen některé tituly, pro naši práci byla důležitější tvorba pro děti a mládež. Knihy pro děti a mládež jsme se u všech autorů snažili představit kompletně až do roku 2017.

11.2 Díla - postavy, děj

Z dotazníku vyplynulo, že respondenti nejvíce znají a čtou knihu D. Walliamse *Babička drsňačka* a J. Nesbøho *Doktor Proktor a prdicí prášek*. Proto jsme knihy zařadili do této práce a chceme k nim vytvořit pracovní listy. Dále jsme k těmto knihám zařadili od M. Kratochvíla *Prázdniny blbce číslo 13* a od E. Lindo knihu *Manolito Brejloun*. Knihy obou autorů se v odpovědích v dotazníku vyskytovaly nejméně, přesto chceme ty nejčteněji označované učitelům i žákům přiblížit a přispět tak ke zvýšení povědomí o nich a snad také k jejich četbě.

K vybraným knihám připojujeme (pro případ, že učitel knihy z různých důvodů nebude číst celé) informace o důležitých postavách, jejich vzhledu, charakteru a motivacích. Popisujeme také, jací jsou dospělí v dané knize, protože tato skutečnost velmi ovlivňuje dětské postavy knih. Dále stručně přibližujeme děj knihy, zmiňujeme i jazyk překladu a strukturu. Kde je to potřeba, zdůvodňujeme i název knihy. Jako doplňující informaci přidáváme jméno ilustrátora knihy a informaci o ilustracích. Práci s vybranými ilustracemi jsme zařadili do pracovních listů.

11.2.1 M. Kratochvíl: Prázdniny blbce číslo 13 Jak jsme zachraňovali svět

Postavy

Tadeáš

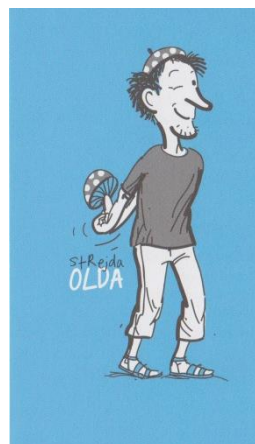
- hlavní hrdina, žák čtvrté třídy
- připadá si hloupý, nejde mu učení, je smutný, že zklamal rodiče špatnými známkami na vysvědčení
- nemá sebevědomí, nevěří, že se může zlepšit

Obrázek 5 Tadeáš

strejda Olda

- podle mínění okolí nezodpovědný, lehkomyšlný, líný, nestálý, nemá normální práci, dělá sezónní práce s nejistým výdělkem a nikde dlouho nevydrží
- ostatní dospělí na něj pohlížejí jako na velké dítě, ani Tadeáš k němu nemá moc důvěru
- vtipný, vidí věci s nadhledem, nechce žít dospěláckým životem plným stresu

Obrázek 6 Strejda Olda

Viktor Nádvořník

- kluk ze sousedství, kamarád Tadeáše
- jedničkář, žije ve strachu, aby obstál ve své roli vzorného žáka a syna
- nemá rád hlučné ohňostroje (jeho tatínek je velmi rád pořádá na jeho počest)
- bojí se říct otcí, že se nechce stát doktorem

ostatní dospělí

- Tadeášovi rodiče nechtějí před Tadeášem přiznat, že jim učení nešlo
- děti se podle mínění dospělých musí dobře učit, aby si našly pořádné povolání a mohly vést normální život

Obrázek 7 Nádvořník

Děj

Příběh se odehrává během letních prázdnin. Jejich začátek má hlavní hrdina Tadeáš zkažený špatným vysvědčením a nehodou, po které jsou jeho rodiče upoutáni na lůžko. Všichni tráví prázdniny u babičky a dědy na venkově. Tadeáš si bere na starosti lehkomyšlný strejda. Ten rozhodne, že společně musí během prázdnin zachránit svět. Tadeáš se postupně se strýcem sblíží. Přes počáteční překážky se naučí lézt na stromy. Ukáže se, že když se pro nějakou věc nadchne a trénuje ji pořád dokola, nakonec mu to může jít bez problémů. Kromě lepšího výhledu do okolí získává také postupně životní nadhled. Začne se kamarádit s Nádvoříkem, klukem ze sousedství, který má každý rok na vysvědčení samé jedničky. Zjišťuje, že ani život jedničkáře, který žije neustále ve strachu, že dostane dvojku nebo dokonce horší známku, není žádný med.

Objevuje se kontrast mezi světem dospělých a světem dětí. Rodiče nakládají na své děti nároky, které bývají často nepřiměřené. Ukazuje se, že ani Tadeášovi rodiče nebyli vždy ve škole jedničkáři a že jsou věci, které jim nejdou nebo které zkaží. Blbci tak nakonec nejsou děti, ale rodiče, kteří se snaží mít z dětí malé dospělé. Postava bláznivého strejdy je tmelící prvek. Znovu sblíží rozhádané rodiče, šíří optimismus, ukazuje, že smích a nadhled zlepšují život. Nasměruje kluky zpět k přírodě. Vysvětlí jim, že některé druhy stromů dávají podle keltské tradice sílu. To klukům pomáhá získat sebevědomí v různých situacích. I přes některé vypjaté situace nakonec opravdu zachraňuje Tadeášův svět.

Název knihy

Cestou za prarodiči na prázdniny Tadeáš počítá, kolik dalších zoufalců se krčí na zadním sedadle auta před hněvem rodičů. Napočítal jich 12, on je ten třináctý blbec. *„Jasně že jsem mohl začít s počítáním u sebe, ale nechtělo se mi dát si číslo jedna. Tím bych se označil za největšího tupce na světě. Nikdo nechce být úplně největší pako. Ani já ne. S třináctkou jsem si připadal schovaný v docela velkém houfu.“*⁸²

⁸² KRATOCHVÍL, Miloš. *Prázdniny blbce číslo 13*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7. s. 9.

Úvodní motto

*Dokud nebudou známkovani i učitelé a my všichni dospělí, nemají známky na vysvědčení nijak zvlášť objektivní hodnotu...*⁸³

Jazyk překladu a struktura

Jazyk textu je převážně spisovný, objevují se prvky hovorové češtiny (*strejda*⁸⁴, *zubař*⁸⁵), expresivní jazykové prostředky (*ptákovina*⁸⁶, *to je vůl*⁸⁷). Z oblasti nespisovného jazyka jsou v textu prvky obecné češtiny (*nejsi hloupej*⁸⁸, *tlustý bráchové*⁸⁹). Text je jednoduchý, kromě dělení na kapitoly a odstavce není dále členěn. Kniha je rozdělena do 40 krátkých uzavřených kapitol.

Na začátku knihy jsou některé stránky zvláště tištěné. Pod klasickým textem je ještě světlejší text z jiné části knihy, oba texty se překrývají a stránka se obtížněji se čte. Čtenář se má vcítit do role hlavního hrdiny čtvrtáka Tadeáše, který si připadá hloupý, myslí si, že má v hlavě nějakou nemoc, která mu znemožňuje se učit.

Ilustrace

Lenka Jasanská, barevně

⁸³ Tamtéž. s. 5.

⁸⁴ Tamtéž. s. 50.

⁸⁵ Tamtéž. s. 124.

⁸⁶ Tamtéž. s. 112.

⁸⁷ Tamtéž. s. 142.

⁸⁸ Tamtéž. s. 37.

⁸⁹ Tamtéž. s. 113.

11.2.2 E. Lindo: Manolito Brejloun

Postavy

Manolito Garcia Moreno (Brejloun)

- hlavní hrdina, desetiletý španělský chlapec
- outsider svým vzhledem, je menší než ostatní, bez brýlí skoro nevidí a při sportu i při hrách ostatním většinou nestačí, přesto se tomu nepoddává a snaží se získat mezi vrstevníky své místo
- často se dostane do průšvihů, jedná impulsivně, je naivní, nedomýšlí důsledky svých činů

Obrázek 8 Manolito Brejloun

Ušatec López

- Manolitův nejlepší kamarád, spolužák
- přezdívka - často mu ve stresu červenají uši
- jeho rodiče jsou rozvedení (to mu Manolito závidí, protože díky tomu ho maminka netrestá, aby ho ještě více netraumatizovala)

Džihád

- kluk ze třídy, který se k Manolitovi často chová krutě, je větší, silnější, obratnější
- spolužáci mu posměšně přezdívali kapitán Hejk
- nakonec se s Manolitem skamarádí

Manolitův dědeček

- žije s Manolitovou rodinou, bydlí s Manolitem v jednom pokoji
- Manolito k němu chová velkou úctu a obdiv, chodí si k němu pro pomoc a radu

Blbeček

- Manolitův mladší brácha, po jeho narození se změnila Manolitova pozice v rodině
- péče o něj Manolitovi často ztrpčuje život

ostatní dospělí

- dětem příliš nerozumí, často je trestají

Děj

Příběh vypráví Manolito. Poskytuje čtenářům svůj pohled na svět, popisuje období od začátku školního roku do března následujícího roku. Žije s rodiči, mladším bráchou a dědečkem v Madridu ve čtvrti Carabanchel Alto. Velmi obdivuje svého dědečka, naopak nesnáší svého brášku, kterému přezdívá Blbeček. Vůdčí postavení v rodině má Manolitova maminka, která také vždy zjistí, když Manolito nebo jeho brácha něco provedou a nejde daleko pro *vořecha*⁹⁰, když usoudí, že je to potřeba. Kluky Manolito nazývá *frajírky* nebo *týpky*. S dalšími spolužáky zažívají různé příhody ve škole i na školních akcích s *pančelkou Asunción*.

Manolito se občas obrací na čtenáře větami typu „*Nevím, jestli sis všiml...*“, „*A že neuhodneš, co jsem právě zažil?*“. Spoustu okamžiků označuje doslova jako nejlepší v životě. Často je také v úzkých, potřebuje se vybrečet. Chtěl by, aby se s ním bavil největší frajírek ze školy, ale záhy zjišťuje, že to stejně není moc terno. Stejný případ je s dívkou Susanou, o jejíž přízeň se kluci nejdříve předhánějí. Manolito sice vyhraje, ale záhy zjistí, že ho Susana jen komanduje a je vlastně dost otravná, takže ji rád přenechá někomu jinému.

Název knihy

Kvůli vzhledu se Manolitovi říká Brejloun. On je za to rád, protože podle něj, kdo nemá přezdívku, jako by neexistoval. „*Ve škole, kam chodím, teda v tý Diega Velázqueze, mají všichni, co aspoň trochu něco znamenají, přezdívku. Dokud jsem ji neměl, dost jsem se nabrečel. Když se do mě o přestávce navážel nějaký frajírek, vždycky to stejně končilo urážkama a tím, že mi nadával do Čtyřvokých nebo Brejlounů. Od té doby, co jsem Manolito Brejloun, mi nemá cenu nadávat, je to zbytečná ztráta času.*“⁹¹

⁹⁰ druh pohlavku

⁹¹ LINDO, Elvira. *Manolito Brejloun*. Praha: Knihy Omega, 2015. ISBN 978-80-7390-221-6. s. 7.

Jazyk překladu a struktura

Jazyk textu je převážně nespisovný, velmi podobný mluvenému jazyku, protože byl nejdříve určen rozhlasu. Obsahuje prvky obecné češtiny (*klasickej drsnej*⁹²), slangové výrazy (*pančelka*⁹³, *vořech*⁹⁴), překvapivě je však dodržován spisovný tvar slovesa být v prvních osobách jednotného i množného čísla v přítomném čase (*Zato já jsem rád...*⁹⁵, *Jednou jsme se...*⁹⁶). Příběh vypráví desetiletý chlapec a tomu odpovídá i jeho jazyk. Kniha je členěna na 11 kapitol, které lze číst i samostatně. Text je členěn na odstavce, občas jsou některá slovní spojení zvýrazněna kurzivou.

Ilustrace

Emilio Urberuaga, černobíle

⁹² Tamtéž. s. 43.

⁹³ Tamtéž. s. 89.

⁹⁴ Tamtéž. s. 8.

⁹⁵ Tamtéž. s. 7.

⁹⁶ Tamtéž. s. 8.

11.2.3 J. Nesbø: Doktor Proktor a prdici prášek

Postavy

Bulík

- hlavní hrdina, desetiletý norský chlapec
- je velmi malý a má zářivě červené vlasy, svůj možný hendikep ze vzhledu a jména však vůbec neřeší, rovnou na něj na začátku upozorní: „Jmenuju se Bulík," představil se. „Napadá tě k tomu něco?"... „Fajn," usmál se klučina. „Rýmuje se to se slovem tulík, ale to pusťme klidně z hlavy."⁹⁷

Obrázek 9 Bulík a Líza

- hodně čte, je velmi chytrý, jeho velkým snem je hrát ve školním orchestru na trubku
- z ničeho si nedělá hlavu, když se dostane do problému, zachová tvář a snaží se z toho vymluvit, je velmi výřečný
- žije s matkou a sestrou, otec od nich odešel

Líza

- dívka ze sousedství, skamarádí se s Bulíkem
- cítí se osamělá (nejlepší kamarádka se odstěhovala), ve třídě nemá kamarády

Obrázek 10 Doktor Proktor

doktor Proktor

- podivínský vědec
- na první pohled upoutá extravagantním zjevem i vyjadřováním, při mluvení ráčkuje
- rád by konečně vynalezl něco užitečného
- je dospělý, i když chováním je stále dítě

⁹⁷ NESBØ, Jo. *Doktor Proktor a prdici prášek*. Brno: Jota, 2014. ISBN 9788074620119. s. 14.

Truls a Trym Tránovi

- zlá dvojčata, která terorizují spolužáky, podporuje je v tom jejich otec

ostatní dospělí

- nehrají důležitou roli, nerozumí dětem, často mají špatné vlastnosti

Děj

Bulík a jeho rodina se právě přistěhovali do Dělové ulice. Hned na začátku příběhu se seznamuje s dívkou ze sousedství Lízou. Ve stejné ulici bydlí i tajemný doktor Proktor, se kterým se Líza a Bulík brzy sblíží. Jeho poslední vynález měl být prášek proti senné rýmě, bohužel z toho vyšel jen prdicí prášek. Společně přijdou na to, jak prdicí prášek vyvolávající prdy, které vůbec nezapáchají a příjemné pocity, vhodně využít. Nakonec se jim přes různé peripetie povede zachránit oslavy *Dne norské ústavy*. Příběh není vyprávěn hlavním hrdinou, ale vypravěčem. V příběhu se objevují prvky typické pro Norsko, zemi, kde se děj odehrává. Hlavní město Oslo, oslavy 17. května - státní svátek, fjordy, norský král.

Vedlejší napínavá linie příběhu vypráví o anakondě a hlodavcích v norské kanalizaci. Ti v pravý čas vstoupí do příběhu, aby zajistili dobrý konec. Líza se nejen díky Bulíkovi přestane cítit osamělá, odstrkovaná a získá potřebné sebevědomí. Bulík získá vysněné místo ve školním orchestru. Tránovi jsou po právu potrestáni. Doktor Proktor se rozhodne bojovat o svou dávno ztracenou lásku a na konci příběhu kvůli tomu odjíždí do Paříže. Pro čtenáře je to příslib dalšího pokračování.

Jazyk překladu a struktura

Text je psán spisovnou češtinou, vybrané části textu jsou zvýrazňovány pomocí velkých písmen nebo kurzivou. V textu se objevují slova hovorová (*trumpetisti*⁹⁸, *diriguju*⁹⁹), slova citově zabarvená (*barabizna*¹⁰⁰, *žvatlá*¹⁰¹) i odborné výrazy (*rattus*

⁹⁸ Tamtéž. s. 50.

⁹⁹ Tamtéž. s. 55.

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 14.

¹⁰¹ Tamtéž. s. 99.

*norwegicus*¹⁰², *idiotus kolossalus*¹⁰³). Na některých místech text uhýbá ilustracím. Díky ilustracím si čtenář snáze představí, jak postavy vypadají i co se s nimi odehrává. Příběh je rozdělen na 22 kapitol, které na sebe navazují. Příběhem nás provádí vypravěč.

Ilustrace

Per Dybvig, černobíle i barevně

¹⁰² Tamtéž. s. 56.

¹⁰³ Tamtéž. s. 79.

11.2.4 D. Walliams: Babička drsňačka

Postavy

Ben

- hlavní hrdina, jedenáctiletý britský chlapec
- myslí si, že ho rodiče nemají rádi
- chce se stát instalatérem

babička

- miluje svého vnuka, ale neví, co s ním, vidí, že se u ní nudí
- ráda hraje scrabble, čte detektivky, často jí kapustu a vaří z ní různá jídla

Rádž

- dobrák, který provozuje místní trafikou a prodává cukrovinky a časopisy
- jediný dospělý, který je vždy ochotný děti bez předsudků vyslechnout, poradit jim a pomoci, když to potřebují (tato postava se vyskytuje i v dalších Walliamsových knihách)

další dospělí

- Benovi rodiče: otec dělá hlídače v supermarketu, matka manikérku, milují televizní pořad *Tanec s hvězdami*
- žijí typickým konzumním životem, jsou povrchní, líní, často i vzhledově oškliví
- dětem nerozumí

Děj

Rodiče vozí Bena každý pátek k babičce. To je pro Bena jako za trest. Babička je podle Bena nudná stará paní se zubní protézou, která ho nutí hrát scrabble a jíst kapustu, po které smrdí nejen celý byt ale i babička. Ben se před babičkou tváří jakoby nic, ale jen co babička jednoho večera usne, volá rodičům, aby si pro něj co nejdřív přijeli. Není si jistý, jestli ho babička neslyšela. Trápí ho špatné svědomí a babičku zase, že je pro vnuka nudná. Při další návštěvě objeví místo sušenek v jedné krabici

Obrázek 11 Babička a Ben

samé šperky a diamanty. To v Benovi vzbudí zvědavost a rozhodne se pátrat dál. Přistihne babičku při loupeži v klenotnictví.

Babička se vnučkovi svěří se svým příběhem - je známou lupičkou klenotů s krycím jménem *Černá kočka*. Vypráví Benovi napínavé historky z gangsterského života. Jediné, co jí ještě zbývá ukrást, jsou královské korunovační klenoty uchovávané v Toweru. Naštěstí je chlapcovou zálibou instalatérství a díky tomu společně vymyslí plán poslední velké loupeže. Plán se nakonec přes spoustu obtíží povede uskutečnit, ale přímo při činu jsou přistiženi nečekaným nočním návštěvníkem, samotnou královnou. Autor v příběhu poukazuje na problém seniorů, kteří jsou často bráni jako přítěž pro společnost. Ben se nakonec dozví, že si babička vše vymyslela, že mu jen chtěla připadat zajímavá. Bohužel se dozví i smutnou pravdu, že babička umírá na rakovinu. Na konci příběhu se vyrovnává s její smrtí a znovu se sblíží s rodiči.

Název knihy

Z nudné babičky se pro Bena stane drsňačka, vymyslí si pro něj dobrodružný příběh o sobě jako o slavné lupičce klenotů s krycím jménem *Černá kočka*. Při společných zážitcích se sblíží a Ben si uvědomí, že senioři nemusí být jen nudní staří lidé.

Jazyk překladu a struktura

Jazyk knihy je jazykem běžné mluvy s prvky expresivními (*Milánku*¹⁰⁴, *babka*¹⁰⁵) někdy i vulgárními (*do prdele*¹⁰⁶). Vypravěč místy vstupuje do děje, aby čtenáře poučil (*popis součástí korunovačních klenotů*¹⁰⁷) nebo jim poradil (*jak ošdít čištění zubů*¹⁰⁸). Snaží se vtáhnout čtenáře do děje, oslovit ho (*Milý čtenáři...*¹⁰⁹). Složitější slova jsou vysvětlována (*prevét*¹¹⁰). Často jsou užívány různé grafy (*úroveň*

¹⁰⁴ WALLIAMS, David. *Babička drsňačka*. Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0713-5. s. 75.

¹⁰⁵ Tamtéž. s. 69.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 176.

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 195.

¹⁰⁸ Tamtéž. s. 39.

¹⁰⁹ Tamtéž. s. 195.

¹¹⁰ Tamtéž. s. 142.

*sprduku*¹¹¹) a množiny¹¹² pro větší intenzitu humoru, zdůraznění rozdílů i pro větší přehlednost. Četné je používání citoslovcí (někdy jsou zvýrazněna kapitálkami¹¹³), která zdůrazňují různé zvukové efekty. Autor mění velikost i styl písma. Ilustrace výstižně doplňují texty. Autor často užívá různé výčty (*týden bábinčina hektického života*¹¹⁴) a seznamy (*seznam věcí, které na babičce nesnášel*¹¹⁵). Až absurdní hyperbolizace je použita s ohledem na cílovou skupinu a slouží ke zdůraznění protikladů. Na poslední straně je ilustrátorem nakreslený diamant k vystřížení a uschování před lupiči. Kniha je rozdělena na 34 navazujících kapitol (35 s dovětkem na konci).

Ilustrace

Tony Ross, černobíle

I přesto, že každá kniha je od jiného autora a je psána jiným stylem, můžeme najít některé společné znaky: žánr příběhové prózy s dětským hrdinou, prvky humoru, hlavní hrdina outsider či dospělí, kteří nerozumí dětskému světu. Ne všichni dospělí jsou však stejní, ve všech těchto knihách najdeme dospělého, který se jako dospělý úplně nechová a který pomáhá našim hrdinům vyrovnávat se s problémy. U M. Kratochvíla je to strejda Olda, u E. Lindo Manolitův dědeček, u J. Nesbøho doktor Proktor a u D. Walliamse dobrák Rádž. Naši hrdinové nejsou na problémy sami, tím, jak se s nimi vypořádávají, ukazují čtenářům cestu. Za humorem se často skrývá ponaučení.

¹¹¹ Tamtéž. s. 204.

¹¹² Tamtéž. s. 68.

¹¹³ Tamtéž. s. 198.

¹¹⁴ Tamtéž. s. 45, 46.

¹¹⁵ Tamtéž. s. 22, 23.

11.3 Pracovní listy

Ukázky do pracovních listů byly vybrány tak, aby respektovaly výsledky dotazníkového šetření a zadané parametry. Od každého autora jsme zvolili jednu respondentu nejvíce označovanou knihu. Z ní jsme pak vybrali 2 ukázky. Ukázky mají u žáků primárně rozvíjet dovednosti, postoje a hodnoty ve vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace* se zřetelem k rozvíjení čtenářské gramotnosti, k podpoře mezipředmětových vztahů a začleňování průřezových témat do výuky. Nedílnou součástí pro práci s pracovními listy jsou předchozí kapitoly *11.1 Minislovník* a *11.2 Díla - postavy, děj*.

Pracovní listy mají za úkol doplnit stávající čítankové texty o ukázky z knih pro děti a mládež současných autorů. Na počátku byla stanovena kritéria - knihy vycházející v ČR po roce 2010 od evropských autorů žánru příběhové prózy s dětským hrdinou. Ukázky by měly rozvíjet u žáků 5. a 6. tříd základních škol čtenářství. Měly by pomáhat učitelům motivovat žáky k dalšímu čtení, k zájmu o literaturu, začleňovat současnou tvorbu pro děti a mládež do výuky.

Texty mají rozvíjet u žáků klíčové kompetence. Obsahují podněty k zamyšlení. Důležitým prvkem jsou hlavní hrdinové knihy, outsideri, se kterými mohou žáci prožívat jejich radosti i starosti. Texty využíváme v hodinách LV. Obsahují také prvky pro využití v komunikační a slohové výchově. Pracovní listy byly tvořeny s ohledem k RVP ZV a ŠVP Harmonie. Mají potenciál oslovit většinu žáků. U vybraných ukázek jsme zařadili další možné zdroje k danému tématu, abychom zajistili možnost volby, rozmanitost a objektivitu.

Pracovní listy mají shodnou strukturu a grafickou podobu. Celkem je zpracováno 8 literárních ukázek. U ukázek jsme pro přehlednost využili jednotné číslování řádků – označili jsme každý pátý řádek. K ukázce z knihy jsou pak řazeny *Otázky a úkoly k textu*. Žáci na jejich základě spolupracují, diskutují, zaujmají stanoviska, formulují a obhajují své názory, vymýšlí možná řešení. Některé texty jsou doplněny ilustracemi, které mohou sloužit jako zdroj informací, pro lepší názornost či pro porovnání s vlastní tvorbou žáků. Obrázky obsahují popisky, pouze v jednom

případě (11.3.4.2, Úkol č. 13) jsme s ohledem na povahu úkolu popisky nepřidali. Úkoly s ilustracemi řadíme na konec. Je vhodné, aby učitelé zvážili jejich zařazení do výuky s ohledem na časové možnosti konkrétních hodin.

Názvy ukázek jsou stejné (11.3.1.1, 11.3.1.2, 11.3.2.2, 11.3.3.2, 11.3.4.1, 11.3.4.2) nebo podobné (11.3.2.1, 11.3.3.1) jako názvy kapitol v knihách. Vybrané texty (11.3.1.1, 11.3.2.2, 11.3.3.1, 11.3.3.2, 11.3.4.1) jsme pro potřeby práce ve vyučovací hodině zkrátali. Stylistickou stránku jsme zachovali. U slov s jinou výslovností jsme vložili ortoepický přepis v hranatých závorkách. Na každý pracovní list navazuje metodický pokyn s návrhem didaktické interpretace.

11.3.1 Ukázky z knihy Prázdniny blbce číslo 13

11.3.1.1 Rychlík a náklad'ák

Babička klečela mezi mámou a tátou, jemně se jich dotýkala a v očích měla slzy. Děda odklízěl zbytky žebříku, aby mohla sanitka projet až na dvůr, a mamčin bratr strejda Olda stál u višně s naštipnutým kmenem: „Ta višeň je polámaná víc než vy!“ snažil se vesele utěšit mé rodiče, protože v té chvíli netušil, kolik obvazů, dlah a sádry
5 na ně doktoři během příštích dvou hodin spotřebují.

„Čert vem višeň!“ proklela strom babička. „Měli jsme ji dávno vykopat a nic by se nestalo!“

„A taky bránu do dvora jsme měli zbourat a narovnat všechny zatáčky!“ zvedl strejda Olda ruce k nebi. „Panebože, a to všechno kvůli třem trojkám...“

10 Otec zavřel oči a zachroptěl, jako by mu ke všemu tomu utrpení ještě vletěla do pusy moucha.

„Tati, já se polepším,“ slíbil jsem zkroušeně.

„To si piš, že se polepšíš!“ vyprskl táta. Ne aby dostal mouchu z krku, ale aby mě ujistil, že nemám na vybranou. „Trojku z matematiky jsi měl naposled! To by byl
15 mezi námi konec!“

„Hm,“ ušklíbl se strejda. „Jestli jsi chtěl, aby se ti místo kluka narodil počítač, tak sis neměl brát naši Jarču.“ Otočil se k mamince: „Vid', Jaruš? Z Prahy vyjede rychlík průměrnou rychlostí sto kilometrů za hodinu a z Brna nákladní vlak rychlostí padesát kilometrů. Kde se potkají?“

20 „Co to žvaníš?“ hekla maminka.

„Nežvaním. Připomínám, jak šlo počítání tobě,“ opravil ji strejda. „Já dělal rychlík a přijížděl jsem do kuchyně z ložnice, táta se proti mně šoural od obýváku jako náklad'ák, protože by tak dlouho běhat nevydržel. Půl hodiny jsme ti dělali vlaky, aby sis to dokázala představit, a ty jsi nakonec vypočítala, že se rychlík s náklad'ákem na
25 trati Praha Brno potkají u nás v kuchyni před sporákem!“

Strejda zaklonil hlavu k nebi a otevřel pusu dokořán, aby se neudusil smíchy.

„Ohromná legrace!“ sykla na strejdu máma.

„Je to legrace,“ přisvědčil strejda. „Dneska umíš dojet do Brna vlakem i autobusem a taky si správně spočítáš, kolik ti mají dát zpátky, když si kupuješ lístek!“

30 „Oline, tyhle řeči! Zrovna teď...!“ rozzlobila se babička. „Vidíš, jak na tom jsou, a ještě je rozčiluj. Máš rozum...?“

„Mám. Až je nebude nic bolet, mohli by to Tadeášovi zapřít!“

„Oldo, sklapni!“ podpořil babičku děda. „Snad stačí, co se stalo.“

35 „Ale vždyť se vůbec nic stát nemuselo, kdyby Jarča nešílela kvůli trojkám a nevjela sem, jako když Tadeáš umírá na mor!“ vykřikl strejda. „Každý chce mít z dítěte Einsteina, a když jeho dítě Einstein není, tak z toho šílí! Sakra, copak je to možný?! Když je to vaše dítě, tak je taky nejspíš po vás!“

„Takže za ty Tadeášovy trojky můžeme my s Jardou?!“ zakvílela maminka.

40 „Já počítat uměl,“ ohradil se táta. „Kdybych si jako elektrikář neuměl spočítat ampéry, příkony a tyhle věci, tak by mě proud už dávno zabil! Učil jsem se dobře.“

„Táda se taky učí dobře. *Dobře* je za tři, pokud vím,“ usmál se na otce strejda.

„Takže to souhlasí.“

45 „Nechytej mě za slovo!“ zavrčel táta. „Tadeáši, jdi pryč! Neposlouchej to!“ přikázal mi, ale já nikam nešel. Z toho, co jsem slyšel, jsem byl zarostlý do země a nemohl jsem se pohnout stejně jako višně, když se na ni řtila maminka v autě.

Strejda se naklonil nad otce. „Počítat jsi možná uměl, ale měl jsi kliku, že ve slově *drát* není žádné i jinak by tě na elektrikáře nevzali. Když jsi psal psaníčka, tak ses s češtinou moc nepáral. *Jarmylo, vždycky ses mi líbila...*“, vyslovoval tvrdá y hlubším hlasem, jako něco mezi i a u.

50 „Co to sem taháš? Tobě jsem to nepsal!“

Z dálky přiletělo houkání sanitky.

Když sanitáři tátu s mámou naložili, rozbřečel jsem se. Zalezl jsem do pokojíku, který mi babička na každé prázdniny připraví. Skrčil jsem se do křesla jako kocour, co rozbil něco vzácného a ví, že se na něj všichni zlobí.

Otázky a úkoly k textu

- 1) Víte, jak se učili vaši rodiče? Proč myslíte, že rodiče nechtějí před Tadeášem přiznat, že jim ve škole některé předměty nešly?
- 2) Ovlivňuje Tadeášovu maminku i dnes, že jí ve škole nešla matematika? Ovlivňuje Tadeášova tatínka i dnes, že mu ve škole nešel pravopis? Vyznačte část textu, kde se dozvíme odpovědi.
- 3) Používáte také názorné pomůcky, když se učíte?
- 4) Vymyslete vlastní slovní úlohu o vlacích z Brna a z Prahy, kterou se pak mohou vaši spolužáci pokusit vyřešit. Zařadili byste slovní úlohy do umělecké literatury?
- 5) Zkuste přečíst dvojité text (viz Přílohy, Obrázky 12, 13). Je to snadné? Proč myslíte, že je v knize takový text? Svě odpovědi zdůvodněte.
- 6) Popište, jaký je Tadeáš. Co ho trápí? Najděte v textu důkazy pro svá tvrzení.
- 7) Jak si představujete Tadeáše? Svou představu nakreslete nebo napište popis.
- 8) Čím se strejda Olda liší od ostatních dospělých? Jaký je? Najděte v ukázce pasáže, ze kterých se dozvídáme informace o strejdovi.
- 9) Na začátku příběhu se stala autonehoda. Poznáme z příběhu proč? Co se přesně stalo?
- 10) Znamky na vysvědčení se označují slovy, z textu víme, že trojka je *dobře* (řádek 41), jak se nazývají další stupně?
- 11) Zjistěte, co je to *ampér*, *příkon* (řádek 40). Ve kterém předmětu se budete o těchto věcech učit?
- 12) Vytvořte k textu ilustraci (řádky 16-25), pak porovnejte s originálem z knihy (viz Přílohy, Obrázek 14).

11.3.1.2 Vyvíjíme se špatným směrem

Mlčel jsem jako myš v blízkosti kočky. Strejda zavolal ještě třikrát a pak vyšel z domu. Bylo mi jasné, že nemůžu vydržet celé prázdniny schovaný v koupelně za košem na špinavé prádlo. Navíc jsem měl v břiše hlad a v hlavě zvědavost, jak je to s léčivou silou legrace a jestli fakt platí, že všechno pochopí jen ten, kdo se umí zasmát.

5 Od našich věčně slyším jenom, že život není sranda. I když jsem zkoušel při učení leccos, nikdy jsem se při něm nesmál. Možná proto mi to tak špatně lezlo do hlavy. Nerozsvítilo se mi...

Seběhl jsem tiše po schodech, vzal si ke snídani dvě povidlové buchty a vyšel jsem na zahradu.

10 „Kuku, kuku! Tady jsem!“

Strejda seděl na jabloni.

„Polez za mnou!“

Blesklo mi hlavou, že se chystá zase mě zkoušet, jestli poznám sedmihláska, jen mi chce dát tentokrát větší šanci tím, že budeme k tomu ptákovi blíž. Odpřísáhl jsem si, že jakmile uslyším slovo *sedmihlásek*, zdrhnu do lesů.

15 „Co tam děláš?“ zeptal jsem se opatrně.

20 „Koukám, nabírám sílu a dobrou náladu,“ odpověděl strejda a znělo to tak blaženě, jako by se mu na jazyku rozpouštěl čokoládový bonbon. „Polez nahoru!“ kývl na mě. Popošel jsem k jabloni a položil dlaně co nejvýš na kmen asi jako prťous snažící se dosáhnout na tlačítka výtahu, který by ho nahoru vyvezl. Nic jsem nenahmatal. Poskakoval jsem kolem dokola stromu a zkoušel se ho zachytit. Vzdálenější pozorovatel si mohl myslet, že se pokouším s jabloní tančit.

„Ty neumíš vylézt na strom?“ kroutil nade mnou hlavou strejda.

25 „Nějak mi to dneska nejde,“ vztekle jsem čapnul kmen, jako bych chtěl jabloň vytrhnout ze země nebo ji povalit do trávy.

Strejda slezl. Myslel jsem si, že tím mám od jabloně pokoj, jenže strýc mě znovu přistrčil ke kmeni. „Ono to půjde.“

Předvedl mi, jak levou nohou kmen obejmout, pravou nohu skrčit pod sebe a přitisknout ji ke kůře nártem, ukázal mi, kde a kdy se chytit a jak přehmátnout.

30 „Nemělo by se zapomínat, co jsme už kdysi uměli,“ pronesl a tlačil mě za zadek výš ke větvím.

„Takhle vysoko jsem nikdy vylézt nedokázal,“ přiznal jsem upřímně.

„Ale naši prapředkové to uměli! Jsme přece z opice...“

35 „Jenže opice ze stromů slezly, když se vyvíjely v lidi,“ hekl jsem na svou omluvu.

„Někdy se vyvíjíme špatným směrem...“ zabručel strejda.

Po větvích se mi už stoupalo mnohem líp, ale strejda mě pořád přidržoval. Posadil se do vidlice u kmene a kývl k obzoru. „Není to nádhera?“

40 Sedl jsem si z druhé strany kmene na větev stejně jako on, zkusil jsem se rozhlédnout, ale zamotala se mi hlava. Zdálo se mi, že vidím, jak se pode mnou točí zeměkoule. Zavřel jsem oči a křečovitě sevřel kmen. Ucítil jsem, jak mě strejda pevněji sevřel. Čekal jsem, že se mi začne smát, řekne mi, že jsem srab, a pak mě přiváže k větvi za nohu třeba tkaničkou z tenisky, a až budu na stromě viset hlavou dolů, ještě mě rozhoupá...

45 Ale nic se nedělo. Strejda mě pořád jen pevně držel a mlčel. Nevím, jak dlouho. Když mám strach, připadá mi to vždycky příšerně dlouhé. Nohy mě ze sezení na větvi začínaly brnět.

„Slezu,“ špitl jsem.

„Tak opatrně,“ řekl strejda.

50 Nepustil mě, pomáhal mi a ukazoval, na kterou větev pod sebou mám šlápnout. Dá se říct, že mě z té jabloně skoro snesl.

Hned jak jsem ucítil pod nohama trávu, proběhl jsem zahradou k domu, vklouzl do svého pokoje a rozbřečel jsem se. Přes slzy jsem viděl své nepovedené vysvědčení. Nebachratily se na něm jenom ty tři trojky. Dole na proškrtnutých řádcích, kam nám 55 budou psát předměty a známky ve vyšších třídách, bylo připsáno: *Lezení na strom 5*.

Prázdniny začínaly stejně blbě, jak blbě skončil školní rok.

60 Brečet jsem ale přestal. Brečet se smí jen chvíli. Klukovi můžou vyhrknout slzy, jenže jich prý většinu musí umět spolknout. Spolkl jsem je, jak nejrychleji to šlo. I proto, abych se nerozstonal. Pamatoval jsem si, jak říkal strejda našim, že veselí lidi míň stůňou. Hlavně kvůli tomu jsem vylezl ze skrýše za košem a šel za ním, aby mi řekl, jak je to s posilováním těla smíchem a rozsvěcením v hlavě legrací. Jenomže na to nedošlo. Strejda seděl na stromě, kam jsem neuměl vylézt.

Otázky a úkoly k textu:

- 1) Kdo vypráví příběh?
- 2) Kdy se příběh odehrává?
- 3) Kde se příběh odehrává?
- 4) Co si myslíte o tom, že smích pomáhá a že veselí lidé jsou méně nemocní?
(řádky 57-60)
- 5) Najděte v textu přirovnání.
- 6) Co znamená, že se podle strejdy Oldy někdy vyvíjíme špatným směrem?
(řádek 36)
- 7) Jaký je Tadeášův strejda? Proč leze na stromy? Podle čeho jste to poznali?
Podtrhněte ty části v textu. Prohlédněte si Obrázek 15 (viz Přílohy), proč je na něm opice?
- 8) Proč Tadeáš utekl a rozbřečel se, když slezl ze stromu? (řádky 52-56)
- 9) Umíte lézt na stromy? Lezli vaši rodiče na stromy? Proč myslíte, že dnes už děti často neumí lézt na stromy?
- 10) Zjistěte, jak vypadá a zní *sedmihlásek*.
- 11) Vypracujte referát o autorovi úryvku. Představte spolužákům některou z jeho dalších knih.

11.3.2 Ukázky z knihy Manolito Brejloun

11.3.2.1 Manolito a Džihád

Ten den bylo všechno zvláštní. Táta jedl doma, jako by byla neděle. Jediný, co bylo stejný, byla moje máma, která udělala čočku, ostatně jako vždycky. Děda se nás vždycky ptá:

„Máme rádi čočku?“

5 „Ta je jen pro kočku!“ ječíme jak zjednaný s Blbečkem¹¹⁶.

Děda mě jako každý odpoledne odvedl do školy a naši si mezitím dali dvacet. Pěkná drzost. Sehrání dědovy role vyjednávče v naší Velký válce bylo na spadnutí. U vrat školy stál Džihád se svým dědou. Ten můj mě vzal za ruku a namířili jsme si to jejich směrem, zatímco já jsem se připravoval na další pěst'ovku. No, aspoň mi teď
10 nemohli rozbít brejle, protože je právě dával očař dohromady.

„Pane Faustino,“ řekl můj děda Džihádovu dědovi, „podívejte se, takhle mému vnukovi zřídili oko.“

„To jsou tedy dobytci!“ odvětil Džihádův děda, aby to trochu vyžehlil.

Džihád koukal stranou a dělal, že se ho ta konverzace vůbec netýká.

15 „Manolito, ty ses nebránil?“

„Když ten druhý byl větší frajírek,“ odpověděl můj děda. „A navíc mu rozbil brýle.“

„A brýle jsou přece tak drahé, poznamenal pan Faustino. „Kdyby u toho byl můj Džihád, určitě by tomu frajírkovi dal co proto, nemám pravdu, Džiháde?“

20 Džihád celej rudej koukal do země, ale přikývnul. Můj děda se k němu přiblížil co možná nejvíc a zakončil tu konverzaci slovy:

„Já teda doufám, že příště to tak dopadne. Jedním si ten frajírek ale může být jistý. Jestli se tohle stane ještě jednou, tak mu dáme všichni pěknou nakládačku, protože jediné tak se poučí někteří zbabělci, co si troufnou jen na ty nejslabší. Manolito, teď běž

¹¹⁶ Manolitův mladší bratr

25 s Džihádem do třídy, s ním se nemusíš bát, před každým tě ochrání. Když jdeš s Džihádem, je tvůj děda úplně klidný.“

Bylo to neuvěřitelný. Děda si zaslouží Nobelovu cenu míru. Vešli jsme s Džihádem beze slova do školy. Během hodiny mi Džihád poslal papírek. Bylo na něm napsáno:

30 *Myslíš, že tvůj děda pový mýmu dědovi, že jsem ti ty brejle rozbil já? Odepsal jsem mu: To nevím jestli můj děda poví tvému dědovi, že za to můžeš ty.*

Myslím, že Džihád si ani nevšiml mé nepřímý narážky v podobě velkého Í. On je totiž dobytek po všech stránkách. Byl jsem si jistej, že děda ho nikdy nepráskne, ale chtěl jsem, aby se aspoň chvíli bál.

35 Když jsme vyšli ze školy, už na nás dědové čekali. Rozběhl jsem se směrem k nim, ale bez brejlí jsem zakopl. No, abych řekl pravdu pravdoucí, zakopávám s brejlema i bez nich, a to na všechny možný způsoby. A tu se stalo něco neuvěřitelného: Džihád si dřep a pomohl mi sebrat aktovku a svetr. Jak rád bych přitom toho největšího frajířka na světě vyfotil. To se totiž nevidí každý den. Když už jsem byl
40 na nohou, Džihád ucedil:

„Určitě mu to řekl.“

Takže náš frajířek měl nahnáno. Myslím, že pro mě to byl jeden z nejkrásnějších okamžiků na Modrý planetě. Ale ne, můj děda Nicolás nic nevyzvonil, takovej on není. Džihád to postřehl hned, protože se k němu jeho děda choval jako vždycky. Šli jsme
45 všichni pospolu, naši dva dědové a my dva. Takhle jsme spolu po ulici ještě nikdy nešli. Občas se ke mně Džihád přiblížil, aby mě nakopnul, a to byl v podstatě náš jedinej bližší kontakt. Buď tohle a pak když mi rozbil brejle. Džihád prolomil ledy:

„Nezbejvá nám nic jinýho než bejt kámoši.“

„No to teda, slyšels přece mého dědu, co se ti může stát, když na mě znova
50 sáhneš.“

Otázky a úkoly k textu:

- 1) Kdo vypráví příběh? Vyjmenujte vystupující postavy. Pokud to jde, popište jaké jsou.
- 2) Vysvětlete, co znamená *dát si dvacet* (řádek 6) a *prolomit ledy* (řádek 48)?
- 3) Jsou v textu slova, kterým nerozumíte? Kdo je to *očář*? (řádek 10) Kdo *frajírek*? (řádek 16) Co je to *pěstovka*? (řádek 9)
- 4) Vlastními slovy popište, jak děda zařídil, že Džihád Manolita přestal otravovat.
- 5) Jak byste označili Džihádovo chování k Manolitovi? Co si o takovém chování myslíte?
- 6) Co byste dělali v takové situaci vy? Komu se svěříte?
- 7) Pracujte s internetovou stránkou www.nechybujte.cz:
 - a) Vyhledejte synonymum ke slovu *nakládačka* (výprask).
 - b) Jaký další význam může mít slovo *nakládačka*?
 - c) Má slovo *bryle* podle Pravidel českého pravopisu ještě jiný možný tvar?
 - d) Co znamená *prásknout do toho*?
 - e) Vymyslete vlastní úkoly pro ostatní spolužáky.
- 8) Vyhledejte, kdo dostal Nobelovu cenu míru za minulý rok.
- 9) Která planeta je *Modrá*? (řádek 43) Vyjmenujte ostatní planety.
- 10) Porovnejte Manolita a Mikuláše francouzského autora R. Goscinyho.
(viz Čítanka 6)
- 11) Jak si představujete Manolita a Džiháda? Zkuste je nakreslit. Porovnejte s ilustrací v knize (viz Přílohy, Obrázek 16).

11.3.2.2 Nevím, proč jsem to udělal

Nevím, proč jsem to udělal. Napadlo mě to během cesty domů s Ušatcem. Hráli jsme slovní fotbal. Susana říká, že je to dost debilní hra, ale kdybysme na tuhle holku měli brát vždycky zřetel, nehráli bysme si na nic. Vždycky musí říct:

„To je ale dost debilní hra.“

5 „Tak si vymysli nějakou jinou, když jseš tak chytrá, ohradil jsem se jednou, když už jsem jí měl vážně dost.“

10 Že jsem jí vůbec něco říkal. Vymyslela si, že budeme stát veprostřed silnice, dokud nepřijede nějaký auto, a na poslední chvíli utečeme. Šli jsme po dvojicích, přičemž vyhrála ta, která tam vydržela ruku v ruce mít tlustý sklo co nejdýl. Když viděli, že Džihád se Susanou neuhýbají, vystrkovali pánové v autech ruce z okýnek a troubili. Já jsem polykal množství slin a srdce se mi přesunulo do krku. Ušatcovi zrudly uši jak dvě rajčata. Když mu hrozí nebezpečí, probíhá u něj nějaký proces, při kterým jeho uši měňej barvu. Už se tomu pokoušeli přijít na kloub vědci z celého světa, ale na nic nepřišli. Děda říká, že věda ne vždy dokáže zodpovědět všechny otázky.

15 Fajn, přišel moment X a my se ruku v ruce postavili s Ušatcem doprostřed ulice. Zčistajasna jsme viděli, jak se nelítostně blíží autobus. Do tváře se nám vloudil slavný úsměv smrti, což je úsměv, kterej vykouzlíš, když právě umíráš na severním pólu. Ušatec se mě pustil a zdrhl na chodník. Džihád křičel:

„Ty jo, koukejte na něj, ten je statečnej.“

20 Ten statečnej kluk jsem byl já, Manolito Brejloun. Autobus na mě neměl, ani autobus, ani žádný Jumbo na mě nemohli, protože já, silou mysli, to čtyřkolový monstrum zastavím. Nedokážeš si představit, jak jsem byl překvapenej, když jsem viděl, že autobus zastavuje, protože jedna věc je, že si myslíš, že máš superschopnosti, a úplně něco jinýho je, když je máš doopravdy. Autobus přímo zastavil. Jej, počkat, to
25 jsem se spletl, takhle se to neříká, zastavil prudce. Kamarádi mi tleskali. Najednou jsem viděl, že se dveře autobusu otvírají a napadlo mě: Teď se mě řidič zeptá: „Manolito, jak jsi to udělal? Jak jsi mi mohl strhnout řízení pouhou silou své mysli?“ Nicméně mi došlo, že řidič se mě na tohle nikdy nezeptá. Nebyl to totiž nějaký neznámej řidič, byl

to pan Solís, řidič školního autobusu, a když byl ode mě asi na deset stop, došlo mi, že
30 mi k mé síle myslí gratulovat nebude.

Pan Solís mě čapl za kabát, aby mě odvedl k ředitelce. Pan Solís se mě zeptal,
jestli mi nedošlo, že jsem mohl zabít sebe i jeho. Pan Solís mě označil za dítě-magor-
kamikaze. Kamarádi přestali tleskat a zmizeli z chodníku. Přesněji řečeno, vypařili se.
Pan Solís na mě řval tak, že mi prsknul na sklo brejlí. Najednou za autobusem pana
35 Solíse začala troubit nějaká auta, jelikož potřebovala projet. Pan Solís musel nastoupit
do autobusu a řekl mi, že jsem jen o vlásek unikl elektrickému křeslu a ať koukám
padat, co nejdál to jde.

Vrátil jsem se domů s prskancem pana Solíse na pravý brejli, protože v životě
existují momenty, kdy jeden není schopnej si ani očistit prskanec. Onoho odpoledne
40 jsem nechtěl svačit a skoro jsem nevečeřel. Máma říkala:

„Tomu něco je.“

Takže jsem se musel trochu přetvařovat, aby máma nepřišla na to, že jsem
daleko horší, než si vůbec myslí.

V noci se mi zdálo, že ležíme s panem Solísem mrtví v rakvích, jeden vedle
45 druhýho. To, že jsem byl v tý rakvi, mi nevadilo. Ale dost mi vadilo, že se nikdo
neobtěžoval mi očistit ten slavnej prskanec z brejlí od pana Solíse, a já jsem tak nemohl
vidět, kdo přišel na pohřeb.

Probudil jsem se zbrocenej potem, podobně jako se budí filmoví hrdinové.
Probudil jsem dědu, abych mu pověděl, co se mi stalo. Děda mi řekl, že bych neměl
50 vždycky dělat, co mi řeknou kamarádi, a že být statečný neznamená dělat to, co chtějí
frajírci. A taky říkal, že kdyby Džihád a Susana byli tak stateční, jak tvrdí, zůstali by
a hájili kamaráda.

Jinak řečeno, děda dával za pravdu panu Solísovi. Bylo to poprvý v mém životě,
kdy se děda přidal k jiný partě, a já jsem se nakonec rozbřečel, protože, popravdě, cejtil
55 jsem se na planetě Zemi dost osamocenej. Načež mi děda řekl, že si je jistý, že už
podobnou hloupost neudělám a že odted' už o tom nebudeme mluvit, koneckonců i mistr
tesař se někdy utne a spát.

Otázky a úkoly k textu:

- 1) Přečtěte si ukázkou do řádku 17. Dopište pokračování příběhu, pokuste se zachovat jazyk a styl textu. Porovnejte s originálním pokračováním.
- 2) Proč se Manolitu kamarádovi říká Ušatec? Proč se Manolitovi říká Brejloun? Vyhledejte v textu důkazy pro svá tvrzení.
- 3) Jakou hru si děti vymyslely místo slovního fotbalu? Kdo z dětí ji vymyslel?
- 4) Co si o hře myslíte? Jak by mohlo skákání před jedoucí auta dopadnout?
- 5) Co si Manolito myslel, že se stane, když si stoupne před jedoucí autobus? Vyhledej tu část textu.
- 6) Jak se zachovaly ostatní děti, když viděly, že pan Solís vystoupil z autobusu a jde k Manolitovi?
- 7) Byl Manolito pochválený za svou statečnost?
- 8) Jak se Manolito choval doma? Co mu řekl děda, když mu vyprávěl, co s dětmi dělali?
- 9) Co znamená rčení *I mistr tesař se někdy utne*? (řádky 56-57)
- 10) Najděte v textu přímou řeč. Jak ji poznáme a proč je v textu? Napište rozhovor Manolita s Ušatcem, ve kterém se domluví, že spolu po škole půjdou ven. Použijte přímou řeč.
- 11) Jak se hraje slovní fotbal?
- 12) Zjistěte, co je *Jumbo* (řádek 21), *kamikaze* (řádek 33) a *mít tlustý sklo* (řádek 9).
- 13) Zpracujte referát o autorce knihy. Ze které země pochází? Kolik dělů už má pokračování příběhů o Manolitovi?

11.3.3 Ukázky z knihy Doktor Proktor a prdící prášek

11.3.3.1 Nový chlapec ve škole

Bulík postával o přestávce stranou a sledoval, jak si ostatní děti hrály na slepou bábu a skákaly panáka. Všiml si, že Líza na tom byla stejně jako on. Zrovna když se k ní chtěl vydat, zastoupily mu najednou cestu dvě soudkovité a nakrátko ostříhané hlavy. Bulík už tušil, co ho čeká. Na nové škole nezačínal poprvé.

5 „Nazdar prcku,“ oslovil ho jeden z nich.

„Buďte pozdraveni, obři, kteříž těžkými kroky brázdíte zemi a stíníte slunci,“ pronesl Bulík, aniž by se na ně podíval.

„Co to meleš?“

„Nic, angličtí barváři.“

10 „Hele, seš tu novej,“ oslovil ho i ten druhý.

„No a zeptal se Bulík tiše, přestože mu tak nějak bylo jasné, jaká odpověď bude na to jeho „No a následovat.“

„Novej znamená, že tě vymácháme v támhle té fontáně,“ pokračoval ten druhý.

„A proč jako?“ zeptal se Bulík ještě tišeji. I na tohle už znal odpověď.

15 Klučina pokrčil rameny. „Protože... protože...“ začal ze sebe soukat odpověď. A pak všichni tři to znamená ti dva kluci a Bulík vyhrkli najednou: „Protože tak to prostě je.“

Ti dva se rozhlédli kolem, jestli náhodou není poblíž někdo z učitelů. Pak ho ten větší z nich chňapnul a zvedl za límec. Ten druhý ho chytil za nohy a nesli ho až k pitné fontáně, která stála uprostřed školního dvorku. Bulík mezi nimi visel jako pytel mouky a zkoumavě si prohlížel každý bílý obláček, který na té nevidané modré obloze vypadal jako přejedený nosorožec. Slyšel, jak všechno hraní kolem něj utichlo, a děti se přidaly do průvodu, ve kterém to šumělo napětím. Strhla se rvačka o to, kdo pomůže ucpat díry ve fontáně, aby z ní do výšky dvou metrů tryskal jen jediný, silný proud vody. Bulík 25 ucítil, jak ho zvedli a jak na něj dotíral závan chladného vzduchu z vodotrysku. Někdo začal nahlas fandit.

„Křtíme tě na...“ řekl ten, který držel Bulíka za nohy.

„...na malého Pygmeje,“ dodal ten druhý.

„Geniální, Trulsi!“ křičel první. „Na malého Pygmeje, co se v kašně umeje.“

30 „Jo, sepraný, sražený Pygmej...“

Smáli se tomu tak, až to s Bulíkem třáslo nahoru a dolů. Drželi ho přímo před vodotryskem, který mu stříkal rovnou do obličeje, nosu a úst. Nemohl se nadechnout, a když už myslel, že se každou chvíli utopí, vytáhli ho z proudu nahoru. Rozhlédl se a viděl stát všechny děti kolem fontány a Lízu, která pořád postávala sama na druhém
35 konci školního dvorku.

„Ještě, ještě!“ křičely děti. Bulík vzdychl a zadržel dech. Vzápětí ho znovu spustili hlavou proti proudu.

Bulík si nechal všechno líbit a ani nemuknul. Prostě jen zavřel oči a pus. Zkoušel si představit, že sedí na přídí dědečkova motorového člunu a na hlavu
40 vykloněnou přes okraj loďky mu cáká mořská voda. Prostě paráda.

Když byli hotoví, postavili Bulíka zpátky na zem a šli si po svých. Mokrý zrzavé vlasy měl přilepené k čelu a v botách mu čvachtalo. Zatímco se Bulík snažil vyprostit tričko mezi kšandami, namačkaly se ostatní děti kolem něj a posměšně si ho prohlížely.

„Tomu říkáte pitná fontána?“ pronesl nahlas

45 „Všechno kolem něj ztichlo. Bulík si utřel obličej.

„Na slavném berlínském bulváru Kurfüstendamm mají fontánu, která tryská do výšky deseti metrů. Jeden můj kámoš se z ní zkusil napít a proud mu vytrhnul dvě stoličky a on pak spolkl vlastní rovnátka. Viděli jsme, jak to jednomu Italovi strhlo paruku, zrovna když si chtěl dát doušek vody.

50 Bulík se důležitě odmlčel a ždímal své mokré tričko.

„Jo, a někdo prohlásil, že to tomu Italovi nestrhlo paruku, ale vlastní vlasy. Já osobně jsem se na proudu z vodotrysku pěkně povozil.“ Bulík se naklonil na stranu, aby vytřepal vodu z ucha.

„A stalo se ti něco?“ zeptalo se nakonec jedno z dětí.

55 „Nó,“ napínal je Bulík, ucpal si jednu nosní dírku a silně vysmrknul, pak udělal totéž i s tou druhou.

„Co říká?“ ozvalo se jedno z dětí, které stálo dál vzadu. „Pssst,“ zasyčeli ti vpředu.

60 „Jak jsem si tam nahoře tak seděl, viděl jsem až do Polska, které je skoro tisíc kilometrů daleko,“ vyprávěl dál Bulík a oťepal si z ofiny vodu. „Možná vám to zní neskutečně...“ Vytáhl hřeben ze zadní kapsy a začal se česat. „Ale je třeba mít na paměti, že v ten den bylo nebe bez jediného mráčku a že to tam dole v Evropě mají docela placaté.“

65 Pak si Bulík proklestil cestu mezi dětmi a vydal se za Lízou na konec školního dvorku.

„Tak co? Jak se ti líbí v nové škole?“

„Není to tak zlé. Zatím na mě nikdo nepokřikoval Bulík-Ťulík.“

„To byli Truls a Trym,“ řekla Líza. „Jsou to dvojčata a bohužel bydlí v Dělové ulici.“

70 Bulík pokrčil rameny. „Truls a Trym bydlí všude.“

„Co tím myslíš?“

„Každá ulice má svého Trulse a Tryma. Ať se přestěhuješ kamkoliv, nikde jim neunikneš.“

Otázky a úkoly k textu:

- 1)** Kdo je nový chlapec ve škole? Najděte v textu jeho popis.
- 2)** Proč si Truls a Trym vybrali Bulíka jako terč svého útoku?
- 3)** Co si myslíte o reakci ostatních dětí? (řádky 22-26, 36-37) Jak byste se zachovali vy?
- 4)** Jak se Bulík choval při útoku? Co dělal potom? Najděte tyto pasáže v textu.
- 5)** Dostali jste se někdy do podobné situace jako Bulík? Jak se v takové situaci zachovat?
- 6)** Co myslel Bulík tím, že „*každá ulice má svého Trulse a Tryma*“? (řádek 72)
- 7)** Najděte v textu přirovnání, vypište vlastní jména – co mohou označovat?
- 8)** Zjistěte, kdo je to Pygmej (řádek 28). Prohlédněte si obálku knihy, proč přirovnali Truls a Trym Bulíka k Pygmejovi?
- 9)** Znáte hru na slepou bábu, umíte skákat panáka? Napište návod ke hře (popis pracovního postupu).
- 10)** Ve které zemi je město Berlín? Co je to *bulvár*? (řádek 46) Najděte na mapě Polsko.
- 11)** Kdo je to *anglický barvář*? (řádek 9)
- 12)** Zkuste k textu nakreslit komiks. Jak si představujete Trulse a Tryma? Porovnejte s ilustracemi v textu. (viz Přílohy, Obrázky 17, 18)
- 13)** Vypracujte referát o autorovi knihy. Představte spolužákům další knihy o doktoru Proktorovi. Autor je také známý spisovatel knih pro dospělé – zjistěte, který žánr je pro autora typický. (11.1.3)

11.3.3.2 Bulík dostává nápad

A v tom to řachlo. Ještě než Líza ztratila rovnováhu a dopadla zadkem na studenou sklepní podlahu, ucítila náraz tlakové vlny.

„Jejda,“ vyjekl Bulík. „Lízo, jsi celá?“

„Ale jo,“ ozvala se trochu omráčená, když jí profesor pomáhal znovu na nohy.

5 „Tak tomu teda říkám jiskra.“

Bulík se smál, až se za břicho popadal. „Dobrá práce, doktore!“

„Děkuji, děkuji. Další test si vezmu na starosti sám...“

Profesor si nabral půl lžičky a odpočítával. Když došel k nule, znovu to bouchlo, ale Líza si tentokrát dávala bacha a stála až u dveří.

10 „No to mě podrž,“ podívoval se profesor a sebral z okna kytku v květináči, která během okamžiku přišla o všechny okvětní plátky. „Myslím, že následující test provedeme venku.“

Přesypali prášek do jedné krabice od buchet a vzali ji s sebou ven.

„Dejte mi lžičku,“ pukal Bulík nedočkavostí.

15 „S tím dávkováním opatrně...“ varoval ho doktor Proktor. To už měl bulík dávno v sobě celou lžičku.

„Šimrá to v bříše,“ zaúpěl Bulík. Byl tak napjatý, až poskakoval na místě.

„Pět, šest, sedm,“ počítal profesor.

20 Když to bouchlo, vzlétli všichni ptáčci z profesorovy hrušně a k smrti vylekaní uletěli kdovíkam. A tentokrát to místo Lízy chytal Bulík, který se skutálel do vysoké trávy.

„Kde jsi?“ zavolal doktor Proktor a hledal ho v trávě. „Jsi v pořádku?“

Slyšeli nějaký kvokavý zvuk a pak se Bulík zprudka vynořil, obličej rudý smíchy.

25 „Ještě jednou!“ jásal Bulík. „Ještě jednou!“

„Profesore, podívejte!“ ukázala Líza. „Bulíkovi ruply na zadku kalhoty.“

...

„Co takhle vyrobit nejrychlejší cyklopumpičku na světě?“ vykřikl Bulík. „Je to jednoduché jak facka, uděláme hadičku, jeden konec strčíme do zadku, druhý
30 přišroubujeme k ventilku na kole, no a pak... bum prásk! Kola budou nafouknutá raz dva!“

„Pozoruhodné,“ řekl profesor a mnul si koží bradku. „Mám ale obavy, že totiž je právě v tom bum prásk. Ten výbuch kolo roztrhá.“

„Co takhle použít prdící prášek k vysoušení vlasů?“ navrhl Líza.

35 Bulík a profesor ji nespouštěli z očí, zatímco jim vysvětlovala, jak by se v celé rodině, od toho nejmenšího prcka až po babičku, losovalo o to, kdo si vezme prdící prášek, až si všichni ostatní dají ranní sprech. Pak by si jenom stoupli za něj.

„To není špatný nápad,“ pochválil ji profesor. „Kdo ale vysuší vlasy tomu prdícímu?“

40 „A vem si, že by to babičku smetlo a ona si zlámala kyčel,“ dodal Bulík.

Dál padal jeden návrh za druhým, ale všechny měly nějakou tu chybičku. Nakonec zůstali sedět beze slov, přežvykovali své krajíce, když vtom Bulík najednou vykřikl: „Už to mám!“

45 Líza a Proktor na něj vrhli lhostejný pohled, protože to bylo už počtvrté během velmi krátké doby, kdy Bulík nadšeně vykřikl, že už to má, ale pokaždé z toho vůbec nic nebylo.

Bulík vyskočil na stůl. „Proč zkrátka nepoužijeme prášek tak, jak jsme to dělali doted?“

„Vždyť jsme ho k ničemu nepoužili,“ nechápal profesor.

50 „Vydáváme jenom rány, které nemají žádný smysl,“ přidala se k němu Líza.

„To je právě ono!“ pokračoval Bulík. „A kdo má na světě takové nesmyslné rány nejradši?“

„Pokud se nemýlím, tak děti,“ odpověděl mu profesor. „A dospělí, kteří jsou trochu dětinšší.“

55 „Přesně tak! No a kdy děti chtějí mít něco, co umí pořádně bouchnout?“

„Na silvestra?“

„Ano!“ křičel Bulík rozrušeně. „A ... a ... a?“

„Sedmnáctého května!“ vyhrkla Líza a vyskočila za Bulíkem na stůl.
„Sedmnáctý květen je tu cobydup! Chápete, profesore? Není třeba si s něčím lámat
60 hlavu, stačí prodat prášek takový, jaký je!“

Profesor vykulil oči a protáhl tenký, svraštělý krk, takže připomínal brodivého
ptáka. „Pozoruhodné,“ zamumlal. „Namouvěru pozoruhodné. Sedmnáctý květen, děti,
něco, co umí pořádně bouchnout... to je... to je...“ Jedním skokem byl na stole i on.
„Heuréka!“

65 A jako by se předem domluvili, dali se všichni tři do indiánského tance kolem
sklenic se šťávou.

Otázky a úkoly k textu:

- 1) Kdo vypráví příběh?
- 2) Na jaké využití prdiciho prášku přišel Bulík?
- 3) Vymyslete další možné (i nemožné) využití prdiciho prášku diskutujte pro a proti.
- 4) Co znamená *heuréka*? (řádek 64)
- 5) Je pan Proktor skutečně doktor? Léčí lidi?
- 6) Máte rádi ohňostroje? Vymyslete důvody, proč je mohou mít lidé rádi a proč ne. Jaké zásady je třeba dodržovat při zacházení s pyrotechnikou?
- 7) Co se slaví 17. května v Norsku? Zjistěte i některé další zajímavosti a informace o Norsku.
- 8) Kdy se slaví silvestr?
- 9) Jak vypadá *indiánský tanec*? (řádek 65)
- 10) Vyhledejte, proč se slovo *prdici* píše s krátkým měkkým i po písmenu d.
- 11) Vyhledejte v textu citoslovce.
- 12) Vyhledejte na internetu nebo v encyklopedii příklad a obrázek některého brodivého ptáka. Vyhledejte v textu, proč je doktor Proktor přirovnáván k brodivému ptákovi. (řádky 61-62)
- 13) Nakreslete zkoušku prdiciho prášku (řádky 1-26) krok za krokem jako komiks (inspirace viz Přílohy, Obrázek 19) nebo napište podrobný návod, jak na to.

11.3.4 Ukázky z knihy Babička drsňačka

11.3.4.1 Trochu posmutnělá

Ben se vyplížil ze svého pokoje a zamířil k telefonu v hale. Byl to takový ten staromódní telefon, co přede jako kočka, když se vytáčí číslo.

„Mami...?“ zašeptal.

5 „JÁ TĚ SKORO NESLYŠÍM!“ křikla máma. Ben slyšel hrát hlasitou džezovou hudbu. Rodiče byli už zase v Aréně a koukali na Tanec s hvězdami živě! Máma nejspíš slintala nad tím, jak Flavio Flavioli kroutí boky a láme srdce tisícům žen jistého věku. „Co je? Stalo se něco? Babička doufám neumřela?“

„Ne, nic jí není, ale já to tady nevydržím. Nemůžete pro mě přijet? Prosím,“ zašeptal Ben.

10 „Flavio netancoval ještě ani druhý tanec.“

„Prosím,“ žadonil Ben. „Já chci domů. S bábinkou je příšerná nuda. To je mučení být tady s ní.“

„Promluv si s tátou.“ Ben slyšel tlumený zvuk, jak předávala telefon.

„HALÓ?“ křikl táta.

15 „Prosím tě, mluv potichu!“

„COŽE?“ křikl znovu.

„Pšššt. Nemluv tak nahlas. Vzbudíš bábinku. Nemůžete pro mě přijet, tati? Prosím? Já to tady nevydržím.“

„Ne nemůžeme. Vidět tuhle show se člověku povede jen jednou za život.“

20 „Ale byli jste tam i minulý pátek!“ namítal Ben.

„No tak dvakrát za život.“

„A říkali jste, že příští pátek jdete zas!“

„Koukni, nebuď drzý, nebo tam u ní můžeš klidně zůstat až do Vánoc, jasné? Dobrou noc!“

25 A táta zavěsil. Ben opatrně položil sluchátko a telefon cinkl.

Ben si náhle uvědomil, že babička už nechrápe.

Slyšela, co říkal? Ohlédl se a měl pocit, že vidí její stín, ale vzápětí to bylo pryč.

Ben ji sice považoval za příšerně nudnou, ale nechtěl, aby to věděla. Koneckonců, byla to osamělá stará vdova, její manžel zemřel dávno předtím, než se on narodil. Ben se provinile odplížil zpátky do svého pokoje a čekal, čekal a čekal na ráno.

U snídaně mu bábinka připadala jiná.

Tiší. Možná starší. Trochu posmutnělá.

Oči měla červené, jako kdyby plakala.

Slyšela to? říkal si Ben. Doufám, že ne.

35 ...

Těsně po jedenácté hodině zastavilo před babiččíným domem malé hnědé auto. Máma nechala motor nastartovaný, jako by čekala na bankovní lupiče, až vyběhnou s lupem. Naklonila se a otevřela dveře, aby Ben mohl rychle naskočit a aby už už byli pryč.

40 Ben se šoural k autu a babička stála ve dveřích. „Nechceš jít na čaj, Lindo?“ zavolala.

„Ne, díky,“ odpověděla Benova máma. „Honem, Bene, nasedni už, proboha!“ Šlápla na plyn. „Mně se s babčou mluvit nechce.“

„Pst, uslyší tě,“ napomenul ji Ben.

45 „Já myslela, že bábinku nemáš rád,“ podivila se máma.

„To jsem neřekl, mami. Říkal jsem, že je s ní nuda. Ale nechci, aby to věděla, víš?“

Máma se zasmála a zahnula z Grey Close. „Já bych si starosti nedělala, Bene, tvoje babička je trochu mimo. Půlku věcí, co říkáš, nejspíš stejně nechápe.“

50 Ben se zamračil. Tímhle si nebyl tak jistý. Vzpomněl si na to, jak se babička tvářila ráno u snídaně. Najednou měl hodně nepříjemný pocit, že chápe víc, než vůbec tušil...

Otázky a úkoly k textu:

- 1)** Líbí se vám ukázka? Proč ano/ne?
- 2)** Proč nechce Ben jezdit k babičce? Najděte důvody v textu.
- 3)** Podle ilustrace (viz Přílohy, Obrázek 20) a ukázky zkuste přijít a to, co konkrétně Benovi na babičce vadí? Najděte v textu a ilustraci konkrétní příklady.
- 4)** Myslíte, že babička slyšela Bena telefonovat? Jak se asi cítila? Zdůvodněte proč.
- 5)** Jaký vztah mají k babičce Benovi rodiče? Podle čeho tak soudíte?
- 6)** Co by mohli Ben a babička udělat pro zlepšení jejich vztahu?
- 7)** Jaký máte vztah k prarodičům? Jezdíte k nim rádi? Proč ano/ne?
- 8)** S ohledem na název knihy a ilustraci na obálce zkuste vymyslet pokračování příběhu.
- 9)** Vyhledejte na internetu informace o autorovi a jeho dalších knihách. Vypracujte referát, který přednesete spolužákům. Chtěli byste číst i některou další autorovu knihu?
- 10)** Rozdělte si role a zahrajte situaci z ukázky.

11.3.4.2 Rozčtvrtit a stáhnout z kůže

„Já vás velice nerada ruším,“ řekla královna svým odsekávaným způsobem, „ale můžeme se vrátit k naší důležité záležitosti? Pořád ještě nechápu, proč jste vy dva tady v Toweru uprostřed noci, páchnete po výkalech a pokoušíte se ukrást moje klenoty.“

5 „No, jak jsem s tím jednou začala, tak se to už pak nějak rozjelo, Vaše Veličenstvo,“ pokračovala babička a vyhýbala se Benovu pohledu. „Tohle jsem v plánu neměla. Asi jsem se nechala strhnout. Bylo to moc hezké, trávit víc času s vnukem a bavit se přitom. Připomínalo mi to dobu, kdy byl malý a kdy jsem mu vypravovala příběhy na dobrou noc. Tenkrát jsem mu nepřípadala nudná.“

10 Ben přešlápl. Začínal mít výčitky svědomí. Babička mu lhala, a to bylo hrozné, ale udělala to jen proto, že jí ublížil, když řekl, že je s ní otrava.

„Mě to taky bavilo,“ zašeptal.

Babička se na něj usmála. „To jsem ráda Beníku. Je mi to hrozně líto, vážně jsem -“

„Ehm,“ přerušila je královna.

15 „Aha, ano,“ kývla babička. „No nějak se mi to prostě vymklo z rukou a najednou jsme plánovali nejodvážnější loupež všech dob. Mimochodem, vylezli jsme sem kanalizační rourou. Takhle normálně nesmrdíme, Vaše Veličenstvo.“

„No to doufám.“

FFFFFFFFFUUUUUUUUUUUJJJJJJJJJJ!!!!!!!!!!!!

20 Ben teď už měl hodně velké výčitky svědomí. I když babička nikdy nebyla mezinárodní lupička šperků, tak rozhodně nebyla nudná. Naplánovala s ním tuhle loupež a teď jsou spolu uprostřed noci v Toweru a mluví s královnou!

Musím jí nějak pomoci, uvědomil si Ben.

„Ta loupež byl můj nápad, Vaše Veličenstvo,“ řekl. „Moc mě to mrzí.“

25 „Prosím, nechte mého vnuka jít,“ vložila se do toho babička. „Je strašně mladý, nechci, aby měl zkažený život. Moc vás prosím. Chtěli jsme zítra v noci ty klenoty vrátit. Opravdu.“

„Tomu tak věřím,“ ušklíbala se královna.

„Je to pravda!“ vykřikl Ben.

30 „Prosím, se mnou si dělejte, co chcete, Výsosti,“ pokračovala babička. „Nechte mě tady v Toweru nadosmrti zavřít, jestli chcete, ale moc vás prosím, toho chlapce pusťte.“

Královna se zatvářila zamyšleně.

„Já opravdu nevím, co mám dělat,“ řekla královna nakonec.

35 „Ten váš příběh mě dojíhá. Jak víte, taky jsem babička a vnoučata mě občas považují za nudnou.“

„Vážně?“ žasl Ben. „Ale vy jste přece královna!“

„Já vím,“ zasmála se panovnice.

Benovi to vyrazilo dech. Nikdy ještě neviděl královnu se smát. Obvykle byla 40 hrozně vážná a nikdy se ani neusmála, když pronášela v televizi vánoční poselství, nebo když zahajovala zasedání Parlamentu, dokonce ani když o Vánocích koukala na komiky při tradičním dobročinném Královském varietním představení.

„Ale pro ně jsem jenom nudná stará babička,“ pokračovala. „Zapomínají, že jsem kdysi byla taky mladá.“

45 „A že i oni budou jednou staří,“ dodala babička a významně se podívala na Bena.

„Přesně tak, moje milá,“ souhlasila královna. „Myslím, že mladší generace by měla mít trochu víc času na staré.“

50 „Moc mě to mrzí, Vaše Veličenstvo,“ řekl Ben. „Kdybych nebyl takový sobec a nestěžoval si, jaká je se starýma lidma nuda, tak by se tohle vůbec nestalo.“

Zavládlo rozpačité ticho.

Babička prohrábla kabelku a nabídla královně sáček s bonbony. „Nedáte si mátovou pastilku, Vaše Veličenstvo?“

55 „Ráda,“ odpověděla královna. Rozbalila bonbon a strčila si ho do pusy. „No vida, tu jsem neměla už celé roky.“

„Moje oblíbené,“ řekla babička.

„A strašně dlouho vydrží,“ dodala královna. Chvilku s potěšením cucala, pak znovu zvažněla.

60 „Víte, co se stalo s posledním člověkem, který se pokusil ukrást korunovační klenoty?“ zeptala se královna.

„Rozčtvrtili ho a stáhli z kůže?“ zkusil to dychtivě Ben.

„Věřte tomu nebo ne, dostal milost,“ odpověděla s ironickým úsměvem královna.

„Milost, Výsosti?“ nevěřila babička.

65 „V roce 1671 se je pokusil ukrást jistý Ir, plukovník Blood¹¹⁷, ale když se snažil utéct, stráže ho chytily. Přesně tu korunu, kterou mám teď na hlavě, schoval pod plášť a ona mu na nádvoří vypadla na zem. Krále Karla II. ten drzý pokus tak pobavil, že ho propustil na svobodu.“

„Toho si musím vygooglit¹¹⁸,“ prohlásil Ben.

70 „Nemám tušení, co to znamená, vygooglit,“ pokrčila rameny babička.

„Já taky ne,“ zasmála se královna. „Takže podle královské tradice to udělám taky tak. Dám vám oběma milost.“

„Děkujeme, Vaše Veličenstvo,“ vydechla babička a políbila jí ruku.

75 Ben padl na kolena: „Děkujeme, děkujeme, mockrát děkujeme, Vaše Veličenstvo...“

„No, no, neponižujte se,“ pokárala je zvysoka královna. Ponižování nesnáším. Za své vlády jsem těch ponížených patolízalů potkala až moc.

„Moc se omlouvám, Vaše nejvznešenější Veličenstvo,“ řekla babička.

80 „Tak tohle jsem přesně měla na mysli! Teď zrovna se ponižujete,“ odsekla královna.

Ben a babička se po sobě ustrašeně podívali. Ono je to těžké, mluvit s královnou a aspoň trochu se neponižovat.

„Teď se odsud rychle ztraťte,“ řekla královna, „než se to tu začne rojit strážemi. A nezapomeňte se na mě o Vánocích dívat v televizi...“

¹¹⁷ [blʌd]

¹¹⁸ [vygu:glit]

Otázky a úkoly k textu:

- 1) Přečtete si ukázkou do řádku 34. Pak dopište ve skupinách možné pokračování příběhu.
- 2) Proč babička vnukovi lhala? Co si o takové lži myslíte?
- 3) Zapletli jste se někdy do své lži tak, že jste nevěděli, jak se ze situace dostat?
- 4) Zjistěte více o Toweru. Podle ukázky byste měli poznat, k čemu Tower sloužil a slouží.
- 5) Nahraďte spojení *se starýma lidma* (řádek 50) spisovným tvarem.
- 6) Proč je slovo *fuj* v textu (řádek 19) tak zvláště napsané?
- 7) Vymyslete synonymum (slovo stejného významu) ke slovu *vygooglit* (řádek 69).
- 8) Kdo je to *patolízal* (řádek 77)?
- 9) Vyhledejte na internetu krádež klenotů v roce 1671, připravte si výpisky a stručně převyprávějte příběh. (řádky 65-68)
- 10) Zjistěte, jak se jmenuje současná britská královna, připravte si o ní a její rodině prezentaci.
- 11) Jaké je státní zřízení ve Velké Británii? Jak je to v České republice, kdo stojí v čele?
- 12) Představte si, že by se babičce a Benovi krádež povedla - napište o krádeži článek do novin s popisem podezřelých, natočte reportáž, udělejte rozhovor s hlídačem/královnou.
- 13) Která ilustrace (a/b/c) nejspíš patří k ukázce? Zkuste sami vytvořit ilustraci k textu.

a)

b)

c)

11.4 Metodické pokyny

Metodické pokyny obsahují informace pro začlenění pracovních listů do výuky. Učitel získá přehled o možnostech didaktické interpretace a vedení hodiny. Záleží na učiteli, jestli využije všechny informace a materiály nebo jestli si z nich vybere jen určité části. Cílovou skupinou jsme na začátku práce definovali žáky 5. a 6. tříd – jsme si vědomi individuálního vývoje každého jednotlivce i specifčnosti jednotlivých tříd (kolektivů). Ponecháváme v kompetenci učitele výběr z předkládaných pracovních listů a uzpůsobení práce s nimi tak, aby to žákům vyhovovalo. V některých případech upozorňujeme na možné problémy při práci s otázkami a úkoly k pracovním listům.

První část každého metodického pokynu obsahuje tabulku základních informací o ukázce a dalších zdrojích k ní. Tabulka obsahuje údaje a odkazy k těmto kategoriím: *název ukázky, zdroj, obrazový materiál, zdroje informací k ukázce, průřezová témata, výchovně-vzdělávací cíle, očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, komunikační a slohová výchova a časová dotace*. V některých případech odkazujeme také na *ukázku z audioknihy*. Zdroje informací, cíle a výstupy nemusí být využity a splněny všechny. Snažili jsme se poskytnout kompletní informace pro práci s danou ukázkou, je však na učiteli, zda bude pracovat s celým listem nebo jen s vybranými částmi. Časová dotace je orientační, také záleží na učiteli, jak bude s úkoly pracovat – některé lze zadat jako domácí úkol, referát. Na úkoly s ilustracemi pravděpodobně bude potřeba více času.

Druhou částí metodického pokynu je *návrh didaktické interpretace*. Jedná se o jednotně strukturovaný text členěný odrážkami. Je zachováno číslování otázek a úkolů z pracovních listů. Jednotlivé body obsahují odpovědi na otázky, návrhy řešení, další možnosti rozvíjení tématu, odkazy na předchozí kapitoly, vysvětlení pojmů, situací, odkazy na další zdroje atd. Možnosti jsou obsáhlé, ale určitě nejsou zcela vyčerpány. Záměrem je inspirovat, nabízet varianty, motivovat. Učitel by měl svou třídu znát a adekvátně jejich schopnostem, vědomostem, dovednostem přizpůsobovat ukázky i práci s nimi.

11.4.1 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Prázdniny blbce číslo 13

11.4.1.1 Metodický pokyn k ukázce Rychlík a náklad'ák

Název ukázky	Rychlík a náklad'ák
Zdroj	KRATOCHVÍL, Miloš. <i>Prázdniny blbce číslo 13</i> . Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7. s. 12-16.
Obrazový materiál	Prázdniny blbce číslo 13 (obálka knihy) [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.kniha.cz/prazdniny-blbce-cislo-13/ KRATOCHVÍL, Miloš. <i>Prázdniny blbce číslo 13</i> . Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7. s. 5, 12, 13, 15.
Zdroje informací k ukázce	Matematika [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.hackmath.net/cz/priklady?q=vlak Formativní hodnocení [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/content/formativni-hodnoceni BESIP [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.ibesip.cz/
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova
Výchovně-vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Označí nevhodné chování a navrhnou možnosti nápravy. Uvědomí si důležitost bezpečného chování při jízdě autem. Objektivně zhodnotí výhody a nevýhody školního hodnocení.
Očekávané výstupy	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně

RVP ZV a ŠVP Harmonie	reprodukuje text na základě svých schopností, rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů, vlastními slovy interpretuje smysl díla.
Klíčové kompetence	kompetence komunikativní, k řešení problémů, pracovní
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova, Matematika a její aplikace, Člověk a příroda: Fyzika, Doplnující vzdělávací obory: Dramatická výchova, Etická výchova
Časová dotace	1-2 vyučovací hodiny

Návrh didaktické interpretace:

- Představení autora, společné čtení.
- Úkol č. 1: Žáci se doma zeptají, jak se učili jejich rodiče/prarodiče. Přiznají, že jim třeba něco nešlo? Tadeášovi rodiče mu nechtějí jít špatným příkladem, mají na něj vysoké nároky a nadávají mu za špatné známky, aby je bral vážně, tak by neměl zjistit, že jim něco nešlo, možná se za své neúspěchy stydí, prostřednictvím Tadeáše by mohli napravit své chyby.
- Otázka č. 2: Tadeášovy rodiče v dospělém životě neovlivňuje, že jim ve škole něco nešlo, maminka zvládá spočítat, kolik jí v krámě vrátí prodavač (řádky 28-29) a tatínek se věnuje oboru, kde pravopis nepotřebuje (řádky 46-47). V dnešní době lidem pomáhají různé aplikace, automatické opravy ve Wordu atd. Člověk by měl získat určitý základ znalostí, vědomostí, dovedností, ale svět se nezhroutí, když mu něco nejde, i když se moc snaží. Každý jsme dobrý v něčem jiném, měli bychom to hledat.
- Otázka č. 3: Žáci vymyslí různé příklady názorných pomůcek ve výuce.
 - Mapy, modely, videa, obrázky, knihy atd. Při slovních úlohách často pomáhá situaci zahrát.

- Úkol č. 4: Žáci vytvoří vlastní slovní úlohu na téma vlaky (může být i jednoduchá na počítání vagónů). Slovní úlohy bychom našli v učebnicích a pracovních sešitech. Patří do naučné literatury. (Může být zadáno jako domácí úkol.)
- Úkol č. 5: Dvojité text pravděpodobně nebude lehké číst. Tento text může naznačovat, že Tadeáš má obtíže s učením, se čtením. Tím, že není jednoduché takový text přečíst, se snáze vcítíme do Tadeášových pocitů. Mezi žáky s velkou pravděpodobností budou i někteří se specifickými poruchami – nutno zvolit citlivý přístup.
- Úkol č. 6: Tadeáš je smutný, stydí se, je nešťastný, že zklamal rodiče špatnými známkami, připadá si neschopný, nemožný, hloupý. (řádky 12, 52-54)
 - Úkol č. 7: Žáci nakreslí svou představu o Tadeášovi nebo napíší jeho popis. Pak porovnájí s Obrázkem 5 nebo s obrázkem obálky knihy. Jaký výraz má Tadeáš na obálce knihy? Jaký výraz mu nakreslili/popsali žáci? (Zvažte časové možnosti, lze zadat jako domácí úkol.)
- Úkol č. 8: Strejda Olda se od ostatních dospělých liší. Ukazuje na jejich chyby, směje se jejich problémům, zdají se mu přehnané. Je takové velké dítě. (Obrázek 6)
- Úkol č. 9: Žáci by měli vydedukovat, že autonehodu způsobila maminka. Byla rozčílená z Tadeášových známek, vjela rychle do dvora a narazila do stromu na dvoře. Co žáci z textu nepoznají je, že tatínek v té době na dvoře věšel lampiony na oslavu Tadeášova vysvědčení a maminka ho tedy srazila ze žebříku.
 - Žáci by měli vyjmenovat zásady bezpečné jízdy autem. Např. pásy, autosedačky, nerozptylovat řidiče, dodržovat předpisy, netelefonovat atd.
- Úkol č. 10: 1 výborně, 2 chvalitebně, 4. dostatečně, 5 nedostatečně. Na některých školách není známkování, ale slovní hodnocení.
 - Zamyslet se nad výhodami a nevýhodami. Stále důležitější tzv. formativní hodnocení.

- Možné výhody: porovnání žáků mezi sebou, porovnání škol, jednoznačnost – lidé jsou na to zvyklí, využití při přijímacích zkouškách...
- Možné nevýhody: škatulkování, generalizace, každý učitel může mít jiný způsob známkování...
- Úkol č. 11: *Ampér* je fyzikální jednotka a *příkon* fyzikální veličina. Oba pojmy souvisí s elektřinou. S oběma pojmy se žáci setkají v hodinách fyziky na druhém stupni (8./9. ročník).
- Úkol č. 12: Žáci se ve skupinách pokusí dodělat k textu ilustraci (řádek 16-25), pak porovnájí mezi sebou a s originálem z knihy. Mohou hlasovat o nejlepší výtvar.
 - Možnost některou slovní úlohu zahrát.

11.4.1.2 Metodický pokyn k ukázce *Vyvíjíme se špatným směrem*

Název ukázky	Vyvíjíme se špatným směrem
Zdroj	KRATOCHVÍL, Miloš. <i>Prázdniny blbce číslo 13</i> . Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7. s. 41-46.
Obrazový materiál	KRATOCHVÍL, Miloš. <i>Prázdniny blbce číslo 13</i> . Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7. s. 44.
Ukázka z audioknihy	Prázdniny blbce číslo 13 [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://naposlech.cz/audiokniha/prazdniny-blbce-cislo-13
Zdroje informací k ukázce	Smích léčí. Mýtus, nebo pravda? V extréměch může až zabíjet [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/smich-leci-mytus-nebo-pravda-v-extremech-muze-az-zabijet_328565.html Sedmihlášek hajní [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/hlas/pevci-p/_zprava/sedmihlasek-

	<p>hajni--26512</p> <p>Jak bleskurychle a bezpečně vylézt na vysoký strom? Musíte být profík [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://hobby.idnescz/arborista-stromolezeni-arboristika-mistrovstvi-2014-fyt-/hobby-zahrada.aspx?c=A140817_111441_hobby-zahrada_mce</p> <p>Lesní pedagogika [online]. [vid. 30. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.lesnipedagogika.cz/</p> <p>Matouš Ruml [online]. [vid. 30. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.csfd.cz/tvurce/49558-matous-ruml/</p> <p>VÁLKOVÁ, Veronika. <i>Dějepis 6: pravěk a starověk: pro základní školy</i>. Praha: SPN, 2015. ISBN 978-80-7235-565-5. s. 21. (Dějepis 6)</p>
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, Environmentální výchova, Mediální výchova
Výchovně-vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Kriticky přijímají různá sdělení, diskutují a formulují své názory. Uvědomí si rozdíl mezi dnešní dobou a dobou, kdy byly dětmi jejich rodiče a prarodiče, vyjmenují klady a zápory moderní doby.
Očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text na základě svých schopností. Vlastními slovy interpretuje smysl díla. Při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy.
Klíčové kompetence	kompetence komunikativní, k řešení problémů, sociální a personální

Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova, Člověk a příroda: Přírodopis, Člověk a zdraví: Výchova ke zdraví, Člověk a společnost: Dějepis
Komunikační a slohová výchova	Úkol č. 4
Časová dotace	1-2 vyučovací hodiny

Návrh didaktické interpretace:

- Před čtením představit vystupující postavy: hlavního hrdinu Tadeáše a jeho strejdu. (viz 11.2.1)
- Otázky č. 1, 2, 3: Příběh vypráví Tadeáš, hlavní hrdina příběhu. Příběh se odehrává o prázdninách, které Tadeáš tráví asi na venkově v domě se zahradou, na které je jabloň. Prázdniny tráví se strejdou (u babičky s dědou).
- Úkol č. 4: Práce se článkem o smíchu.
 - Přečtete si článek a vypište z něj pozitivní a negativní dopad smíchu na zdraví. O získaných informacích diskutujte. Formulujte vlastní názor.
 - Pozitivní dopad: smích posiluje imunitní systém, má pozitivní vliv na srdce, zvyšuje plodnost, zmírňuje diabetes.
 - Negativní dopad: praskliny na srdci, jícnu, astma, inkontinence.
 - Důležité poselství: Rozhodující pozitivní efekt na zdraví má pozitivní přístup k životu a dobré zvládnání stresu.
 - Žáci napíší vlastní článek, ve kterém vyjádří svůj názor na dopad smíchu na zdraví.
- Úkol č. 5: Přirovnání.
 - *Mlčel jsem jako myš v blízkosti kočky.* (řádek 1)
 - *Znělo to tak blaženě, jako by se mu na jazyku rozpouštěl čokoládový bonbon.* (řádek 17-18)

- *Vztekle jsem čapnul kmen, jako bych chtěl jabloň vytrhnout ze země nebo ji aspoň povalit do trávy.* (řádek 24-25)
- Otázka č. 6: Podle strejdy Oldy se někdy vyvíjíme špatným směrem. Ztrácíme dovednosti, které dříve byly nutné k přežití, protože je nepotřebujeme. Dnes si vše jednoduše koupíme v supermarketu, objednáme na internetu, městské děti jsou izolované od přírody, neznají, co je to stavět domečky z přírodnin v lese, rybařit s vyrobenou udicí, opékat buřty, chodit do sadu na ovoce...
- Otázka č. 7: Tadeášův strýc na stromě nabírá sílu a dobrou náladu. Dá se říct, že rád vidí věci z nadhledu. Chce, aby to zažil a viděl i Tadeáš a pomůže mu také vylézt na strom. Je na Tadeáše hodný, má ho rád. Opice je na obrázku pravděpodobně z toho důvodu, že strejda v textu naráží na skutečnost, že se lidé vyvinuli z opic. (řádek 33)
 - Darwinova teorie (viz Dějepis 6).
 - Můžeme pustit ukázkou z audioknihy (kapitola z knihy *Ani prezident, ani kouzelník*¹¹⁹): tam se Tadeáš baví se sestrou kamaráda Nádvorníka Klárou o tom, že různé stromy předávají lidem různou energii a že z lískových prutů se dělají třeba i kouzelnické hůlky.
 - Představení Matouše Rumla, hlasu z audioknihy.
- Otázka č. 8: Tadeáš utekl a rozbřečel se, když slezl ze stromu, protože byl smutný, že neumí lézt na stromy a také ze svého špatného vysvědčení.
- Otázka č. 9: V dnešní době už děti netráví tolik volného času v přírodě, pravděpodobně většina z nich nebude umět lézt na stromy. U rodičů a prarodičů by to měla být četnější dovednost. Popovídejte si o tom, čím to je, že děti dnes netráví moc času venku, v přírodě.
 - Vliv moderních technologií, strach z nebezpečí, která venku mohou číhat, méně možností ve městě - málo stromů atp.
 - Pro zajímavost můžeme pustit video ze soutěže v lezení na stromy.

¹¹⁹ KRATOCHVÍL, Miloš. *Prázdniny blbce číslo 13*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7. s. 100-102.

- Proč jsou stromy důležité pro životní prostředí? Možnost využití internetových stránek o lesní pedagogice - materiály ke stažení, informace o lese a práci lesníka, ale i pozvánky na akce pro školy a veřejnost.
- Úkol č. 10: Pustit hlas sedmihláska a promítnout obrázek. Žáci si mohou vyzkoušet vyhledávání v encyklopedii, práci s klíčovými slovy, tvorbu výpisků.
- Otázka č. 11: Představení autora a jeho dalších knih. (viz 11.1.1)

11.4.2 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Manolito Brejloun

11.4.2.1 Metodický pokyn k ukázce Manolito a Džihád

Název ukázky	Manolito a Džihád
Zdroj	LINDO, Elvira. <i>Manolito Brejloun</i> . Praha: Knihy Omega, 2015. ISBN 978-80-7390-221-6. s. 51-54.
Obrazový materiál	LINDO, Elvira. <i>Manolito Brejloun</i> . Praha: Knihy Omega, 2015. ISBN 978-80-7390-221-6. s. 55. Manolito Brejloun (obálka knihy) [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.knihyomega.cz/eshop-manuelek-brejloun.html CD Návrat z prázdnin a jiné Mikulášovy patálie (obálka CD) [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.knizniklub.cz/knihy/78353-cd-navrat-z:-prazdnin-a-jine-mikulasovy-patalie.html
Zdroje informací k ukázce	Linka bezpečí [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.linkabezpeci.cz/ Šíkana charakteristika [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.nicm.cz/sikana-charakteristika Nobelův výbor upozornil na nebezpečí, ocenil Mezinárodní kampaň za zrušení jaderných zbraní [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/svet/zprava/nobeluv-vybor-upozornil-na-nebezpeci-ocenil-mezinarodni-kampan-za-zruseni-jadernych-zbrani--1761186 Nechybujte.cz [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.nechybujte.cz/ Díl 1 Modrá planeta [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné

	<p>z: https://www.youtube.com/watch?v=JhTBt_IWmY0 Planety - Sluneční soustava [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné</p> <p>z: http://www.abicko.cz/clanek/serialy/8595/planety-slunecni-soustava.html Mikulášovy patálie [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné</p> <p>z: http://www.divadlovoceletne.cz/program/mikulasovy-patalie/ Mikulášovy patálie [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné</p> <p>z: http://www.ceskatelevize.cz/porady/10245760175-mikulasovy-patalie/dily/ SOUKAL, Josef. <i>Čítanka 6: literární výchova pro 6. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií</i>. Praha: SPN, 2007. ISBN 978-80-7235-350-7. s. 159-162. (Čítanka 6)</p>
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, Environmentální výchova
Výchovně- vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Vysvětlí některá složitější slova a slovní spojení. Určí vypravěče příběhu a hlavní postavy. Označí nevhodné chování a navrhnou možnosti nápravy.
Očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text na základě svých schopností, vlastními slovy interpretuje smysl díla. Jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla.
Klíčové kompetence	kompetence komunikativní, k řešení problémů, občanská
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyka a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova, Člověk a jeho svět:

	Člověk a jeho svět, Výchova k občanství, Člověk a příroda: Zeměpis, Informační a komunikační technologie
Časová dotace	2 vyučovací hodiny

Návrh didaktické interpretace

- Čtení ukázky společně nebo každý sám.
- Otázka č. 1: Příběh vypráví Manolito, z textu se dozvíme, že nosí brýle a že je nemotorný, často zakopává. Dále v textu vystupují na začátku Mikulášovi rodiče, jeho bratr a děda Nicolás. O rodičích a bratrovi se toho moc nedozvíme. Děda se dětem věnuje, vtipkuje s nimi, je hodný, milý, rád dětem pomůže, když potřebují. Dále v textu vystupují Džihád a jeho děda, pan Faustino. Džihád je Manolitův spolužák, který se k němu chová zle, dokonce mu rozbil brýle, ale po dědově zásahu se změnil, stydí se za své chování, stanou se kamarády. (11.2.2)
- Úkol č. 2: Žáci vysvětlí slovní spojení.
 - *dát si dvacet* = odpočinout si, na chvíli usnout,
 - *prolomit ledy* = navázat bližší kontakt.
 - Kde kromě internetu mohou hledat? Slovník spisovné češtiny, Frazologický slovník
- Zeptáme se žáků, jestli jsou v textu výrazy, kterým nerozumí.
 - Otázka č. 3: Žáci vysvětlí význam těchto slov *očář*, *frajírek*, *pěšťovka*.
 - *Očář* = oční lékař/optik,
 - *frajírek* = kluk, který se vytahuje, myslí si, že je lepší,
 - *pěšťovka* = rána pěstí, souboj pěstí.
- Úkol č. 4: Žáci převypráví vlastními slovy, jak děda pomohl Manolitovi. Měli by dojít k závěru, že nejlepším řešením je, někomu se s problémem svěřit.
- Úkol č. 5: Džihádovo chování k Manolitovi bychom nazvali šikanou. Žáci vytvoří definici tohoto slova.
- Úkol č. 6: Zeptáme se, co by v takové situaci dělali sami žáci. Můžeme zapisovat jednotlivé body na tabuli nebo zadat úkol anonymně na papír, pak

lístečky společně číst. Opět by diskuze měla vést k tomu, že si žáci uvědomí, že v podobné situaci je řešením svěřit se, nebýt se svým problémem sám. Jsou různé možnosti, např. *Linka bezpečí*.

- Úkol č. 7: Žáci pracují s internetovou stránkou www.nechybujte.cz, která obsahuje mimo jiné *Slovník současné češtiny*, *Slovník českých synonym a Pravidla českého pravopisu*.
 - a) Synonyma ke slovu *nakládačka* (výprask) jsou *porážka*, *prohra*, *debakl*, *fiasko*.
 - b) Další významy slova *nakládačka* jsou *okurka k nakládání* nebo *zmlátit někoho*, *nařezat někomu*.
 - c) Můžeme použít i tvar *brejle*.
 - d) *Prásknout do toho* znamená uzavřít sňatek.
 - e) Podle příkladu žáci vymyslí vlastní úkoly pro spolužáky – mohou se držet ukázky nebo mohou hledat podle svého.
- Úkoly navíc:
 - Úkol č. 8: Nobelovu cenu míru za rok 2017 získala *Mezinárodní kampaň za zrušení jaderných zbraní*. Práce se článkem o jaderných zbraních názory pro/proti jejich držení, využití a výrobu.
 - Pro: ten, kdo vlastní jadernou zbraň, má strategickou výhodu, je zajištěna rovnováha – může se bránit, kdyby náhodou, může hrozbu využít k vyjednávání.
 - Lze se spolehnout na to, že třeba Severní Korea jadernou zbraň nepoužije?
 - Proti: následky jaderného útoku by byly děsivé – smrt lidí, všechno živé v dosahu zničeno.
 - Referát o Nobelově ceně: po kom je pojmenovaná, oceňované obory, čeští držitelé.
 - Úkol č. 9: Planety.
 - *Modrá planeta* je Země. Promítnout krátký dokument o vodě. Přemýšlejte, jak s vodou zacházíte – tvorba plakátu s pravidly.

- Modrá planeta by mohl být i Neptun, ale předpokládáme, že Manolito není mimozemšťan.
- Další planety: Merkur, Venuše, Mars, Jupiter, Saturn, Uran.
- Úkol č. 10: Žáci mohou porovnat Manolita s Mikulášem francouzského autora R. Goscinného.
 - Porovnání ilustrací nebo popisů.
 - V recenzích a různých popisech je Manolito často přirovnáván k Mikulášovi - jsou podobného věku, zažívají různé (často humorné) příhody s vrstevníky i s dospělými, které popisují ze svého dětského naivního pohledu, řeší podobné problémy. Podobnost bychom mohli vidět i v ilustracích.
 - Referát o R. Goscinnym.
 - Porovnání s textem v Čítance 6.
 - Divadelní představení v pražském divadle v Celetné.
 - Animovaný seriál *Mikulášovy patálie*.
- Představení autorky.
- Procvičování shody přísudku s podmětem – vybrané věty z ukázky.
- Úkol č. 11: Ve skupinách se žáci pokusí nakreslit Manolita a Džiháda. Porovnejí s ilustrací z knihy (Obrázek 16).

11.4.2.2 Metodický pokyn k ukázce Nevím, proč jsem to udělal

Název ukázky	Nevím, proč jsem to udělal
Zdroj	LINDO, Elvira. <i>Manolito Brejloun</i> . Praha: Knihy Omega, 2015. ISBN 978-80-7390-221-6. s. 100-104.
Obrazový materiál	Manolito Brejloun (obálka knihy) [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.knihyomega.cz/eshop-manuelek-brejloun.html

Zdroje informací k ukázce	Jumbo [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jumbo Kamikaze [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://wiki.japonstina.upol.cz/index.php/Kamikaze
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova
Výchovně-vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Rozpoznají nevhodné chování a rizika s ním spojená. Vysvětlí složitější slova a slovní spojení.
Očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text na základě svých schopností. Vlastními slovy interpretuje smysl díla. Jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla.
Klíčové kompetence	kompetence komunikativní, k řešení problémů, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyka a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova
Komunikační a slohová výchova	Úkol č. 1, 10
Časová dotace	1 vyučovací hodina

Návrh didaktické interpretace:

- Čtení textu ve skupinách, žáci pak písemně/ústně odpovídají na otázky.
- Úkol č. 1: Žáci ve skupinách dokončí příběh, pak porovnají s originálem.
- Po přečtení celé ukázky odpovídají na otázky.
 - Otázka č. 2: Manolitův kamarád je Ušatec, protože mu ze stresu červenají uši (řádky 12-14). Manolito je Brejloun kvůli svým silným brýlím. (řádky 38-39, Obrázek 8)

- Otázka č. 3: Děti vymyslely, že budou soutěžit v tom, kdo déle vydrží stát v silnici mezi jedoucimi auty. Zábavu vymyslela spolužačka Susana.
- Otázka č. 4: Žáci by měli dospět k závěru, že takové chování je hazard se životem. Že i když to vidí ve filmech a čtou v knihách, tak nikdo nedokáže silou mysli zastavit jedoucí auto. V podobné situaci by bylo dobré zavolat někoho dospělého, nenechat se vyhecovat ostatními a rozhodně takovému chování nefandit a nepřihlížet.
- Otázka č. 5: Manolito si myslel, že zvládne autobus zastavit silou mysli.
- Otázka č. 6: Ušatec utekl na chodník. Potom všechny děti utekly a nechaly v tom Manolita samotného.
- Otázka č. 7: Manolito si chvíli myslel, že by mohl být pochválený, ale nakonec dostal vynadáno a málem šel i do ředitelny.
- Otázka č. 8: Manolito se potrestal sám - jak byl vystresovaný, nejedl, měl špatné sny a nakonec se svěřil dědovi, který ho také nepochválil.
- Úkol č. 9: *I mistr tesař se někdy utne*: Každý se může splést, i ti, co jsou odborníci na danou věc.
- Úkol č. 10: Přímá řeč.
 - V textu ji poznáme podle uvozovek (na začátku uvozovky dole, na konci nahoře). Označuje, co říká daná postava. V uvozovkách není to, co si říká Manolito pro sebe nebo co vypráví čtenářům. (Možnost zahrnout i nepřímou řeč.)
 - Možnost hledat uvozovací věty: *Džihád křičel*: (řádek 18), *Máma říkala*: (řádek 40).
 - Napište rozhovor Manolita s Ušatcem, ve kterém se domluví, že spolu po škole půjdou ven. Použijte přímou řeč.
- Úkol č. 11: Pravidla slovního fotbalu (mluvní cvičení nebo napsat).
 - Žák řekne slovo, další žák vymýšlí nové slovo na poslední písmeno nebo slabiku předchozího slova.
 - Možnost využití v různých předmětech (aj, nj, čj) i na různá témata.

- Úkol č. 12: *Jumbo* by mohl být *slon* nebo *tank*, *kamikaze* jsou *japonské sebevražedné vojenské jednotky* a *mít tlustý sklo* znamená *překážet ve výhledu, zaclánět*.
- Úkol č. 13: Představení autorky, země, odkud pochází, dalších knih o Manolitovi. (11.1.2)

11.4.3 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Doktor Proktor a prdící prášek

11.4.3.1 Metodický pokyn k ukázce Nový chlapec ve škole

Název ukázky	Nový chlapec ve škole
Zdroj	NESBØ, Jo. <i>Doktor Proktor a prdící prášek</i> . Brno: Jota, 2014. ISBN 9788074620119. s. 35-39.
Obrazový materiál	NESBØ, Jo. <i>Doktor Proktor a prdící prášek</i> . Brno: Jota, 2014. ISBN 9788074620119. s. 37, 102. Doktor Proktor a prdící prášek (obálka) [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/knihy/doktor-proktor-doktor-proktor-a-prdici-prasek-103856?c=all anglický barvář [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?q=anglick%C3%BD+barv%C3%A1%C5%99&rlz=1C1FGGD_enCZ499CZ499&source=lms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiew9TX0LnaAhVCbVAKHXoVC7MQ_AUoAXoECAAQAw&biw=1366&bih=662
Zdroje informací k ukázce	Pygmejové: O životě malých lidí s velkým duchem [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/afrika/kongo/14694-pygmejove-o-zivote-malych-lidi-s-velkym-duchem/ Nenech to být [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.nntb.cz/o-projektu/ Bladhaund Anglický barvář [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://bladhaund-anglicky-barvar.hellosandy.cz/ Velká písmena – jména živých bytostí a přídavná jména od

	nich odvozená [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=181
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova
Výchovně-vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Vyhodnotí předloženou situaci a vyjádří svůj názor. Objasní pojmy šikana, oběť, navrhnou, jak postupovat v případě, že se s šikanou setkají. Procvičí si prvky popisu. Prokáží schopnost vyhledávání informací na internetu, ve slovníku a na mapě. Vytvoří k textu ilustraci.
Očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text na základě svých schopností. Vlastními slovy interpretuje smysl díla.
Klíčové kompetence	kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální, k řešení problémů, občanská
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyka a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova, Člověk a jeho svět: Člověk a jeho svět, Výchova k občanství, Člověk a příroda: Zeměpis, Informační a komunikační technologie
Komunikační a slohová výchova	Úkol č. 9
Časová dotace	1-2 vyučovací hodiny

Návrh didaktické interpretace

- Po přečtení ukázky si s žáky sedneme do kruhu a povídáme si.

- Otázka č. 1: Nový chlapec ve třídě se jmenuje Bulík, jeho popis najdeme od řádku 41. Má zrzavé vlasy, nosí tričko a kalhoty s kšandami, boty, dále z textu víme, že je velmi malý, a že v zadní kapse nosí hřeben. (11.2.3)
- Otázka č. 2: Truls a Trym si ho vybrali jako terč svého útoku, protože je ve škole nový, taky asi proto, že je malý a jiný než ostatní.
- Otázka č. 3: Ostatní děti přihlížejí, některé pomáhají s ucpáním fontány a povzbuzují Trulse a Tryma v pokračování. Zeptáme se, co si o tom žáci myslí, jak by se zachovali oni v podobné situaci. Stalo se jim někdy něco takového?
 - Takové chování by mělo být odsouzeno. Lidé se často chovají jinak, když jsou v kolektivu, když se mohou schovat v davu. Děti se asi také chtěly Trulsi a Trymovi zavděčit, doufaly, že když jim pomohou, vyhnou se dalším konfliktům s nimi.
- Otázka č. 4: Bulík situaci čelil navenek statečně, snažil se dělat, jakoby nic, nebrečel, neprosil, nenadával. Představoval si, že je někde na příjemnějším místě. Pak začal vyprávět historku o fontáně v Berlíně a o tom, jak se vozil na jejím proudu a viděl až do Polska, asi si vymýšlel, ale získal si pozornost dětí, chtěly slyšet, co vypráví, zaujal je.
- Úkol č. 5: Žáci se vcítí do situace Bulíka a přemýšlí, jak by se v takové situaci zachovali oni. Někdo už možná něco podobného zažil, mohou o tom promluvit, pokud chtějí. Je třeba si uvědomit, že být někde nový, cizí, je vždy obtížné a obě strany by se měly snažit situaci zvládnout, udělat vstřícné kroky k navázání kontaktu. Pokud už se něco takového děje, neměli bychom jen přihlížet nebo dokonce v konfliktech pomáhat, ale informovat někoho, komu důvěřujeme. Ve škole je to výchovný poradce, třídní učitel, ale i další osoby. Existuje také projekt *Nenech to být*, kde můžete na problém upozornit, a situace bude řešena.
- Úkol č. 6: Každý sám se zamyslí a napíše, co myslel Bulík tím, že každá ulice má svého Trulse a Tryma. Všude se najdou takoví tyraní, kteří rádi šikanují své

okolí. Důležité je, že si to nenecháme líbit a ani tomu jen tak nebudeme přihlížet.

- Úkol č. 7:
 - Přirovnání: *jako převedený nosorožec*. (řádek 22)
 - Vlastní jména: označující jména osob (*Líza*), příslušníky národů (*Ital*), názvy měst (*Berlín*), států (*Polsko*), kontinentů (*Evropa*), ulic (*Dělová ulice*).
 - Možnost zjistit další příklady (viz např. *Internetová jazyková příručka*).
- Úkol č. 8: Vyhledávání na internetu: kdo je to Pygmej.
 - Porovnání s ilustrací z obálky knihy. Bulík má s Pygmeji podobný jen vzrůst, je velmi malý, jinak bychom našli spíše odlišné znaky.
 - Bulík se prostě liší vzhledem i chováním, je jiný, vypadá slabý, jeví se jako vhodný terč útoku.
- Úkol č. 9: Napsat návod ke hře *skákání panáka* nebo *slepá bába*.
 - Žáci si vyzkouší popis pracovního postupu: je třeba popsat přesně jednotlivé kroky tak, jak jdou za sebou, nevynechat nic podstatného, vypsát, co je ke hře potřeba za pomůcky, kde se bude hrát atd. Mohou kreslit i obrázky.
 - Variantou je vymyslet novou hru s popisem pravidel. Mohou tvořit jednotlivci i skupiny.
 - Možnost natočit videonávod ke hře.
- Úkoly navíc:
 - Úkol č. 10: S pomocí *Slovníku cizích slov* žáci zjistí, kolik významů má slovo *bulvár* a v jakém významu je slovo užito v textu.
 - 1. *široká a živá ulice ve velkoměstě*; 2. *věc bulvárního rázu*. V textu je slovo užito v prvním významu.
 - Na mapě Evropy žáci vyhledají Norsko, Polsko a Berlín. Zjistí hlavní města nebo zemi, kde město leží. Můžeme se zeptat, čím

se Norsko liší od Německa, Polska a České republiky – leží v severní Evropě. Všichni jsme Evropané.

- Úkol č. 11: *Anglický barvář* je plemeno psa, které je velmi tvrdohlavé pokus si vezme něco do hlavy, nikdo ho od úmyslu neodvrátí. (Stejně tak Trulse ani Tryma Bulík nezastaví.)
- Úkol č. 12: Práce ve skupinách.
 - Nakreslit, jak by mohli vypadat Truls a Trym.
 - Porovnání s ilustracemi v textu. (Obrázek 17, 18)
- Úkol č. 13: Představení autora, žánr knih pro dospělé – detektivka, další knihy s dr. Proktorem. (11.1.3)

11.4.3.2 Metodický pokyn k ukázce Bulík dostává nápad

Název ukázky	Bulík dostává nápad
Zdroj	NESBØ, Jo. <i>Doktor Proktor a prdicí prášek</i> . Brno: Jota, 2014. ISBN 9788074620119. s. 44-48.
Obrazový materiál	NESBØ, Jo. <i>Doktor Proktor a prdicí prášek</i> . Brno: Jota, 2014. ISBN 9788074620119. s. 5.
Zdroje informací k ukázce	Doktor Proktor a prdicí prášek (2014) CZ HD dabing TRL [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=3zn0eltWLEA Jo Nesbø [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jo-nesbo-11435 Byl jednou jeden vynálezce 02 (09:00-15:00) [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=WCPas8x5uZE Heuréka! Přišel sem na to! Archimédes [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné

	<p>z: http://www.gamepark.cz/heureka_prisel_jsem_na_to_archi_medes_732756.htm</p> <p>1969 Jiří Grossmann a Miloslav Šimek Archimedův zákon [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=UodGr6RtjNY</p> <p>17. května slaví Norsko Grunnlovsdagen [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://norge.cz/zakladni-info-o-norsku/61-17-kvetna-slavi-norsko-grunnlovsdagen</p> <p>BEZPEČNOST, OTÁZKY A ODPOVĚDI [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.ohnostrojenovak.cz/safety</p> <p>Taneční hrátky s Honzou Onderem Indiánský tanec [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10597308307-tanecni-hratky-s-honzou-onderem/214542157900003</p> <p>Přídavná jména zakončená na -icí a -ící [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.mojcestina.cz/article/2011122103-pridavna-jmena-zakoncena-na-ici-a-ici</p> <p>Ústava České republiky [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html</p> <p>David Novotný [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.csfd.cz/tvurce/1454-david-novotny/</p> <p>Brodiví [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Brodiv%C3%AD</p>
Ukázka z audioknihy	<p>Doktor Proktor a prdící prášek [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: http://naposlech.cz/audiokniha/doktor-proktor-a-prdici-prasek</p>
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení

	v evropských a globálních souvislostech, Výchova demokratického občana
Výchovně-vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Formulují své myšlenky a obhajují své názory. Hodnotí pro a proti. Seznámí se se zvyklostmi jiné země. Určí vypravěče textu. Uvědomí si možná rizika a následky nevhodného a nebezpečného chování.
Očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text na základě svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma. Vlastními slovy interpretuje smysl díla.
Klíčové kompetence	kompetence k učení, komunikativní, k řešení problémů, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyka a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova, Člověk a příroda: Zeměpis, Fyzika, Člověk a zdraví: Tělesná výchova
Komunikační a slohová výchova	Úkol č. 13
Časová dotace	2-3 vyučovací hodiny

Návrh didaktické interpretace

- Představení autora (národnost, díla pro dospělé mohou znát třeba od rodičů, někdo možná četl nebo viděl film *Sněhulák*).
- Název knihy a obálka.
 - Co žáci očekávají od přečtení? Asi hlavně zábavu.
- Četba ukázky.

- Otázka č. 1: Příběh vypráví vypravěč, není to hlavní hrdina.
- Úkol č. 2: Bulík vymyslel, že prdící prášek využijí jako zábavu pro děti. Využijí, že vydává rány jako ohňostroje. Z textu se dozvídáme, že ho chtějí využít 17. května. (viz Otázka 7)
- Úkol č. 3: Žáci vymyslí další možné (i nemožné) využití prdícího prášku. Své nápady pak předloží ostatním a diskutují jejich pro a proti.
- Úkol č. 4: Žáci mají za úkol zjistit, co to znamená *heuréka*.
 - Poprvé použito Archimédem, když se mu při koupeli ve vaně podařilo objevit zákon o tělesu ponořeném do kapaliny. Výkřik heuréka znamená něco jako „přišel jsem na to, už to mám“. (pustit video *Byl jednou jeden vynálezce*).
 - Známa písnička Šimka a Grossmanna.
- Úkol č. 5: Proktor není skutečně doktor, neléčí lidi, je to vynálezce, vynalezl prdící prášek. Doktor je člověk s akademickým titulem či vědeckou hodností může být doktor práv, doktor věd, doktor medicíny atd.
 - V textu se doktoru Proktorovi říká ještě profesor - zjistěte proč?
 - Profesor je nejvyšší akademická hodnost. Jako profesori se také označují učitelé na gymnáziu. V textu je doktor Proktor označován jako profesor, aby bylo zdůrazněno, že je to vzdělaný člověk, vědec, děti mu tak prokazují úctu.
- Úkol č. 6: Debatujte o pro a proti ohňostrojů a pyrotechniky. Vyjmenujte zásady bezpečného zacházení s pyrotechnikou.
 - Např. pro - ohňostroje jsou barevné, jsou vidět z dálky, slouží k oslavě nějaké události, proti – hluk z ohňostrojů děsí zvířata, špatným zacházením může dojít k úrazu.
 - Tvorba plakátu s bezpečnostními pravidly nebo pozvánky na ohňostroj.
- Otázka č. 7: 17. května se v Norsku slaví Den ústavy. V ukázce z audioknihy je popsáno, co je 17. května za den.
 - Zjistit další zajímavosti o Norsku, ukázat Norsko na mapě.
 - Co je to ústava?

- Představení hlasu z audioknihy - David Novotný.
- Otázka č. 8: Silvestr se všude na světě slaví 31. 12. - konec roku. 1. 1. začíná nový rok.
- Úkol č. 9: Jako inspiraci k indiánskému tanci můžeme pustit *Taneční hrátky s Honzou Onderem*. (TV chvilka v hodině)
- Úkol č. 10: *Prdící* = přídavné jméno účelové. Vyjadřuje, k čemu slouží daný prášek - vyvolává prdění. *Prdící* by bylo přídavné jméno dějové. Př.: Prdící Bulík nás vylekal.
- Úkol č. 11: Citoslovce v textu: *bum, prásk* (řádek 30).
 - Možnost hledat i jiné slovní druhy např. číslovky, příslovce...
- Úkol č. 12: Promítnout obrázek brodivého ptáka. V textu je dr. Proktor přirovnám k tomuto ptákovi kvůli vykuleným očím a tenkému svráštělému krku.
- Úkol č. 13: Nakreslete zkoušku prdícího prášku krok za krokem jako komiks nebo napište podrobný návod, jak na to. Na co si dát pozor? Bulík má na Obrázku 19 ochranné brýle, z textu víme, že se mu roztrhly kalhoty a že málem porazil Lízu při jednom prdu. Dále mu dr. Proktor radí, ať je opatrný s dávkováním prášku. (řádky 1-26)
- Možnost porovnání knihy a filmu nebo ilustrovaných postav s filmovými.

11.4.4 Metodické pokyny k ukázkám z knihy Babička drsňačka

11.4.4.1 Metodický pokyn k ukázce Trochu posmutnělá

Název ukázky	Trochu posmutnělá
Zdroj	WALLIAMS, David. <i>Babička drsňačka</i> . Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0713-5. s. 42-48.
Obrazový materiál	<p>Babička drsňačka (obálka knihy) [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/knihy/babicka-drsnacka-136743?c=all</p> <p>Gangsta granny (obálka knihy) [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.kosmascz/knihy/218514/gangsta-granny/</p> <p>About David Walliams [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.worldofdavidwalliamscom/about-david/</p> <p>A very Walliams weekend [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://tvtonight.com.au/2015/05/a-very-walliams-weekend.html</p> <p>WALLIAMS, David. <i>Babička drsňačka</i>. Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0713-5, s. 16, 19, 24.</p>
Zdroje informací k ukázce	<p>Meet the characters [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.worldofdavidwalliamscom/book/gangsta-granny/</p> <p>David Walliams' Gangsta Granny Trailer Live on Stage [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=N08SveJZbek</p> <p>Babička drsňačka Bruntál [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné</p>

	<p>z: https://www.youtube.com/watch?v=wEGzUedJNKI Walliams, David Babička drsňačka [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.iliteratura.cz/Clanek/30643/walliams-david-babicka-drsnacka Jiří Lábus [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.fdb.cz/lidi/20117-jiri-labus.html Stáří není prohrěšek [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.klubknihomolu.cz/141582/stari-neni-prohresek/ Lidé nemají být ve stáří sami, míní Taťána Gregor Brzobohatá [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://ona.idnes.cz/tatana-kucharova-gregor-seniori-luba-skorepova-dokument-sama-pue-/spolecnost.aspx?c=A171011_094531_lidicky_jfk</p>
Ukázka z audioknihy	<p>David Walliams: audiokniha Babička drsňačka [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://soundcloud.com/tympanum/david-walliams-audiokniha-babicka-drsnacka</p>
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova
Výchovně- vzdělávací cíle	<p>Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Vystihnou morální sdělení úryvku a vyjádří svůj názor. Na základě dramaturgie příběhu se vcítí do postav a navrhnou vhodný způsob změny chování.</p>
Očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie	<p>Žák vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma.</p>
Klíčové kompetence	kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů,

	kompetence sociální a personální
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura, Cizí jazyk anglický; Doplnující vzdělávací obory: Dramatická výchova, Etická výchova
Komunikační a slohová výchova	úkol č. 8
Časová dotace	3-4 vyučovací hodiny

Návrh didaktické interpretace

- Nejdříve krátce představíme knihu.
 - Promítneme obálku s názvem.
 - Může být nejdříve v angličtině, žáci se snaží s pomocí slovníku rozluštit a pak porovnají překlady s oficiálním českým názvem.
 - Na české obálce je odkaz na obrovský diamant uvnitř můžeme obrázek také promítnout.
 - Malé vytištěné diamanty můžeme rozdávat jako odměnu za práci v hodinách (např. tři diamanty = jednička).
 - Ukážeme fotografii autora (se jménem a národností).
 - Autor je také herec, ve hře *Babička drsňačka* ztvárnil Benova otce.
- Představíme hlavní postavy (11.2.4):
 - V ukázce vystupují Ben, babička a Benovi rodiče, ukážeme obrázky z knihy nebo z webové stránky D. Walliamse.
- Společné čtení + odpovědi na otázky 1-5 (diskuze v menších skupinách).
 - Otázka č. 1: Ukázka by se pravděpodobně žákům neměla líbit, Benovo chování vůči babičce není hezké a ani rodiče nejsou vzorným příkladem.
 - Otázka č. 2: Ben nechce jezdit k babičce, protože se u ní nudí, nerozumí si s ní, štvě ho, že ho tam rodiče odkládají, když vyrazí za zábavou.

- Otázka č. 3: Podle obrázku babičky s popisky by žáci měli vydedukovat, co by asi mohlo Benovi vadit: smrad po kapustě, vousy na bradě, použité papírové kapesníky v rukávu, hodně pro žáky nepochopitelných, někdy i nechutných věcí.
- Otázka č. 4: Podle toho, jak se babička chovala u snídani, nejspíš Bena slyšela. Z toho, že plakala, by žáci měli odhadnout, že se asi necítila nejlépe, byla zklamaná, mrzelo ji, že je pro Bena nudná, že si nemají o čem povídat.
- Otázka č. 5: Podle rychlosti odjezdu od babičky a podle reakcí Benovy matky ani Benovi rodiče nejedí k babičce nadšeně, myslí si o ní, že je trochu bláznivá.
- Úkol č. 6, 7: Domácí úkol, vypracovat písemně.
 - Úkol č. 6: Opět je důležité, že o řešení situace by se měly pokoušet obě strany, Ben s babičkou by si spolu měli promluvit, vysvětlit si, co jim vadí, navrhnout nějaký kompromis, najít, co by je společně mohlo bavit.
 - Úkol č. 7: Žáci by měli vyjádřit, jaký mají vztah k prarodičům, co jim případně vadí, co na nich mají rádi. Měli by se zamyslet, jestli je třeba něco měnit, zlepšovat.
- Úkol č. 8:
 - Žákům promítneme obálku knihy, ve dvojicích se pokusí dopsat pokračování příběhu - zápletku a rozuzlení. Dopadne děj dobře?
 - Žáci porovnají své příběhy s pravým příběhem, možnost pustit trailer k britské divadelní hře nebo českou ukázkou z audioknihy.
 - Představení hlasu z audioknihy - Jiří Lábus.
- Čtení článku *Lidé nemají být ve stáří sami, míní Taťána Gregor Brzobohatá*
 - Čtení ve skupinách, skupiny pak písemně odpovídají na otázky:
 - a) Kdo je Taťána Gregor Brzobohatá?
 - b) Vysvětlete, co myslí Taťána tím, že je stáří neúprosné a spravedlivé úplně ke všem?

- c) Co chtěla Taťánu naučit babička? Povedlo se jí to?
- d) Co zjistila Taťána o minulosti své rodiny? Jakým způsobem to zjistila?
- e) V čem vidí Taťána smysl života?
- f) Proč myslíte, že je v článku zdůrazňováno jméno a zapojení Taťány Gregor Brzobohaté? Přečetli by si lidé článek bez slavných jmen?
- g) Kdo byla Luba Skořepová?
- Společná diskuze nad odpověďmi.
- Odpovědi:
 - a) Taťána Gregor Brzobohatá je česká modelka, Miss World z roku 2006. Založila nadaci *Krása pomoci*¹²⁰ svou slávu a vliv využívá k získávání peněz na pomoc seniorům.
 - b) Každý jednou zestárne.
 - c) Babička ji chtěla naučit vařit a péct, ale nepovedlo se jí to.
 - d) Prohlížela si s prarodiči fotografie z doby před 1. světové války vzpomínání nad fotografiemi. Zjistila, že prastrýc byl rytcem zlata a pracoval pro belgickou královnu.
 - e) Žít život naplno a pro zážitky. Ve stáří bude mít člověk na co vzpomínat.
 - f) Článek zdůrazňuje zapojení Kuchařové, autor chce, aby se jeho článek více četl.
 - g) Luba Skořepová byla herečka, členka Národního divadla, zemřela v 93 letech, byl o ní natočen dokument *Sama*¹²¹ o staré ženě, co zůstala na všechno sama.
- Co jste se naučili od prarodičů vy?
- Domácí úkol:
 - Sepsat rodokmen rodiny.

¹²⁰ Krása pomoci [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.krasapomoci.cz/>

¹²¹ Sama [online]. [vid. 26. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/494183-sama/prehled/>

- Zjistit od prarodičů/dalších příbuzných nějakou zajímavost z jejich života - doplnit do rodokmenu.
- Je potřeba brát ohled na to, že některé děti už nemají prarodiče nebo mohou mít složitější rodinnou situaci. V takovém případě si mohou příběh vymyslet - jací by asi prarodiče byli, co zajímavého by mohli zažít atp.
- Náměty na další práci:
 - Možnost pomáhat v okolí -> návštěva místního pečovatelského domu - secvičit divadelní představení, vyrobit pro ně nějaký výrobek, napsat přání k Vánocům/Velikonocům apod.
 - Na ukázce je možné procvičovat psaní uvozovek v přímé řeči.
 - Grafická stránka textu – členění na odstavce. (Proč jsou některá slova celá velkými písmeny?)
 - Autor bývá označován jako nový Roald Dahl zjistit informace o něm + o jeho dílech (v *Jirkově zázračné medicíně* také vystupuje hlavní hrdina a jeho babička možnost srovnání).
- Úkol č. 9: Zpracovat referát o D. Walliamsovi alespoň ze 2 zdrojů, představit spolužákům další knihy tohoto autora. (11.1.4)
- Úkol č. 10:
 - Žáci by si měli uvědomit, že problém je na obou stranách a že tedy obě strany by měly chtít situaci řešit. Obtížnější pro ně bude se vcítit do role babičky (důležité řádky 28-30).
 - Pro srovnání pustit ukázkou, jak příběh zdramatizovali žáci ZŠ Bruntál.

11.4.4.2 Metodický pokyn k ukázce Rozčtvrtit a stáhnout z kůže

Název ukázky	Rozčtvrtit a stáhnout z kůže
Zdroj	WALLIAMS, David. <i>Babička drsňačka</i> . Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0713-5. s. 207-213.

Obrazový materiál	WALLIAMS, David. <i>Babička drsňačka</i> . Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0713-5. s. 24, 143, 211.
Zdroje informací k ukázce	Krádež anglické koruny! Mohl za ni falešný ženich hlídačovy dcery? [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://epochapluscz/kradez-anglicke-koruny-mohl-za-ni-falesny-zenich-hlidacovy-dcery/ Tower of London: Krvavá pevnost jejího veličenstva [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.radynacestu.cz/magazin/tower-of-london/ Co si můžeme vygooglit? [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=8044 patolízal [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=patol%C3%ADzal
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Mediální výchova
Výchovně-vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu a vypracují otázky a úkoly k textu. Zorientují se v textu, rozpoznají důležité myšlenky. Argumentují a vyjadřují svůj názor. Vysvětlí složitější výrazy a slovní spojení. Seznámí se s prvky publicistického stylu. Uvědomí si možná rizika spojená s působením médií.
Očekávané výstupy RVP ZV a ŠVP Harmonie	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text na základě svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma. Vlastními slovy interpretuje smysl díla.
Klíčové kompetence	kompetence komunikativní, k řešení problémů, občanská,

	pracovní
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyka a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova, Člověk a společnost: Výchova k občanství, Člověk a příroda: Zeměpis, Informační a komunikační technologie
Komunikační a slohová výchova	úkol č. 1, 12
Časová dotace	2 -3 vyučovací hodiny

Návrh didaktické interpretace

- Úkol č. 1: Žáci nejdříve sami nebo společně přečtou ukázkou do řádku 34.
 - Ve skupinách se pokusí dopsat pokračování příběhu. Podle názvu ukázky by to nemusel být dobrý konec.
 - Ujistěte se, že žáci rozumí slovu rozčtvrtit, na kolik dílů rozdělíme čokoládu, když bychom ji chtěli rozčtvrtit?
 - Svůj příběh pak každá skupina představí ostatním.
 - Skupiny vyhodnotí, které pokračování se jim líbilo nejvíce, které se jim zdá nejpravděpodobnější.
 - Pak se žáci vrátí k ukázce a přečtou její opravdové pokračování, porovnají s těmi svými smyšlenými.
- Žáci odpovídají na otázky č. 2, 3.
 - Měli by dojít k závěru, že každá lež bývá dříve či později odhalena, lhát se nemá, ale každý občas zalže.
 - Můžeme se zeptat, zda žáci znají některé přísloví o lži.
 - Lež má krátké nohy.
 - Žáci mohou zkusit vymyslet vlastní přísloví o lži, případně nakreslit, jak si představují lež.

- Úkol č. 4:
 - Z ukázky je zřejmé, že v Toweru jsou uloženy klenoty, které chtěli Ben s babičkou ukrást korunovační klenoty.
 - Tower sloužil také jako vězení to by žáci mohli poznat z toho, že se tu babička chce nechat od královny zavřít nadosmrti.
 - Ukažte si na mapě Velkou Británii, Anglii, Londýn, řeku Temži.
 - Námět na další referáty:
 - Tower je zapsán na seznam UNESCO.
 - Kdo to je *beefeater*.
 - Kde sídlí britská královna.
- Práce s vybranými slovy:
 - Úkol č. 5: Spisovný tvar je se starými lidmi. Spojení *se starýma lidma* bychom zařadili k nespisovné češtině (obecná čeština).
 - Úkol č. 6: Slovo *fuj* je psáno velkými písmeny a každé písmeno slova je napsáno několikrát -> slouží ke zdůraznění, zveličení, aby bylo čtenáři hned jasné, že babička i Ben opravdu hodně smrdí. Který slovní druh je slovo *fuj*?
 - Úkol č. 7: *Vygooglit* = vyhledat na internetu, najít s pomocí vyhledávače Google. Jedná se o neologismus.
 - Úkol č. 8: *Patolízal* = ten, kdo někomu pochlebuje, podlézá (podlézač, bezpáteřík).
- Úkol č. 9: Žáci prokáží schopnost vyhledávat na internetu, třídít odkazy, vyhledávat a zpracovávat informace.
- Úkol č. 10 a 11: Propojení se současností, žáci by si měli uvědomit rozdíl mezi státním zřízením ve Velké Británii a v České republice.
 - Monarchie vs. republika.
 - Současná britská královna je Alžběta II.
- Úkol č. 12: Žáci si zahrají na novináře, pokusí se napsat poutavý článek o loupeži, případně rozhovor se svědky loupeže, mohou také natočit reportáž.

- Žáci se seznámí s útvary publicistického stylu, měli by se snažit čtenáře/diváka zaujmout, podat mu nejpřesnější informace.
- Měli by se zamyslet nad tím, jak mohou média ovlivňovat náš názor. Je třeba získat více pohledů na věc, nenechat si vnutit jeden názor, o věcech přemýšlet, realisticky, objektivně je zvažovat.
- Úkol č. 13: Ilustrace k textu.
 - Žáci si prohlédnou ilustrace a určí, která by mohla patřit k textu. Rozpoznají, kdo je na obrázku a co se odehrává.
 - K textu patří ilustrace c). Je na ní královna, babička a Ben (mají na sobě tmavý neopren a babička nabízí královně bonbon).
 - Na ilustraci a) jsou Ben a jeho rodiče v autě na cestě k babičce. Na ilustraci b) je Ben s babičkou, jak plánují loupež.
 - Sami nebo ve skupině zkusí nakreslit vlastní ilustraci k textu.

12 Shrnutí

Pracuji jako učitelka na ZŠ Lipanská v Kolíně. Učím na druhém stupni český jazyk ve dvou paralelních 6. ročnících. Knihu *Babička drsňačka* jsem zařadila do výuky literární výchovy jako doporučenou četbu, společnou pro všechny žáky ve třídě. To bylo možné díky tomu, že školní knihovna obsahuje dostatečné množství výtisků této knihy pro jednu třídu. Žáci měli za úkol si tuto knihu vypůjčit a do předem domluveného termínu přečíst. Vypůjčku si musel zařadit každý žák sám, což bylo pro většinu z nich poprvé (na 1. stupni knihy půjčují většinou hromadně učitelé). Některé to inspirovalo k dalším návštěvám školní knihovny.

Před čtením knihy proběhla motivační hodina, kde jsme si prohlédli obálku, představili autora, ukázali obrázky hlavních hrdinů. Žáci měli za úkol ve skupinách napsat, o čem asi kniha bude, proč se jmenuje *Babička drsňačka*. Neměli problém přijít na to, že babička je lupička a že Ben jí nejspíš bude pomáhat v krádeži šperků, diamantů. Poté jsme si pustili ukázkou z audioknihy. Žáci měli hádat, kdo ji namluvil. Překvapivě snadno poznali hlas Jiřího Lábusy, protože namluvil také jednu z postav ve známém seriálu *Simpsonovi*.

Po uplynutí termínu žáci prokazovali přečtení a porozumění příběhu. K ověření byly využity některé otázky a úkoly z pracovních listů včetně práce s ilustracemi. Většina žáků vysvětlila, proč nechtěl Ben jezdit k babičce a co mu na ní vadilo (11.3.4.1, Otázky č. 2, 3). Zabývali jsme se také tím, proč babička vnukovi lhala a jestli se i žáci někdy dostali do podobné situace (11.3.4.2, Otázky č. 2, 3) – převažoval názor, že neměla na vybranou, když se chtěla Benovi zalíbit. Žáci vyjmenovali a popsali hlavní postavy knihy a přiřadili ilustrace k ději knihy (11.3.4.2, Úkol č. 14). Všichni žáci si knihu půjčili a většina ji také přečetla. Když jsme knihu společně hodnotili, některým dětem se nelíbilo, že babička zemřela, jiní naopak kladně hodnotili, že ta smrt nebyla popsána nijak násilně. Při hodnocení jsme se dostali také ke vztahu žáků k jejich prarodičům (11.3.4.1, Otázka č. 7). Převažovaly kladné vztahy, žáci vyzdvihovali hlavně to, že prarodiče jim dovolí víc, než rodiče, a dávají jim dárky. Jedna žákyně vyjádřila přání číst jako doporučenou četbu ještě knihu *Pan Smrad'och* (na ni je

upoutávka v knize). Ta bohužel ve školním knihovním fondu není, ale podařilo se mi sehnat audioknihu, kterou si nyní se šestáky pouštíme v hodinách LV.

Dále byla v hodinách využita ukázka *Rychlík a nákladník* (11.3.1.1) se všemi *Otázkami a úkoly k textu*. Pro práci s ukázkou jsem vyčlenila 2 vyučovací hodiny. Vymyšlení slovní úlohy bylo zadáno jako domácí úkol. Ve druhé hodině byly vybrané slovní úlohy řešeny společně. Žáci si znovu přečetli vybrané řádky a ve skupinách tvořili ilustraci k textu. Nejvíce času zabrala diskuse nad výhodami a nevýhodami známkování. Žáci se shodli, že je známkování stresuje a že je s přechodem na 2. stupeň těžké zvyknout si na požadavky různých učitelů. Mezi žáky je i jeden, který se kvůli špatnému průměru v 5. třídě nedostal na víceleté gymnázium, takže se teď snaží o co nejlepší průměr, aby mohl na gymnázium nastoupit v 7. ročníku. Ukázka žáky bavila, zajímalo je, proč se kniha jmenuje *Prázdniny blbce číslo 13 Jak jsme zachraňovali svět*. Přečetla jsem jim ukázkou z knihy s vysvětlením (11.2.1). Miloše Kratochvíla žáci znali z ukázek z čítanek 1. stupně.

Jako druhou ukázkou jsem využila *Nový chlapec ve škole* (11.3.3.1). Byly využity všechny *Otázky a úkoly k textu* kromě psaní návodu ke hře a tvorby komiksu (vzhledem k časovým možnostem a k tomu, že komiks byl v minulých hodinách se žáky probírán). Jedna ze tříd tuto knihu četla v minulém školním roce, takže si žáci knihu jen připomněli. Někteří žáci znali filmovou verzi. Několika žákům se nelíbila hlavní postava – Bulík. Nezdál se jim reálný. Naopak jeho reakce na šikanu se jim většinou líbila, odsoudili chování ostatních dětí. Žáci opět neměli výrazný problém s odpovídáním na otázky a s vypracováváním úkolů. K práci byly vyčleněny 2 vyučovací hodiny. Vybraní žáci vyhledávali informace na počítači ve třídě a předávali je spolužákům. Ve druhé vyučovací hodině byl jedním ze žáků představen autor a jeho tvorba, žáci pak ve dvojicích kreslili své představy Trulse a Tryma. Celkově byly reakce na ukázkou kladné.

Příklady prací žáků 6. ročníku byly vloženy do Příloh (Obrázky 25-34).

11 Závěr

V diplomové práci došlo k propojení odborných teoretických znalostí se zkušenostmi autorky z praxe (během studia) a současného zaměstnání (učitelka na ZŠ). Byl vytvořen kompletní výukový materiál, díky kterému mají učitelé další možnosti obohacování výuky.

V teoretické části jsou vysvětleny klíčové pojmy a jejich vztah k literární výchově. Ze širokého vymezení současné literatury pro děti a mládež byl zvolen konkrétní žánr, jehož prostřednictvím bychom chtěli u žáků rozvíjet kladný vztah k četbě, čtenářskou gramotnost a další schopnosti, dovednosti a znalosti pro život. Zvolená věková kategorie je adekvátní. Specifickou roli hraje učitel, který žáky motivuje, nabízí možnosti, pomáhá, když je potřeba atd. Na něm je také rozvržení a náplň konkrétních hodin.

Při výběru knih do dotazníku byla dodržena stanovená kritéria: žánr příběhová próza s dětským hrdinou, knihy od evropských autorů, které vyšly v České republice po roce 2010. Knihy byly vybírány s ohledem na aktuální situaci na knižním trhu v letech 2015-2016. Autorka využila své zkušenosti z práce v knihkupectví. Hrdinové jsou podobného věku jako respondenti, často jsou to outsideři, kteří zažívají podobné situace a řeší problémy dnešních dětí. Žáci se s nimi mohou snadno ztotožnit.

Nejdříve byl vyhodnocen dotazník a poté byly vybrány 2 knihy od každého autora, ke kterým byly vytvořeny *Pracovní listy* a další *Materiály pro učitele*. Práce obsahuje *Minislovník*, kde jsou představeni 4 vybraní autoři a jejich tvorba, dále kapitolu *Díla – postavy, děj*, ve které jsou shrnuty nejdůležitější informace o postavách knih, ději, názvu, jazyku a struktuře překladu a ilustracích. Snažili jsme se, aby učitel nemusel vyhledávat informace v dalších zdrojích.

Pracovní listy lze využít v hodinách ČJL především v 5. a 6. ročníku. Předložené materiály jsou v souladu s kurikulárními dokumenty a obsahují *Metodické pokyny* a *Návrhy didaktické interpretace*. Dochází k zapojení průřezových témat, k rozvoji klíčových kompetencí a zřetel je brán i na mezipředmětové vztahy. Jedná se o náměty pro práci, lze využít jen vybrané pracovní listy, případně číst celé knihy.

Předpokládáme, že učitel přizpůsobí práci s texty dané třídě. Z *Otázek a úkolů* k pracovním listům lze také zvolit jen některé nebo změnit jejich pořadí.

Bohužel ze studijních a pracovních důvodů byla tato práce dokončena s časovým odstupem. Jak již bylo zmíněno, pojem současná literatura pro děti a mládež se neustále aktualizuje a na trhu je mnoho nových knih. Přesto si myslím, že je diplomová práce přínosem pro učitele a výuku LV na základních školách. Nabízí další možnosti ke stávajícím čítankám, přínosem je praktické využití a výběr z širokého množství informací.

V hodinách LV v 6. ročníku jsem využila 2 pracovní listy s *Otázkami a úkoly k textu* a knihu *Babička drsňačka* jako doporučenou četbu na doma pro celou třídu. Vyzkoušela jsem tedy nejen práci s vybranými listy tak, jak jsou v této práci připraveny, ale i výběr z *Otázek a úkolů* pro potřeby konkrétní hodiny. V obou případech se mi povedlo splnit vytyčené cíle, nastolit příjemnou atmosféru, zaujmout většinu žáků, přivést je k zamyšlení, k formulaci názoru, k debatě o problémech. Dále jsem také spolupracovala se školní knihovnou, někteří žáci si díky tomu poprvé zapůjčili knihu a některé to i motivovalo k pravidelným výpůjčkám. Žáci se také seznámili s novým formátem – audioknihou. V příštím školním roce zařadím do výuky práci se všemi vytvořenými pracovními listy. Tvorba práce mě obohatila o zkušenosti v profesní přípravě. Pozitivní zpětná vazba od žáků mě motivuje k další práci.

Zvolené knihy byly v době vzniku práce nabízeny v knihkupectví, zhruba polovina respondentů dotazníku znala nebo četla některou z nich. Na základě evaluace proběhlých hodin a zpětné vazby od žáků mohu tvrdit, že jsem k popularitě vybraných knih a autorů přispěla. Myslím, že mají potenciál zaujmout mladou generaci a že si každý žák v příbězích může najít něco, co ho zaujme. Ať už jsou to hrdinové (často outsideri), potýkající se s uvěřitelnými problémy, situace a vztahy, do kterých se mohou dostat i žáci, či humorné ilustrace. Knihy mohou pobavit i poučit, a to nejen děti, ale i dospělé.

Jako námět pro další práce mohou být využiti samotní autoři i jejich další tvorba. V knihkupectvích se stále objevují jejich nejnovější tituly. Ani možnosti zpracování konkrétních knih v této práci nebyly zdaleka vyčerpány. Mohou být vybrány

další úryvky i jiné formy práce s nimi. Z nejnovějších knih doporučuji tyto: J. Nesbø *Senzační sbírka zvířat doktora Proktora*¹²², D. Walliams *Nejhorší děti na světě 2*¹²³, E. Lindo *Manolito a Blbeček*¹²⁴, M. Kratochvíl *Inspektor Vogo*¹²⁵.

¹²² NESBØ, Jo. *Senzační sbírka zvířat doktora Proktora*. Praha: Kniha Zlín, 2018. ISBN 978-8074-736-56-8.

¹²³ WALLIAMS, D. *Nejhorší děti na světě 2*. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2494-1.

¹²⁴ LINDO, E. *Manolito a blbeček*. Praha: Knihy Omega, 2017. ISBN 978-80-7390-661-0.

¹²⁵ KRATOCHVÍL, M. *Inspektor Vogo*. Praha: Pikola, 2017. ISBN 978-80-7549-515-0.

14 Seznam použitých zdrojů

14.1 Literatura

- BEDNÁŘOVÁ, J. *Literatura mě baví. Studijní text se souborem pracovních listů*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. ISBN 978-80-7494-045-3.
- BÍNA, D., NIKLESOVÁ, E. *Hledání nových cest v didaktice slohu a literární výchovy*. České Budějovice: PF JU, 2007.
- CABANOVÁ, V. *Knihy pre deti jako učebnice a školské knihy*. In *Slovo a obraz v komunikaci s dětmi. Komunikace s dětmi v proměnách doby*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-305-6.
- ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006.
- DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. I. Zahraniční spisovatelé. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-314-5.
- GEJGUŠOVÁ, I. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1.
- GENČIOVÁ, M. *Literatura pro děti a mládež (ve srovnávacím žánrovém pohledu)*. Praha: SPN, 1984.
- HNÍK, O. *Hravá interpretace v hodinách čtení a literární výchovy*. Praha: H+H, 2013. ISBN 978-80-7319-067-5.
- HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H a kol. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-492-8.
- HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7368-657-4.
- HOMOLOVÁ, K. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-641-3.

- HOMOLOVÁ, K. Úspěšní (ne)čtou. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 2009.
- HUTAŘOVÁ, I., HANZOVÁ, M. *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Tauris, 2003. ISBN 80-211-0461-9.
- CHMELÍKOVÁ, V. *Světová literatura pro děti a mládež*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. ISBN 80-7082-440-9.
- KLÁTIK, Z. *Svetová literatúra pre deti a mládež*. Bratislava: SPN, 1978.
- KRATOCHVÍL, M. *Prázdniny blbce číslo 13*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7.
- LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha: O čtenářství jedenáctiletých*. Praha: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-01-6.
- LINDO, E. *Manolito Brejloun*. Praha: Knihy Omega, 2015. ISBN 978-80-7390-221-6.
- LIŠOVSKÁ, P. *Obraz dospívání v současné české literatuře pro děti a mládež. Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 2014. ISBN: 978-80-87607-26-8.
- NESBØ, J. *Doktor Proktor a prdící prášek*. Brno: Jota, 2014. ISBN 9788074620119.
- ŘEŘICHOVÁ, V., SLADOVÁ, J. *Reflexe dospívání v současné britské literatuře pro děti a mládež. Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Bor, 2014.
- ŘEŘICHOVÁ, V. *Světová literatura pro děti a mládež: současnost a perspektivy*. Sborník Výuka národní literatury v evropském kontextu. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2003.
- SLADOVÁ, J. aj. *Dětství a dospívání v současné literatuře pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.
- SOUKAL, Josef. *Čítanka 6: literární výchova pro 6. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií*. Praha: SPN, 2007. ISBN 978-80-7235-350-7.
- SULOVSKÁ, J. *Faktory ovlivňující dětské čtenářství. Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita, 2004.
- ŠUBRTOVÁ, M. *Kapitoly ze světové literatury pro mládež I a II*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-093-6.
- ŠUBRTOVÁ, M., CHOCHOLATÝ, M. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež II., Čeští spisovatelé*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-506-4.

TOMAN, J. Profil dětského čtenáře 21. století v badatelské reflexi (česká realita).

Současnost literatury pro děti a mládež. Liberec: Bor, 2009.

TOMAN, J. Současná česká literatura pro děti a mládež (tvorba devadesátých let

20. století) Brno: CERM, 2000. ISBN 80-7204-170-3.

TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z: teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. ISBN: 80-7040-055-2.

TRÁVNÍČEK, J. *Vyprávěj mi něco: jak si děti osvojují příběhy*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2007. ISBN 978-80-87053-07-2.

URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež antologie)*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2002. ISBN 80-7042-604-7.

VÁLKOVÁ, Veronika. *Dějepis 6: pravěk a starověk: pro základní školy*. Praha: SPN, 2015. ISBN 978-80-7235-565-5.

VĚŘÍŠOVÁ, I., KRÜGER, K. a kol. *Kudy vede cesta ke čtenáři?* Praha: GAC, 2007.

ISBN 978-80-2540-669-4.

WALLIAMS, D. *Babička drsňačka*. Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0713-5.

14.2 Elektronické zdroje

7x Jo Nesbø [online]. [vid. 12. 6. 2018]. Dostupné z: <http://naposlech.cz/tema/jo-nesbo-sklonovani-vyslovnost>

17. května slaví Norsko Grunnlovsdagen [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné

z: <https://norge.cz/zakladni-info-o-norsku/61-17-kvetna-slavi-norsko-grunnlovsdagen>

1969 Jiří Grossmann a Miloslav Šimek Archimedův zákon [online]. [vid. 30. 3. 2018].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UodGr6RtjNY>

About David Walliams [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné

z: <https://www.worldofdavidwalliamscom/about-david/>

anglický barvář [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné

z: <https://www.google.cz/search?q=anglick%C3%BD+barv%C3%A1%C5%99&rlz=1>

[C1FGGD_enCZ499CZ499&source=lnms&tbm=isch&sa=X &ved=2ahUKEwix9TX0](https://www.google.cz/search?q=anglick%C3%BD+barv%C3%A1%C5%99&rlz=1C1FGGD_enCZ499CZ499&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwix9TX0)

[LnaAhVCbVAKHXoVC7MQ_AUoAXoECAAQAw&biw=1366&bih=662](https://www.google.cz/search?q=anglick%C3%BD+barv%C3%A1%C5%99&rlz=1C1FGGD_enCZ499CZ499&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwix9TX0LnaAhVCbVAKHXoVC7MQ_AUoAXoECAAQAw&biw=1366&bih=662)

A very Walliams weekend [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <https://tvtonight.com.au/2015/05/a-very-walliams-weekend.html>

Babička drsňačka Bruntál [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=wEGzUedJNKI>

Babička drsňačka (obálka knihy) [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/babicka-drsnacka-136743?c=all>

BESIP [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/>

BEZPEČNOST, OTÁZKY A ODPOVĚDI [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.ohnostrojenovak.cz/safety>

Bladhaund Anglický barvář [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: <https://bladhaund-anglicky-barvar.hellosandy.cz/>

Blbec k večeři [online]. [vid. 21. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/189771-blbec-k-veceri/prehled/>

Brodiví [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Brodiv%C3%AD>

Byl jednou jeden vynálezce 02 [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WCPas8x5uZE>

CD Návrat z prázdnin a jiné Mikulášovy patálie (obálka) [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/knihy/78353-cd-navrat-z-prazdnin-a-jine-mikulasovy-patalie.html>

Co si můžeme vygooglit? [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=8044>

David Novotný [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/1454-david-novotny/>

David Walliams [online]. [vid. 20. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/52881-david-walliams/>

David Walliams [online]. [vid. 20. 10. 2017]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/David_Walliams

David Walliams: audiokniha Babička drsňačka [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <https://soundcloud.com/tympanum/david-walliams-audiokniha-babicka-drsnacka>

David Walliams' Gangsta Granny Trailer Live on Stage [online]. [vid. 25. 3. 2018].
Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=N08SveJZbek>

Díl 1 Modrá planeta [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné
z: https://www.youtube.com/watch?v=JhTBt_IWmY0

Doktor Proktor a prdící prášek [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné
z: <http://naposlech.cz/audiokniha/doktor-proktor-a-prdici-prasek>

Doktor Proktor a prdící prášek (2014) CZ HD dabing TRL [online]. [vid. 30. 3. 2018].
Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3zn0eltWLEA>

Doktor Proktor a prdící prášek (obálka) [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z:
<https://www.databazeknih.cz/knihy/doktor-proktor-doktor-proktor-a-prdici-prasek-103856?c=all>

Elvira Lindo [online]. [vid. 21. 12. 2017]. Dostupné
z: <http://www.elviralindo.com/Biografia.html>

Formativní hodnocení [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné
z: <http://www.inkluzivniskola.cz/content/formativni-hodnoceni>

Gangsta Granny [online]. [vid. 10. 10. 2016]. Dostupné
z: <https://www.csfd.cz/film/366757-gangsta-granny/prehled/>

Gangsta granny (obálka knihy) [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné
z: <https://www.kosmascz/knihy/218514/gangsta-granny/>

Heuréka! Přišel sem na to! Archimédes [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné
z: http://www.gamepark.cz/heureka_prisel_jsem_na_to_archimedes_732756.htm

Jak bleskurychle a bezpečně vylézt na vysoký strom? Musíte být profík [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: https://hobby.idnes.cz/arborista-stromolezeni-arboristika-mistrovstvi-2014-fyt-hobby-zahrada.aspx?c=A140817_111441_hobby-zahrada_mce

Jiří Lábus [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/lidi/20117-jiri-labus.html>

Jo Nesbø [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné
z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jo-nesbo-11435>

Jo Nesbø [online]. [vid. 20. 11. 2016]. Dostupné z: <http://jonesbo.com/faqs/>

Jo Nesbø [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <http://jonesbo.com/jo-nesbo/biography/>

Jo Nesbø [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.jonesbo.cz/o-autorovi>

Jo Nesbø [online]. [vid. 30. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.knihazlin.cz/autori/jo-nesbo>

Jumbo [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <https://cswikipedia.org/wiki/Jumbo>

Kamikaze [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <https://wiki.japonstina.upol.cz/index.php/Kamikaze>

Krádež anglické koruny! Mohl za ni falešný ženich hlídačovy dcery? [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: <https://epochapluscz/kradez-anglicke-koruny-mohl-za-ni-falesny-zenich-hlidacovy-dcery/>

Lesní pedagogika [online]. [vid. 30. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.lesnipedagogika.cz/>

Lidé nemají být ve stáří sami, míní Taťána Gregor Brzobohatá [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: https://ona.idnescz/tatana-kucharova-gregor-seniori-lubaskorepova-dokument-sama-pue-/spolecnost.aspx?c=A171011_094531_lidicky_jfk

Linka bezpečí [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/>

Listování [online]. [vid. 12. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar/item/manolito.html>

Listování [online]. [vid. 12. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar/pro-mladez/item/prazdniny-blbce-c-13.html>

Lovci hlav [online]. [vid. 21. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/294372-lovci-hlav/prehled/>

Malá velká Británie [online]. [vid. 21. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/195273-mala-velka-britanie/prehled/>

Manolito Brejloun (obálka) [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.knihyomega.cz/eshop-manuelek-brejloun.html>

Manolito Gafotas [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/140885-manolito-gafotas/komentare/>

Manolito Gafotas [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné

z: <https://www.csfed.cz/film/171007-manolito-gafotas/komentare/>
Matematika [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné
z: <https://www.hackmath.net/cz/priklady?q=vlak>
Matouš Ruml [online]. [vid. 30. 4. 2018]. Dostupné
z: <https://www.csfed.cz/tvurce/49558-matous-ruml/>
Meet the characters [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné
z: <https://www.worldofdavidwalliamscom/book/gangsta-granny/>
Metodické komentáře ke Standardům pro základní vzdělávání [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/20713/metodicke_komentare_ke_standardum_zv.pdf
Miloš Kratochvíl [online]. [vid. 21. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/bibliografie.html>
Miloš Kratochvíl [online]. [vid. 21. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/oceneni.html>
Mikulášovy patálie [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné
z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10245760175-mikulasovy-patalie/dily/>
Mikulášovy patálie [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné
z: <http://www.divadlovceletne.cz/program/mikulasovy-patalie/>
Mr. Stink [online]. [vid. 10. 10. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfed.cz/film/331832-mr-stink/komentare/>
Nadějně vyhlídky [online]. [vid. 21. 10. 2017]. Dostupné
z: <https://www.csfed.cz/film/292008-nadejne-vyhličky/prehled/>
Nechybujte.cz [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.nechybujte.cz/>
Nenech to být [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.nntb.cz/o-projektu/>
patolízal [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné
z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=patol%C3%ADzal>
Nesbøho audioknihy [online]. [vid. 18. 2. 2018]. Dostupné
z: <http://www.onehotbook.cz/audioknihy/?author=6>

Nesbøho e-knihy [online]. [vid. 18. 2. 2018]. Dostupné

z: <https://www.kosmas.cz/autor/22932/jo-nesbo/?Filters.ArticleTypeIds=13791%2C12758&sortBy=datum&page=1-2>

Nobelův výbor upozornil na nebezpečí, ocenil Mezinárodní kampaň za zrušení jaderných zbraní [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné

z: <http://www.rozhlas.cz/plus/svet/zprava/nobeluv-vybor-upozornil-na-nebezpeci-ocenil-mezinarodni-kampan-za-zruseni-jadernych-zbrani--1761186>

Planety - Sluneční soustava [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné

z: <http://www.abicko.cz/clanek/serialy/8595/planety-slunecni-soustava.html>

Prázdniny blbce číslo 13 [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné

z: <http://naposlech.cz/audiokniha/prazdniny-blbce-cislo-13>

Prázdniny blbce číslo 13 (obálka knihy) [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné

z: <https://www.kniha.cz/prazdniny-blbce-cislo-13/>

Přídavná jména zakončená na -icí a -ící [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné

z: <http://www.mojcestina.cz/article/2011122103-pridavna-jmena-zakoncena-na-ici-a-ici>

Pygmejové: O životě malých lidí s velkým duchem [online]. [vid. 29. 3. 2018].

Dostupné z: <https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/afrika/kongo/14694-pygmejove-o-zivote-malych-lidi-s-velkym-duchem/>

RVP ZV [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné

z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf

Sedmihlášek hajní [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné

z: <http://www.rozhlas.cz/hlas/pevci-p/zprava/sedmihlasek-hajni--26512>

Smích léčí. Mýtus, nebo pravda? V extréměch může až zabíjet [online]. [vid.

7. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/smich-leci-mytus-nebo-pravda-v-extremech-muze-az-zabijet_328565.html

Sněhulák [online]. [vid. 21. 11. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/306966-snehulak/prehled/>

Standardy RVP ZV Český jazyk a literatura [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné

z: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=67488&view=9832>

Stáří není prohrěšek [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/141582/stari-neni-prohresek/>

Šíkana charakteristika [online]. [vid. 7. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/sikana-charakteristika>

ŠVP Harmonie [online]. [vid. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <http://4zskolin.cz/zakladni-skola/dokumenty/SVP-4ZS-V12.pdf>

Taneční hrátky s Honzou Onderem Indiánský tanec [online]. [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10597308307-tanecni-hratky-s-honzou-onderem/214542157900003>

The Boy in the Dress [online]. [vid. 10. 10. 2016]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/400852-the-boy-in-the-dress/galerie/?type=1>

Tower of London: Krvavá pevnost jejího veličenstva [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/tower-of-london/>

Ústava České republiky [vid. 30. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Velká písmena – jména živých bytostí a přídavná jména od nich odvozená [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=181>

Walliams, David Babička drsňačka [online]. [vid. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/30643/walliams-david-babicka-drsnacka>

15 Seznam příloh

Tabulky

Tabulka 1 ŠVP Harmonie: Literární výchova 5. ročník	143
Tabulka 2 ŠVP Harmonie: Literární výchova 6. ročník	144
Tabulka 3 Počty hlasů pro jednotlivé knihy v dotazníku.....	145
Tabulka 4 Správné skloňování jména Jo Nesbø	146

Grafy

Graf 1 Odpovědi na hlavní otázky	147
Graf 2 Pohlaví kladně odpovídajících respondentů	147
Graf 3 Věk kladně odpovídajících respondentů.....	148
Graf 4 Počet žáků v ročníku.....	148

Obrázky

Obrázek 12 Dvojitý text 1	149
Obrázek 13 Dvojitý text 2.....	150
Obrázek 14 Slovní úloha o vlacích	151
Obrázek 15 Strejda na stromě	152
Obrázek 16 Manolito a Džihád	152
Obrázek 17 Bulík ve fontáně	153
Obrázek 18 Truls a Trym	153
Obrázek 19 Bulík testuje prdící prášek	154
Obrázek 20 Popis Benovy babičky	155

Obrázek 21 Dotazník	156
Obrázek 22 Vyplněný dotazník s kladnými odpověďmi na hlavní otázky 1	157
Obrázek 23 Vyplněný dotazník s kladnými odpověďmi na hlavní otázky 2	158
Obrázek 24 Vyplněný dotazník se zápornými odpověďmi na hlavní otázky	159
Obrázek 25 Příklad popisu Tadeáše k ukázce Rychlík a nákladník	160
Obrázek 26 Příklad ilustrace k textu Rychlík a nákladník.....	160
Obrázek 27 Příklad vymyšlené slovní úlohy k ukázce Rychlík a nákladník.....	161
Obrázek 28 Příklad ilustrace k ukázce Nový chlapec ve škole.....	162
Obrázek 29 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 1	162
Obrázek 30 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 2	162
Obrázek 31 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 3	163
Obrázek 32 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 4	163
Obrázek 33 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 5	163
Obrázek 34 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 6	163

Přílohy

Tabulky

Tabulka 1 ŠVP Harmonie: Literární výchova 5. ročník

Téma	Učivo	Očekávané výstupy
Poslech literárních textů	Poezie, próza (hlavní myšlenka literárních textů)	Při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy.
Zážitkové čtení a naslouchání	Texty umělecké, populární a naukové	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je.
Tvořivé činnosti s literárním textem	Přednes vhodných literárních textů, reprodukce literárního textu (rozlišování podstatného od méně podstatného), hlavní myšlenka literárního díla nebo ukázky	Vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je, volně reprodukuje text na základě svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma.
Základní literární pojmy	Literární druhy a žánry: báseň (verš, rým), přirovnání, povídka, bajka, televizní, rozhlasové a divadelní představení, spisovatel, ilustrátor, režisér, knihy a časopisy pro děti a mládež, kulturní instituce (v regionu a jejich srovnání)	Rozlišuje různé typy uměleckých i neuměleckých textů.

Tabulka 2 ŠVP Harmonie: Literární výchova 6. ročník

Téma	Učivo	Očekávané výstupy
Tvořivé činnosti s literárním textem.	Přednes vhodných literárních textů.	Uceleně reprodukuje přečtený text.
	Volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu.	
	Vlastní výtvarný doprovod k literárním textům	
Literární druhy a žánry	Rozlišení poezie a prózy	Rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovnává je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele.
	Charakteristika literárních druhů lyrika, epika, drama	
	Mýty	
	Pověsti	
	Pohádky	
	Povídka	
	Dobrodružná literatura	
Základy literární teorie a historie	Struktura literárního díla: námět, téma, hrdina	Jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla.
Interpretace literárních a jiných děl	Vlastní interpretace, přednes	Vlastními slovy interpretuje smysl díla.

Tabulka 3 Počty hlasů pro jednotlivé knihy v dotazníku

Autor	Kniha	Znají	Četli
Miloš Kratochvíl	Prázdniny blbce číslo 13	20	11
	Zajatci stříbrného slunce	7	5
	jiná kniha	1	1
Elvira Lindo	Manolito Brejloun	7	6
	Chudák Manolito	4	4
	Frajer Manolito	1	1
Jo Nesbø	Doktor Proktor a prdící prášek	61	46
	Doktor Proktor a vana času	17	10
	Doktor Proktor a velká loupež zlata	16	10
	Doktor Proktor a konec světa. Možná...	12	6
	jiná kniha	2	2
David Walliams	Babička drsňačka	64	45
	Pan Smrad'och	21	15
	Malý miliardář	17	9
	Kluk v sukních	13	6
	jiná kniha	7	6

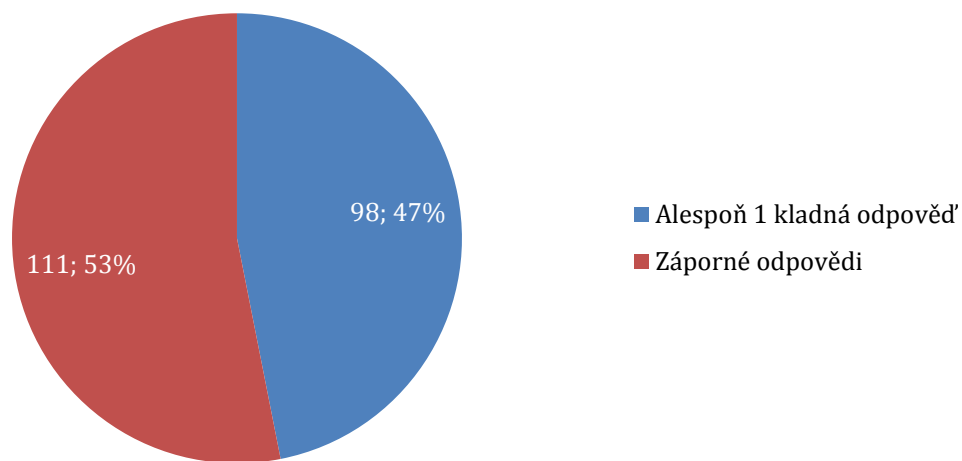
Tabulka 4 Správné skloňování jména Jo Nesbø¹²⁶

1. pád	Jo Nesbø
2. pád	Joa Nesbøho
3. pád	Joovi Nesbømu
4. pád	Joa Nesbøho
5. pád	Joe Nesbø
6. pád	Joovi Nesbøm
7. pád	Joem Nesbøm

¹²⁶ Jo Nesbø [online]. [vid. 30. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.knihazlin.cz/autori/jo-nesbo>

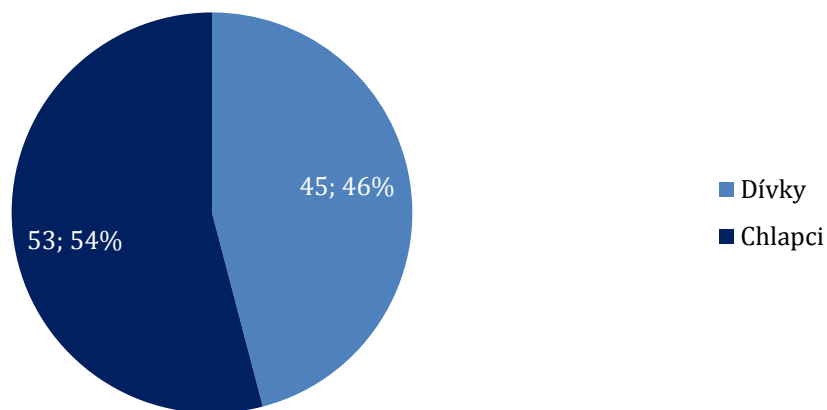
Grafy

Odpovědi na hlavní otázky

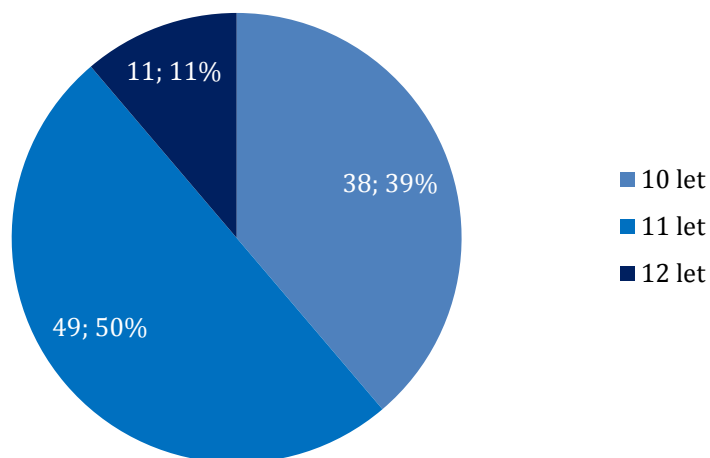
Graf 1 Odpovědi na hlavní otázky

Pohlaví kladně odpovídajících respondentů

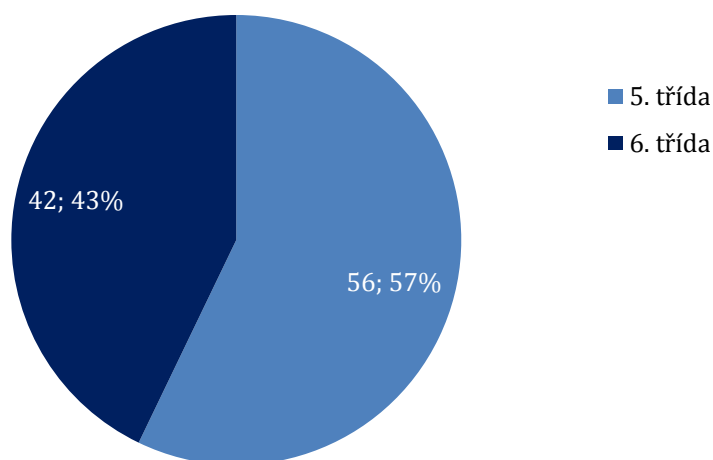
Graf 2 Pohlaví kladně odpovídajících respondentů

Věk kladně odpovídajících respondentů

Graf 3 Věk kladně odpovídajících respondentů

Počet žáků v ročníku

Graf 4 Počet žáků v ročníku

Obrázky

„Dědo, opravdu jsi dělal mamince nákladní vlak z Brna?“ zeptal jsem se.

„Jo,“ přisvědčil a podíval se na mě. „Ale maminka se neučila špatně. Nebyla hloupá.“

Přibouchl jsem okno.

„Ty taky nejsi hloupej!“ slyšel jsem dědu i přes skřípění okenní kličky. „Nejsi.“

Díval jsem se, jak děda odchází ke kůlně s jednou nohavicí tříčtvrteční. *Dokud nebudou známkováni i učitelé* ho by světlo z jeho lampionu – kdyla *my všichni dospělí,* času – doletělo k mamince *nejmají známky na vysvědčení* čítat slovní úlohy, jako *tnijak zvlášť objektivní hodnotu.* bylo jenom pár vteřin, když světlo lítá tak šíleně rychle. Takže děda možná zapálil lampion pro mě i pro maminku najednou. Škrtnul sirkou a viděl, jak s maminkou sedíme ve škole vedle sebe a jsme na tom oba stejně.

Myslel jsem na to, ještě když jsem usínal, a říkal jsem si, jak by se asi všichni divili, že i před spaním řeším matematické úlohy. A tak složité, jaké jsme ve škole ještě nebrali, takže jsem ani přesně nevěděl, jestli to, co bych chtěl vypočítat, ještě vůbec je matematická úloha.

Obrázek 12 Dvojitý text 1

RYCHLÍK A NÁKLADÁK

„Nějak se vyvíjíme...“
 „Maminko, jak se vyvíjíme?“
 „Nějak se vyvíjíme...“
 „Maminko, jak se vyvíjíme?“
 „Nějak se vyvíjíme...“

Babička klečela mezi mámou a tátou, jemně se jich dotýkala a v očích měla slzy. Děda odklízěl zbytky žebříku, aby mohla sanitka projet až na dvůr, a mamincin bratr strejda Olda stál u vishně s našápnutým kmenem: „Ta vishně je polámaná víc než vy!“ snažil se vesele utěšit své rodiče, protože v té chvíli netušil, kolik obvezů, dlah a sadry na ně doktoři během příštích dvou hodin spočítají.
 „Čert vem vishně!“ proklela strom babička. „Měti jsme ji dávno vykopat a nic by se nestalo!“
 „A tatky bránu do dvora jsme měli zbourat a narovnat všechny zatačky!“ zvedl strejda Olda ruce k nebi. „Panebože, a to všechno kvůli třem trojkám...“

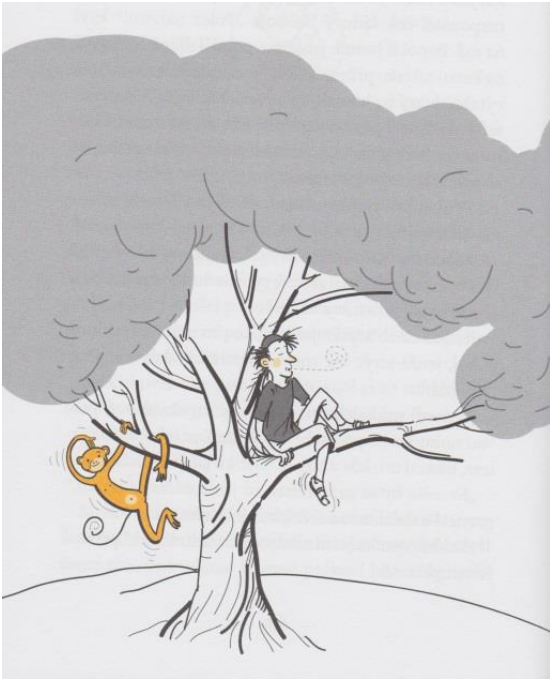
TEČTĚ MAMINKA

Otec zavřel oči a zachroptěl, jako by mu ke všemu tomu utrpění ještě vletěla do pusy moucha.
 „Tati, já se polepším,“ slíbil jsem zkroutěně.
 „To si piš, že se polepšíš!“ vyprskl táta. Ne aby dostal mouchu z krku, ale aby mě ujistil, že nemám na vybranou. „Trojku z matematiky jsi měl naposléd! To by byl mezi námi konečně zval. Posadil se do vidlice u kmene a křem,“ usklíbl se strejda. „Jestli jsi chtěl, aby se ti místo klukaharodil počítáč, tak sis neměl brát naši jarču.“ Otočil se k mamince: „Vídš, jaruš? H Z Prahy vyjede rychlík průměrnou rychlostí sto kilometrů za hodinu a z Brna nákladní vlak rychlostí padesát kilometrů. Kde se potkají?“. Ucítil, „Co to žvaníš?“ hekla maminka. „Čekal jsem, že se mi, Nežvaním: Připomínám, jak šlo počítání tobe,“ opřávil ji strejda. „Já dělal rychlík a přijížděl jsem do kuchyně z ložnice, táta se proti mně šoural od obyvku jako nákladák, protože by tak dlouho běhat nevydržel. Půl hodiny jsme ti dělali vlaky, aby sis to dokázala představit, a ty jsi nakonec vypočítala, že se rychlík s nákladákem na trati Praha – Brno potkají u nás v kuchyni před sporákem!“ dýcky přišerně dlouhé. Nohy mě ze sezení na Strejda zaklonil hlavu k nebi a otevřel pusou dokorán, aby se neudusil smíchy.
 „Ochromná legrace!“ sykla na strejdu máma.
 „Je to legrace,“ přišvědčil strejda. „Dneska umíš dojet do Brna vlakem i autobusem a tatky si správně spočítáš, kolik ti mají dát zpátky, když si kupuješ lístečky!“

Obrázek 13 Dvojité text 2

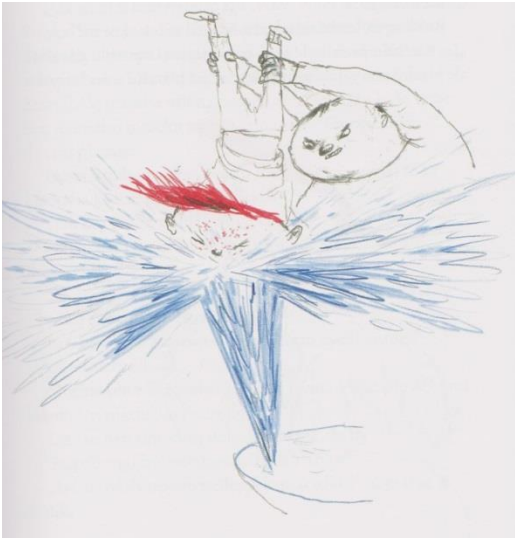
Obrázek 14 Slovní úloha o vlacích

Obrázek 15 Strejda na stromě

Obrázek 16 Manolito a Džihád

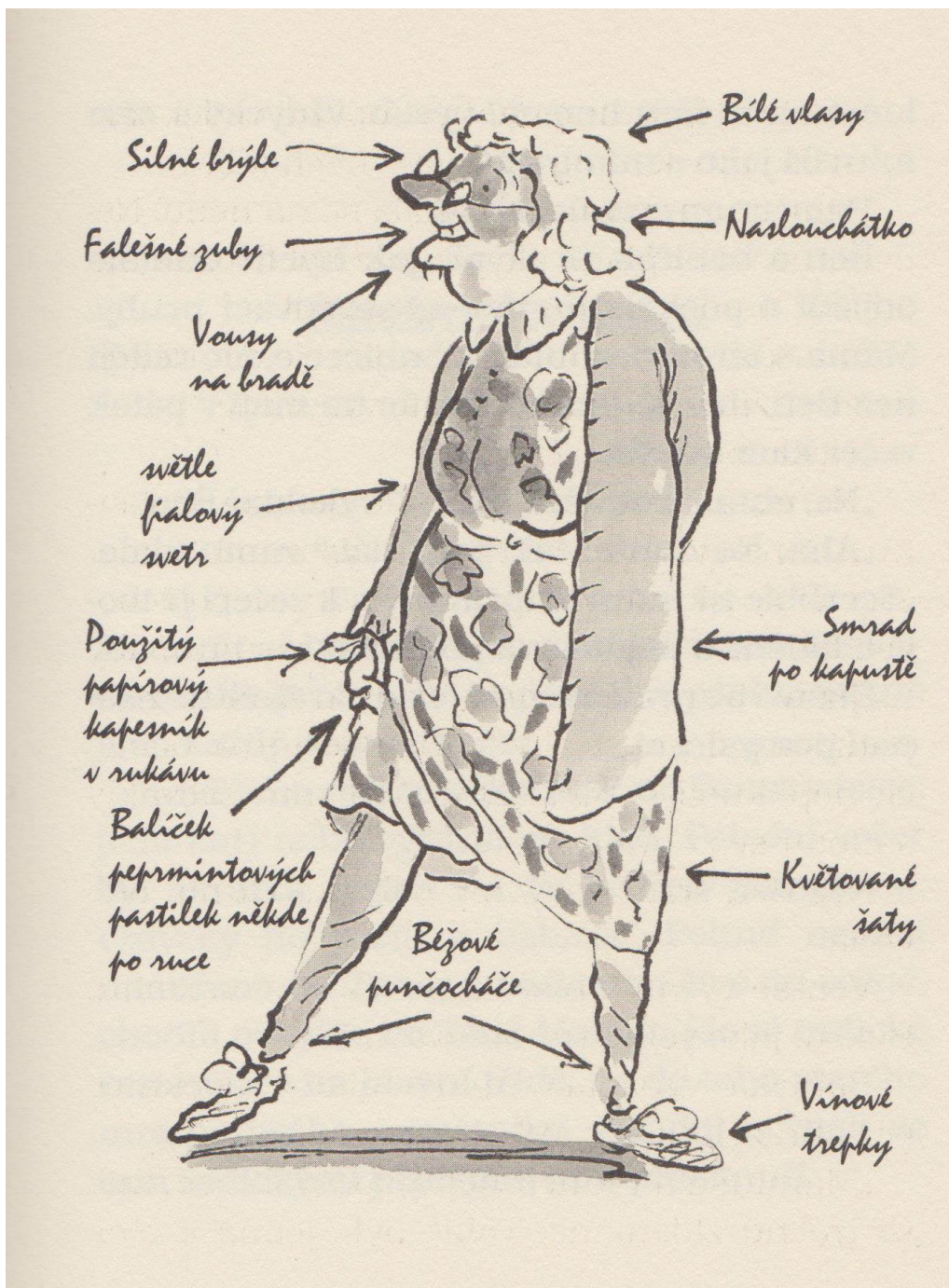
Obrázek 17 Bulík ve fontáně

Obrázek 18 Truls a Trym

Obrázek 19 Bulík testuje prdící prášek

Obrázek 20 Popis Benovy babičky

Pohlaví: muž žena

Věk:

Třída:

Čteš rád/a? Ano Ne

Kterou knihu právě čteš? _____

Znáš některou z knih těchto autorů? (zakroužkuj)

ne

ano:

Jo Nesbo – 1) Doktor Proktor a prdící prášek 2) Doktor Proktor a vana času 3) Doktor Proktor a velká loupež zlata 4) Doktor Proktor a konec světa. Možná

Elvira Lindo – 1) Manolito Brejloun 2) Chudák Manolito 3) Frajer Manolito

David Walliams – 1) Babička drsňačka 2) Kluk v sukních, 3) Pan Smraďoch, 4) Malý miliardář, 5) znám jinou knihu tohoto autora: _____

Miloš Kratochvíl – 1) Prázdniny blbce č. 13 2) Zajatci stříbrného slunce 3) znám jinou knihu tohoto autora: _____

Četl jsi některou z výše uvedených knih?

ne

ano – prosím napiš kterou/které (stačí číslo ke jménu autora)

J. Nesbo _____

E. Lindo _____

D. Walliams _____

M. Kratochvíl _____

Následující otázky prosím vyplň, pokud jsi na předchozí 2 otázky odpověděl alespoň jednou ano:

Kde jsi s těmito knihami přišel do kontaktu?

doma ve škole v knihovně jinde: _____

Víš, ze které země autoři pocházejí?

nápověda: Česká republika, Norsko, Španělsko, Velká Británie

J. Nesbo _____

M. Kratochvíl _____

E. Lindo _____

D. Walliams _____

Obrázek 21 Dotazník

Pohlaví: muž žena

Věk: 11

Třída: 6.B

Čteš rád/a? Ano Ne

Kterou knihu právě čteš? _____

Znáš některou z knih těchto autorů? (zakroužkuj)

ne

ano:

Jo Nesbo – 1) Doktor Proktor a prdici prášek 2) Doktor Proktor a vana času 3) Doktor Proktor a velká loupež zlata 4) Doktor Proktor a konec světa. Možná

Elvira Lindo – 1) Manolito Brejloun 2) Chudák Manolito 3) Frajer Manolito

David Walliams – 1) Babička dršhačka 2) Kluk v sukničkách, 3) Pan Smrad'och, 4) Malý miliardář, 5) znám jinou knihu tohoto autora: _____

Miloš Kratochvíl – 1) Prázdniny bibce č. 13 2) Zajatci stříbrného slunce 3) znám jinou knihu tohoto autora: _____

Čteš jsi některou z výše uvedených knih?

ne

ano – prosím napiš kterou/které (stačí číslo ke jménu autora)

J. Nesbo _____

E. Lindo Manolito Brejloun

D. Walliams Babička Dršhačka

M. Kratochvíl _____

Následující otázky prosím vyplň, pokud jsi na předchozí 2 otázky odpověděl alespoň jednou ano:

Kde jsi s těmito knihami přišel do kontaktu?

doma ve škole v knihovně jinde: _____

Víš, ze které země autoři pocházejí?

nápopová: Česká republika, Norsko, Španělsko, Velká Británie

J. Nesbo Norsko

M. Kratochvíl Česká Republika

E. Lindo Španělsko

D. Walliams Velká Británie

Obrázek 22 Vyplněný dotazník s kladnými odpověďmi na hlavní otázky 1

Pohlaví: muž žena

Věk: 40 let

Třída: 5.D

Čteš rád/a? Ano Ne

Kterou knihu právě čteš? Deník Manolito

Znáš některou z knih těchto autorů? (zakroužkuj)

ne

ano:

Jo Nesbo - 1) Doktor Proktor a prdici prášek 2) Doktor Proktor a vana času 3) Doktor Proktor a velká loupež zlata 4) Doktor Proktor a konec světa. Možná

Elvira Lindo - 1) Manolito Brejloun 2) Chudák Manolito 3) Frajer Manolito

David Walliams - 1) Babička drsňačka 2) Kluk v sukních 3) Pan Smrad'och 4) Malý miliardář 5) znám jinou knihu tohoto autora: Příběhové jazyky, Kryštof Burger

Miloš Kratochvíl - 1) Prázdniny bílce č. 13 2) Zajatci stříbrného slunce 3) znám jinou knihu tohoto autora: _____

Četl jsi některou z výše uvedených knih?

ne

ano - prosím napiš kterou/které (stačí číslo ke jménu autora)

J. Nesbo 1

E. Lindo _____

D. Walliams 1, 2, 3, 4, 5

M. Kratochvíl _____

Následující otázku prosím vyplň, pokud jsi na předchozí 2 otázky odpověděl alespoň jednou ano:

Kde jsi s těmito knihami přišel do kontaktu?

doma ve škole v knihovně jinde: _____

Viš, ze které země autoři pocházejí?

nápověda: Česká republika, Norsko, Španělsko, Velká Británie

J. Nesbo Norsko

M. Kratochvíl Česká republika

E. Lindo Španělsko

D. Walliams v. Británie

Obrázek 23 Vyplněný dotazník s kladnými odpověďmi na hlavní otázky 2

Pohlaví: muž žena

Věk: 11

Třída: 6.B.

Čteš rád/a? Ano Ne

Kterou knihu právě čteš? JSEM PŘÍ SVÍH SMĚNEM

Znáš některou z knih těchto autorů? (zakroužkuj)

ne

KLAUDIE

ano:

Jo Nesbo – 1) Doktor Proktor a prdici prášek 2) Doktor Proktor a vana času 3) Doktor Proktor a velká loupež zlata 4) Doktor Proktor a konec světa. Možná

Elvira Lindo – 1) Manolito Brejloun 2) Chudák Manolito 3) Frajer Manolito

David Walliams – 1) Babiška drsňačka 2) Kluk v sukních, 3) Pan Smrad'och, 4) Malý miliardář, 5) znám jinou knihu tohoto autora: _____

Miloš Kratochvíl – 1) Prázdniny bílce č. 13 2) Zajatci stříbrného slunce 3) znám jinou knihu tohoto autora: _____

Čteš jsi některou z výše uvedených knih?

ne

ano – prosím napiš kterou/které (stačí číslo ke jménu autora)

J. Nesbo _____

E. Lindo _____

D. Walliams _____

M. Kratochvíl _____

Následující otázky prosím vyplň, pokud jsi na předchozí 2 otázky odpověděl alespoň jednou ano:

Kde jsi s těmito knihami přišel do kontaktu?

doma _____ ve škole _____ v knihovně _____ jinde: _____

Víš, ze které země autoři pocházejí?

nápověda: Česká republika, Norsko, Španělsko, Velká Británie

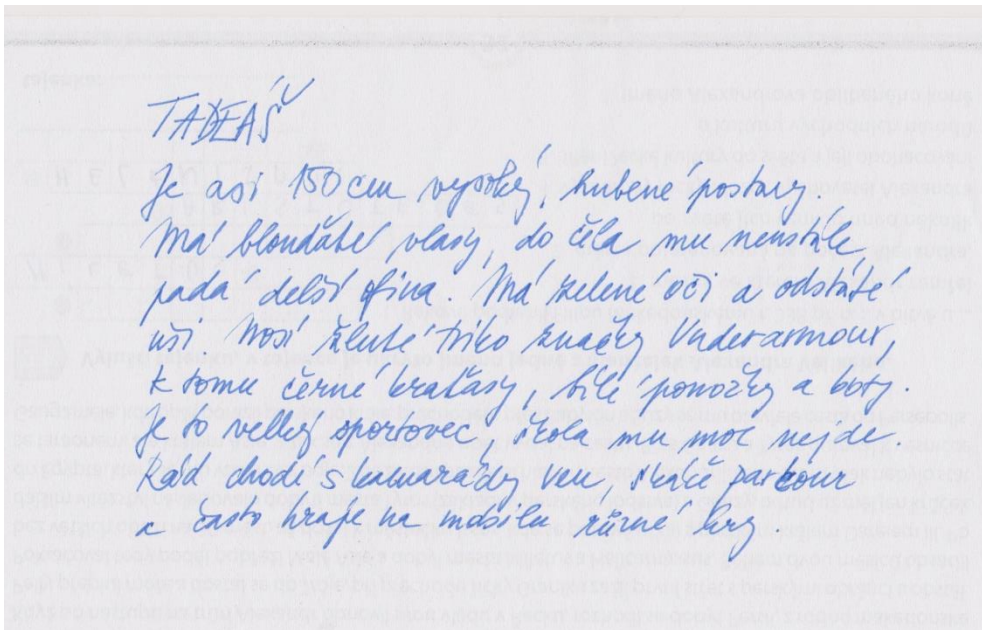
J. Nesbo _____

M. Kratochvíl _____

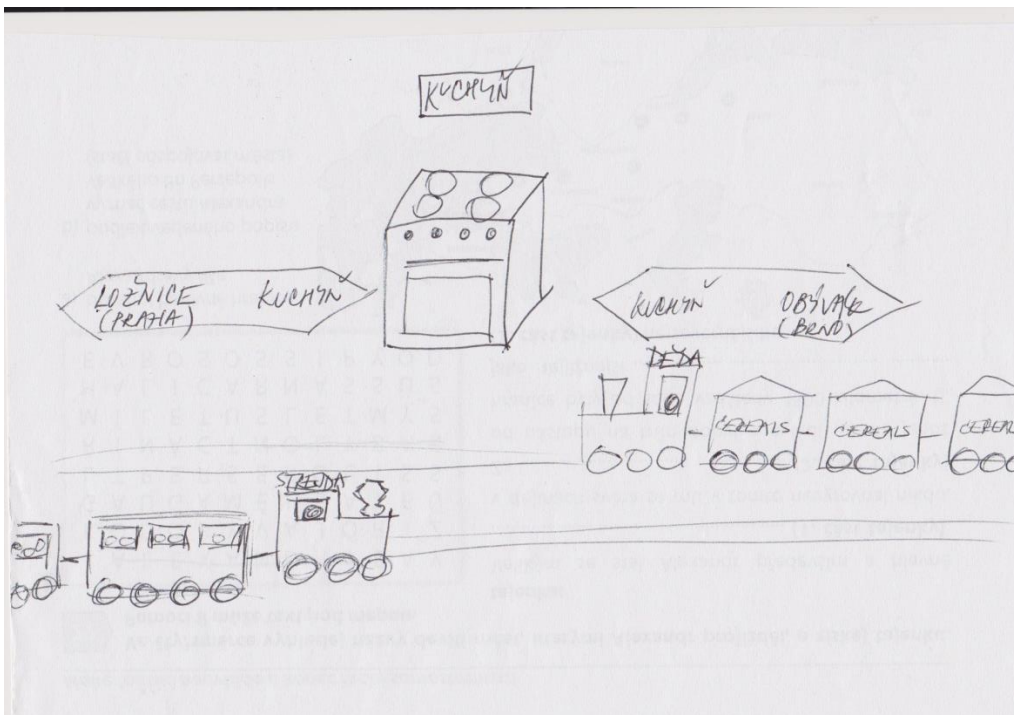
E. Lindo _____

D. Walliams _____

Obrázek 24 Vyplněný dotazník se zápornými odpověďmi na hlavní otázky

Obrázek 25 Příklad popisu Tadeáše k ukázce Rychlík a náklad'ák

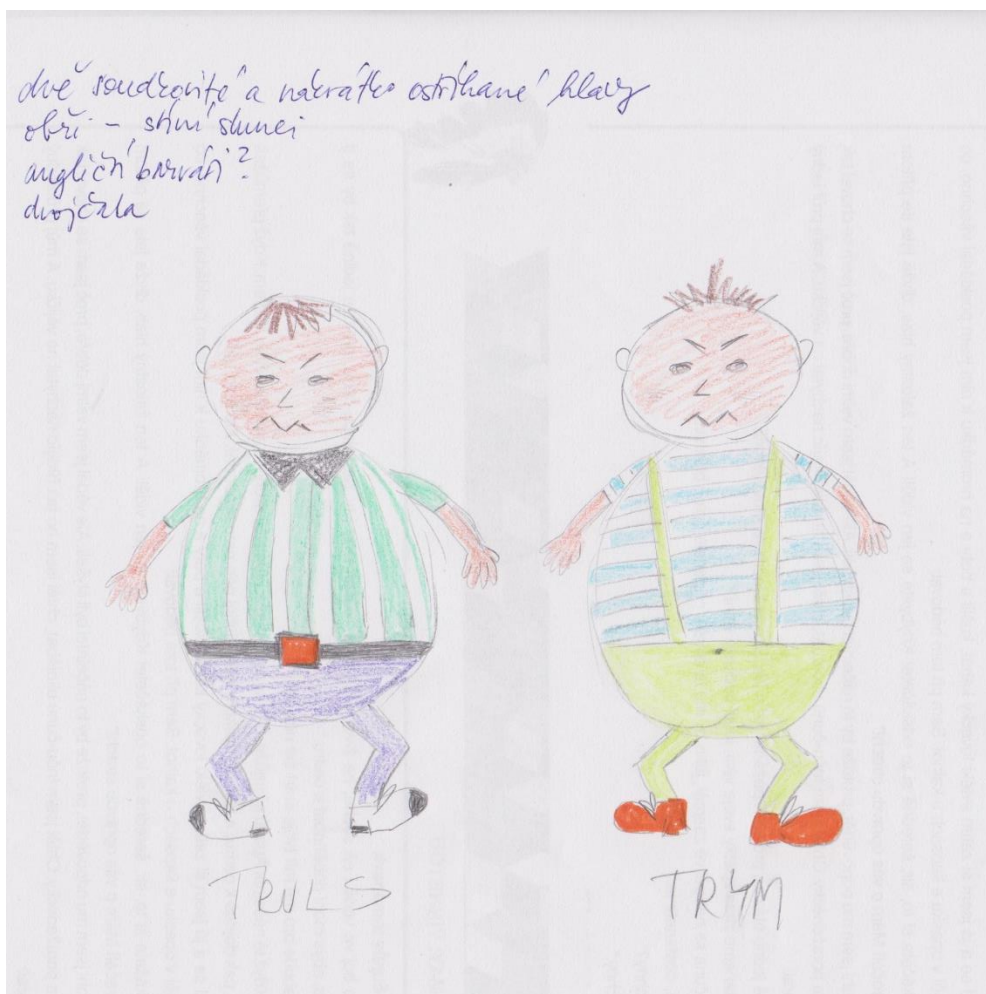

Obrázek 26 Příklad ilustrace k textu Rychlík a náklad'ák

VLAK VJÍŽDÍ Z PRAHY. JEDE PŘES
STANICE KOLÍN, PARDUBICE, BRNO,
BŘECLAV A KÚTY DO BRATISLAVY.
Z PRAHY VJÍŽDÍ S OSMI VAGÓNY,
V KOLÍNĚ MU 2 PŘIDAJÍ, V PARDUBICÍCH
MU VAGÓNY UBEROU, MAJÍ JICH UŽ JEN POLO-
VINU. V BRNĚ PŘISTUPUJE HOJNĚ LIDI,
JE POTŘEBA^{3x} VÍC VAGÓNŮ. V BŘECLAVI A KÚTECH
SE POČET VAGÓNŮ NEZMĚNÍ. PŘED BRATISLAVOU
NASTANE PORUCHA - 2 VAGÓNY MUSÍ DO
OPRAV, ODTAHLÉ JE ZVLÁŠTNÍ LOKOMOTIVA.
KOLIK VAGÓNŮ DOJEDE DO BRATISLAVY?

(13 vagonů)

Obrázek 27 Příklad vymyšlené slovní úlohy k ukázce Rychlík a náklad'ák

Obrázek 28 Příklad ilustrace k ukázce Nový chlapec ve škole

Proč babička Benovi lhala a tvrdila mu, že je zlodějkou, kterou dříve přezdívali „Černá kočka“?
aby jí neměl starost
nudnou babičku

Obrázek 29 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 1

Proč babička Benovi lhala a tvrdila mu, že je zlodějkou, kterou dříve přezdívali „Černá kočka“?
Protože chtěla být s Benem. Má ho ráda

Obrázek 30 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 2

Proč babička Benovi lhala a tvrdila mu, že je zlodějkou, kterou dříve přezdívali „Černá kočka“?

aby jí měl rodši a štěstí jezdit

Obrázek 31 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 3

Uveď alespoň 3 věci, které Benovi na babiččce na začátku příběhu vadily.

kvakal jí zadek
smrděla kapustou
jen hrála scrabble

Obrázek 32 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 4

Uveď alespoň 3 věci, které Benovi na babiččce na začátku příběhu vadily.

Benovi že babička : Prděla, sedla kapustovou palěvku, a hrála scrabble a smrděla po kapustě.

Obrázek 33 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 5

Uveď alespoň 3 věci, které Benovi na babiččce na začátku příběhu vadily.

scrabble, všechno jídla ^{ke} shapustly, kvakající pozadí

Obrázek 34 Příklad odpovědi na otázku ke knize Babička drsňačka 6